

Luk

Nəvsaoyen Huvə kape Yesu Kristo yame Luk rimirai Nəgkiarien kwəkwə kape nəkwəkwə e Luk

? Pa rimirai nəkwəkwə e? Keinein mə pa nhagin rimirai nəkwəkwə e- nəmehuə kupan kape niməhuak kimmhani mhamə Luk rimirai nəkwəkwə e. In pəh nien mə yermamə twelef kirik kape Yesu, mərig in rirkun huvə aposol Pol, kini maməriwək-pən rehuə tuk Pol. Pəh nien mə Luk yemə Isrel, mərig in yemə Gris; mərig in yeməhuak kirik. In dokta kape nor-huvəyən narmamə, kini mor huvə skul. Miwəs huvə nəvsaoyen kape narimnar yame rimatərhav ye narəyən kape Yesu. In rimirai nəkwəkwə e, mine Wok yame Aposol minə Kimisor.

? Rimirai ramvən kimi pa? Rimirai nəkwəkwə e ramvən kimi in kirik, nhagin e Teofilas. Niprai nhag e ramni mə, “Yermamə yame rorkeikei Kughen.” Luk rimirai nəkwəkwə e ramvən kimi kwən a, mərig rirkun mə nəməhuak minə khapsaah tuksəvhəkin.

? Nimraghien rimmhawor pən iran mine ye nipig yame rimirai? Ye nipig a, nəvsaoyen kape Yesu rehuə mərərao. Kasərig, tiksın kimmhani nəfrakisien iran, tiksın kimmhaukreikin nəvsaoyen kape Yesu mhani atuk ye nərigien kapəriə.

?Rimirai nək wək wə e tuk naha? Luk rorkeikei mə tukrini atuaturək nəkkiarijen ye narəyen kape Yesu. Rimə tukrirkun huvə nəfrakisien ye narəyen kape Yesu, maməgkiar kimi narmamə yamə mine kimnasəriwək iriə Yesu masəm naha nhagin yame In rimnamor. Kini Luk rimiwəs huvə nəkkiarijen kapəriə, kwasig ikin rirai nək wək wə e. In rorkeikei mə tukrhajoun mə Yesu In yermamə əfrakis kirik mine Kughen, rimipəh norien nar has kirik. In Kughen, kini In ravəh miragh narmamə.

Luk rimirikakun nəkkiarijen kafan

¹⁻³ Teofilas, ik yamehuə kirik, kamsiai ik. Narmamə khapsaah kimisəm narimnar kin nimririə yame Yesu rimnor ye nipig rimnamarə ye tokrei tanə. Iriə kimnisarə ye nipig kape nirikakunien kape narimnar minə a, kini misarkut pik mə tuksərəhu atuaturək nəvsaoyen kape narimnar minə a. Kimnharai ta narimnar yamə mine narmamə tiksın kimnhani, kini mhani-ərhav. Kini yo yimiwəs huvə nəkkiarijen iran minə mə jakirkun huvə narimnar minə a ye nirikakunien kafan. Kini taktəkun ai, kafak nərigien rimə jakrai atuaturək narimnar m-fam mher-pre kin. Jakrai atuaturək yamə minə kimisəkupən, mine yamə mine kimnhakwasig. ⁴ Yimnorkeikei mə jakni narimnar minə e tuk ik mə takirkun atuaturək nəfrakisien kape nəvsaoyen yame kinhajoun ta ik kin.

Agelo kirik rimini-ərhav narhayen kape Jon Bap-taes

⁵ Ye nīpīg king kape provins e Judia, nhagin e Herod Ehuə, pris kīrik aikin, nhagin e Sekaraea. In kīrik ye pris minə kamokrən kin əriə kimə, “Pris minə kape kwənərəus kape Apia,” [yame rīmasi-pən ye kwənərəus kape Eron kupən]. Kafan piahwaru, nhagin e Elisabet, rīmasi-pən min ye kwənərəus kape pris e Eron. ⁶ Kini iriu kwətuatuk ye nīmri Kughen, mawəri-pən huvə norien kape Loa kape Moses, mine nəgkiarien minə iran; mīrapəh nīwəsikien kīrik. ⁷ Mərig jiriu rīrkək meinai Elisabet ror siə kin ror hanə, minəpiahwaru, kini Sekaraea min rīnəhuaru.

⁸ Kini ruauə atuatuk ye nīpīg yame Sekaraea mine kwhen kafan kasor wok kapəriə ye Nimə Ehuə kape Kughen. ⁹ Khamə tuksəmru mə pa nhagin tukrauru-pən ye Nimə Kape Kughen mīvaan insens nəmiovīn rapien huvə mamvən tuk Kughen. Kini ye norien kape pris minə kape nīrpenien yermamə yame tukrīvən imə, kimnharai-pən nhagriə ye kwaji kapier kīrik mhawhan. Kimnhawhan, kapier yame kimnharai-pən nhag Sekaraea iran rukreikin haktə. ¹⁰ Məkneikin rīməpəh narmamə khapsaah iruə kasofugin masəhuak, kini rīmauru-pən imə mīvaan insens.

¹¹ Məkneikin agelo kīrik kape Kughen Yermaru rītərhav-pə marer ye nīkar tebol matuk ye kwənmhaan yame rīvaan insens ikīn. ¹² Kini Sekaraea rəm rakur, mīgīn pik. ¹³ Mərig agelo a rīni-pən tukun mīmə, “Sekaraea, pəh nīgīnien, meinai Kughen rīmnərig kafam nəhuakien. Kafam piahwaru Elisabet tukrīrəh tini kīrik

yerman. Kini takaməkeikei mhen-pən nhagin mə Jon. ¹⁴ Kini takərig rhuvə, magien tukun, kini narmamə khapsaah tuksagien tuk nımraghien kafan, ¹⁵ meinai in tukruə yamehuə kirik ye nımri Kughen Yermaru. Kini to in rıpəh nınimien waen, mine nınimien skai minə.* Kini Nanmin kape Kughen tukrikwar ye nımraghien kafan, ririkakun ye nıpig raməmır apa ye tip nisini, mamvən, infamien rırkək. ¹⁶ Kini in tukrivi-pə nəmə Isrel khapsaah kharerig-pə tuk Yermaru kapəriə e Kughen. ¹⁷ Kini in tukruə məkupən kin Yermaru ye nanmin mine nəsaninien kape Elaeja kupən, mə in tukrukreikin riki tatə minə khrerig-pən min tuk kapəriə kwajikovə minə; kini in tukrukreikin min narmamə yamə mine kasəsik nəkwai Kughen khauə min ye nırkunien kape nəmə atuatur minə. Ye norien a, in tukror apnəpeinə ye nımraghien kape narmamə tuk nuəyen kape Yermaru.”

¹⁸ Məkneikin, Sekaraea rini-pən tuk agelo mimə, “?Jakhawor pən iran mine mırkun mə nar e tukruə mor nəfrakisien kin? Meinai yo yaknəhuaru ta; kini kafak piraovin rınəpiəhuaru min.”

¹⁹ Mərig agelo a rini-pən tukun mimə, “Yo, nhagik e Gabriel, kini yo yakamərer ye nımri Kughen ye nıpig m-fam. Kini In rımnhher-pə kin yo mə jakuə məkkiar kimik, mini-pre nəvsaoyen huvə e. ²⁰ !Etərig-ru! Neramim tukrərpəvin kini takeinein nəgkiarien meriaji nıpig takəm nıprai

---

* **1:15:** Nam 6:1-4 ramni mə profet minə khapəh nhanimien waen, tamə kisapis kin. **1:15:** Nam 6:2-3 **1:17:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13 **1:19:** Dan 8:16; 9:21

nəgkiarien e, meinai nımipəh nıniyen nəfrakisien ye kafak nəgkiarien. In tukruə mor nəfrakisien kin ye nıpig atuaturk kafan.”

²¹ Kini ye nıpig a, narmamə kimiseito kin Sekaraea, misərig mə rhawor ramor məkna tan pən ye nəkwai Nimə kape Kughen. ²² Kini rımatərhav-pə, meinein nəgkiarien. Ror məkneikin iriə kimnharkun mə in rımnəm nəmrərhavyen kırık imə. Raməgkiar əmə kin kwermın mamvən, neramən rımnarpəvın.

²³ Kini nıpig rımnor infamien ye wok kape pris ye nəkwai Nimə kape Kughen, in rırerıg-pən yerkwanu. ²⁴ Kini rıpəh norien tu, kafan pıahwaru ror tıpin, mamerkwaig əmə yerkwanu meriaji makuə kırıkırıp, ²⁵ mamni mımə, “Nar e Kughen Yermaru rımnor ruə irak. Apa kupən, narık rırəkək, yakaurıs. Mərig taktəkun ai, Kughen rımnor rhuvə-pə kimi yo, kini rıkık ragien mə jakrəh kwajıkovə kırık, mıpəh mın naurısien kin nımri jır.”

Agelo kırık rımını-ərhav mə Yesu tukrarha-pə ye tokrei tanə

²⁶ Kini nıpig Elisabet ror tıpin mıvəh makuə sikis, Kughen rımnher-pə kin agelo kırık kafan, nhagın e Gabriel, rıvən apa yerkwanu kırık nhagın e Nasaret, ye provıns e Galılı. ²⁷ In mıvəh nəgkiarien kırık mamvən kimi pıraovın kırık nhagın e Meri. Yerman rıpəh hanə nıvənien tukun, mərig kımırpen ta kımə tukıkır pən kimi kwən kırık, nhagın e Josef, yame in kwənərəus kırık kape King Deved. ²⁸ Kini agelo a raji-ərhav pən tukun,

mini-pən tukun mīmə, “Rhuvə, Meri. Kughen rīmnərəhu kafan nīhuvəyen kīmik, kīni mamarə kīmiru min.”

²⁹ Məriḡ tīpīr ramuh Meri tuk nīprai nəḡkiarīen a, mīmə, “?Rhawor e mamni vi vi məkneikīn yo?”

³⁰ Məriḡ agelo a rīni-pən tukun mīmə, “Takpəh nīḡinīen, Meri, meinai Kughen rīmīrpen mə tukrautə-pre kīn kafan nīhuvəyen kīmik.

³¹ Ror məkneikīn, takaməkeikei mor tīpīm. Takaməkeikei mīrəh kwaji kīrik yerman, mhen-pən nhagīn mə Yesu†.

³² In tukruə mamor yemə huvə pīk kīn. Tukaməkeikei kokrən kīn In kīmə In Ji Kughen Yerpīriḡ. Kīni Kughen Yermaru tukror In ruə king rəmhen əmə kīn rīpni kupən e Daved.

³³ Kīni In tukramarmaru ye kwənərəus yamə mīne khasi-pən ye Jakob, kīni kafan narmaruyen tukramarə kape rerīn.”

³⁴ Kīni Meri rīni-pən tuk agelo mīmə, “?Jakhawor-pən iran mīne mīrəh kwajikovə kīrik tukmə yakpəh nəri-pən-hanəyen yerman?”

³⁵ Məriḡ agelo rīni-pən tukun mīmə, “Nanmīn kape Kughen tukrurə marə iram, kīni nəsanīnīen kape Kughen Yerpīriḡ tukrhen ik. Kīni in e kwa-jikovə yame takrəh, in ratuatuk pīk, tukamokrən kīn In kīmə Ji Kughen.

³⁶ Kīni, əmru, kuhum e Elisabet rīnəpīəhuaru pawk, məriḡ rīnor ta tīpīn kīn kwaji yerman kīrik. Kīmīni in kīmə pīahwaru yame ror siə kīn, məriḡ taktəkun ai rīnor tīpīn

---

† **1:31:** Nhag e Yesu, nīpran ramni mīmə Kughen tukrīvəh mīragh narmamə mīfam. **1:31:** Aes 7:14; Mat 1:21-23 **1:33:** 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7

mivəh makuə sikis. ³⁷ Narimnar minə e kashajoun-pən mə nar kirik rīpəh norien neineinien tuk Kughen.”

³⁸ Məkneikin Meri rini-pən tukun mimə, “Ǝwəh. Yo yorwok əmə kape Kughen Yermaru. Pəh In tukror naha nhagin kimi yo yame ik nakamni.” Kini agelo rəta iran, mamvən.

Meri rimavən məm Elisabet

³⁹ Kwasig ikin ye narimnar minə a, rīpəh norien tu, Meri rimnarar iman ikin, mhai miren nar mivən apa yerkwanu kirik ye nikar tukwas minə ye provins e Judia, ⁴⁰ mauru-pən imei Sekaraea mine Elisabet. Magien tuk Elisabet, ⁴¹ kini nīpīg Elisabet rərig Meri raməgkiar, məknaikin kwajikovə a ye tīpīn rakur mikiu; kini Nanmin kape Kughen rimnor Elisabet ⁴² rok-rapomh mimə, “! Kughen ramor rhuvə-pre kimik rapita nīpiraovīn minə fam, kini In tukror huvə-pən kimi kwaji yerman yame takrəh! ⁴³ Mərig yakpəh nīrkunien mə rhawor e Kughen ramor huvə pə məkneikin kimi yo mə nīsin Yermaru kafak tukruə məm yo. ⁴⁴ Yakamni məkneikin meinai nīpīg yimnərig kafam nəgkiarien, kwajikovə e yame raməmīr e ye tīpīk ramagien mamkiu. ⁴⁵ Kini Kughen tukror rhuvə pre kimik meinai nīmīni nəfrakisien ye nəgkiarien yame Kughen Yermaru rīmīni-pre tuk ik.”

Meri raməni nīpei maməgnəgin Kughen

⁴⁶ Məkneikin Meri rīmə, “Ye nīmraghien minə fam kafak, yakaməgnəgin Kughen Yermaru,

- 47 kini rikik ramagien pik tuk Kughen kafak
yame ravəh miragh yo,
- 48 meinai yo yorwok əmə kafan yame yo yermamə
apnapig əmə, mərig rikin raməsik yo.
Kini taktəkun ai mamvən, narmamə m-fam
tukhani mə Kughen rimmnor huvə pə kimi yo.
- 49 Meinai Kughen e nəsaninien kafan in rehuə,
In rimmnor narimmnar rehuə kimi yo.
Kini nhagin ramərhakə.
- 50 Kini rikin rehuə tuk narmamə yamə mine
kamhasiai In, iriə e narmamə yamə mine
kimisəkupən misarə mine yamə mine tukpi-
hauə kwasig ikin.
- 51 In rimmnor nar apsipis minə ye nəsaninien ye
kwermın.
Mher yerhav kin narmamə yamə mine
kisausit ye nətərigien kapəriə.
- 52 Mivəh-si-əhu namehuə minə ye kapəriə
neihuəyen,
kini mivəhsi-haktə narmamə yamə mine
kapəriə nətərigien reiwaiyu.
- 53 Narmamə yamə mine nikumhə raməs əriə, In
raməvigin əriə kin nəviginien yame rhuvə,
kini narmamə yamə mine kapəriə nautə
rehuə, In rimmher yerhav kin əriə, nar
rimirkək tuk əriə.
- 54 In rimmnasitu ye kwənərəus kape Isrel, iriə e
yorwok minə kafan. Rikin raməsik mə
rikin tukraməkeikei mamehuə tuk əriə,
55 ririkakun ye Ebrahim kupən mine
kwənərəus kafan, mamvən kape rerin,

1:50: Sam 103:13,17   1:52: Job 12:19; 5:11; Sam 147:6   1:53:
Sam 34:10   1:54: Sam 98:3

rəri-pən nəgkiarien yame rimiini-pən ta tuk kaha minə kapətawə.”

⁵⁶ Kini Meri ramarə iriu Elisabet miivəh makuə kisisər, kini ai, mipirerig-pən iman ikin.

Jon Baptaes rimnarha-pə

⁵⁷ Kini nipig atuatur kape Elisabet rimauə mə tukreimək iran, kini rimirəh tini yerman. ⁵⁸ Kini narmamə yamə mine kasarə ipakə tukun mine kafan kwənərəus minə kimisərig nəvsaoyen a mə Kughen Yermaru rikin rehuə tukun mor rhuvə pən məknakin kimin, kini iriə kimnhauə misor kirikianə iriə min mə tuksagien kwis.

⁵⁹ Kini nipig pikwarien a rimivəh nipig eit, kini iriə khauə mhavəh nao kim in. Kini ipakə əmə kishen-pən nhagin mə nifnhag rimni e Sekaraea, ⁶⁰ mərīg nisini rimiini-pən mimə, “Nikam. Pəh kishen-pən nhagin mə Jon.”

⁶¹ Mərīg iriə khani-pən tukun mhamə, “?Rhawor? Ye kwənərəus kapəmiru, nhag e Jon rirkək iran.” ⁶² Kini masəgkiar kin kwermiriə misaiyoh-pən Sekaraea mhamə in rorkeikei mə tukshen-pən nhagin mə pa.

⁶³ Kini in raiyoh-pən əriə mə tukharəh-sipən nar kirik pəh tukrirai-pən nəgkiarien kirik aikin, mirai-pən mimə, “Nhagin e Jon.” Kisəm kisakur pik kin. ⁶⁴ Məkneikin, neramin rihuatuk, məkkiar mamni vi vi Kughen.

⁶⁵ Kini narmamə m-fam yamə mine kisarə ipakə tukun kisakur kin. Kini narmamə kimnhani narimnar minə a rarkurao ikin minə fam ye nikar

tukwas minə ye provins e Judia. ⁶⁶ Kini narmamə mifam yamə mine kimnhavəh nəvsaoyen a, misətərig kin, misaiyoh əriə minə mhamə, “Man. ?Keinein mə kwajikovə e tukreihuə mor naha?” Kimnhani məknaikin meinai kimisəm mə nəsaninien kape Kughen Yermaru ramarə iran.

Sekaraea rimini-ərhav nəgkiarien yame Kughen rimivəhsi-pən kimin

⁶⁷ Məkneikin Nanmin kape Kughen rimnor riki Sekaraea, ramni-ərhav nəgkiarien yame Kughen rimivəhsi-pən kimin mimə,

⁶⁸ “Pəh khani vi vi Yermaru, In Kughen kape nəmə Isrel,
meinai In rimauə mə tukrasitu ye kafan narmamə minə,
kini mipik ta əriə ye kwermi tikmir minə kapəriə.

⁶⁹ In rimivəh-si haktə yemə əsanin yame ravəh miragh ətawə, yame ramsi-pən ye kwənərəus kape yorwok kafan e Daved kupən ⁷⁰ raməri-pən əmə nəgkiarien yame rimivəhsi-pən kimi kafan profet kupən minə mimə ⁷¹ tukrivəhsita ətawə tuk tikmir minə kapətawə mine tuk kwermi narmamə mifam yamə mine kasəməkin ətawə.

⁷² Kini mimə rikin tukreihuə tuk riptawə minə,
kini rikin tukraməsik promes atuatur ⁷³ yame In rimini-pən ta tuk riptawə e Ebrahim mimə ⁷⁴ tukrirəh-si ta ətawə ye kwermi tikmir minə kapətawə,

---

1:68: Sam 72:18   **1:69:** Sam 18:2   **1:71:** Sam 106:10
1:72: Jen 17:7; Sam 105:8-9   **1:73:** Jen 22:16-17

mə nɪpɪg mɪfam ye nɪmraghien kapətawə, kɪtawə
tukharkun nɪsorien wok kafan ye nɪmri
Kughen, mhapəh nhaginien, ⁷⁵ kɪtawə
kɪsəmərhakə mɪsatuatuk ye nɪpɪg mɪfam.”

⁷⁶ Kɪni Sekaraea rarar mɪni-pən tuk tɪni mɪmə,
“Kɪni ik, narɪk, tukokrən kɪn ɪk kɪmə ik prɪs kape
Kughen Yerpɪrɪg;

meinai Ik takəkupən kɪn Yermaru mor
apnəpeinə ye swatuk kafan,

⁷⁷ mamni-ərhav tuk kafan narmamə mɪnə mə
Kughen tukrəspir ta təvhagə has kapəriə,
mɪvəh mɪragh əriə.

⁷⁸ In tukraməkeikei mor məknakɪn meinai rɪkɪn
rehuə tuk ətawə, mamor huvə pə kɪmɪ ətawə.

Rɪkɪn rehuə tuk ətawə, Krɪsto tukruə tuk ətawə
rəmhen əmə kɪn yame mɪrh ramhaktə
mamvən ye neai ⁷⁹ mɪsia-pen ətawə yamə
mɪne kasarə ye nəpɪgnapien mɪne apa
ɪkɪn nəsanɪnien kape nɪmhəyen ramhen
narmamə ɪkɪn,

kɪni mamkɪr-pən nɪhutawə ye swatuk kape
nəmərɪnuyen.”

⁸⁰ Kɪni pɪkwarien a nɪpran ramehuə, kɪni
mamehuə mɪn ye nanmɪn kape Kughen. Kɪni
nɪpɪg mɪfam in ramarə apa ye tɪpəvsɪk mameito
kɪn nɪpɪg atuatuk yame tukrɪrikakun wok iran ye
nɪmri nəmə Isrel.

2

Yesu rɪmnarha-pə *(Mat 1:18-25)*

¹ Ye nīpig a, yemə Rom kirik, nhagin e Sisa Ogastas, in ramarmaru ye tanə minə fam kape Rom. In maməṛəhu loa kirik mīmə tukəvheikin fam narmamə yamə mine kisarə aikin a. ² (In e nəvheikinien narmamə yame kinnəkupən kor. Ye nīpig a, kwən e Kwaerinas in gavman kirik kape provins e Siria). ³ Kaməvheikin narmamə, narmamə tukasəkeiki mharerig-pən mhavən hanə iməriə minə ikin mə tukəvheikin əriə. ⁴ Ror pən kwən a Josef min ritərhav yerkwanu e Nasaret ye provins e Galili, mivən apa provins a Judia, yerkwanu kirik kamni kimə Betlehem, imei King Deved kupən. Rīmavən aikin a meinai in kwənəṛəus kirik kape King Deved. ⁵ Kwerpen ta Josef mine pian e Meri mə tukwarkurək; kini Meri natukreimək kin kwajikovə. Kini iriu kimiravən apa Betlehem mə tukəvheikin min əriu. ⁶⁻⁷ Kini kratərhav Betlehem, mirapəh niwəmien kwənmhan tukwapir ikin, mwarə ye nimə kape nar miragh. Mwarə hanə apaikin, kini rinor nīpig kape kwajikovə tukrarha, kini reimək kin nimirin nupan kafan, yerman. Muvrig kin neipən, mərəhu-pən əmə in ye tikirao yame nar miragh minə kasəvigin-pən iran.

Agelo minə khatərhav-pə tuk yorwok ye sipsip minə

⁸ Kini ipakə əmə tuk yerkwanu e Betlehem, narmamə yamə mine kasəvigin sipsip minə kasarə yerki mənvhirik masarha tuk sipsip minə yenpig. ⁹ Məkneikin agelo kirik kape Kughen Yermaru ritərhav-pə tuk əriə, nikhakien kape Kughen Yermaru risia-pen əriə, khagin pik. ¹⁰ Mərig agelo a rimiini-pən tuk əriə mīmə, “Hapəh nhaginien.

Meinai yo yakwauə mə jakni-pre nəvsaoyen huvə tuk əmiə, yame tukror riki narmamə ragien pik. Kini Nəvsaoyen a ramvən tuk narmamə mifam. ¹¹ Taktəkun əmə, yermamə kirik rimmnarha-pə ye taon kape King Deved. In ravəh mīragh narmamə, kini In Kristo yame Kughen rīmīni-ta kupən mə tukrher-pə kin tuk əmiə. Kini In Yermaru. ¹² Kini taksəm kwajikovə en kimuvrig kin neipən, kərəhu-pən ye tikirao, ror nīmtətien kimi əmiə mə kwajikovə a in a yakməni.”

¹³ Məkneikin, agelo minə khapsaah khatərhav-pə masərer iriə min, masəgnəgin Kughen, mhani mhamə,

¹⁴ “Pəh khani vi vi Kughen apa yerpirig ye neai.

Kini narmamə ye tokrei tanə yamə mine riki Kughen ramagien tuk əriə, pəh kisərə ye nəmərinuyen.”

Yorwok ye sipsip minə kimnhavən masəm Yesu

¹⁵ Məkneikin agelo minə kimisəta ye yorwok ye sipsip minə, mharerig-pən apa ye rao ye neai, kini yorwok ye sipsip minə kimnhani tuk əriə minə mhamə, “Pəh khavən apa Betlehem, misəm-ru nar e Kughen Yermaru rīmīni-pə tuk ətawə.”

¹⁶ Kishai miren mhavən misəm Meri mine Josef mine kwajikovə yame ramapir-pən ye tikirao.

¹⁷ Nipig kimisəm, kimnhani ərhav nəgkiarien yame agelo rīmīni ye kwajikovə, ¹⁸ kini narmamə mifam yamə mine kimisərig nəgkiarien yame yorwok ye sipsip minə kimnhani-pən tuk əriə, kisakur pik kin. ¹⁹ Mərig Meri rīmnətərig əmə kin narimnar

minə e, markut tuk nərigien nıpran. ²⁰ Mərig yorwok ye sipsip minə kimnharerig, mhavəhsi-haktə nhag Kughen, mhani vi vi In tuk narımnar m-fam yamə mine kimisəm misərig; rəmhen əmə kin yame agelo rımini-ta tuk əriə.

Kamhen-pən nhag Yesu

²¹ Kwajikovə a rımnarha, mivəh nıpig eit, kini kimivəh nao kimin rəri-pən əmə loa kapəriə, kini khen-pən nhagin kimə Yesu, nhag yame agelo rımini-pən ta tuk Meri nıpig in rımnor tipin.

Josef mine Meri kimirərəh Yesu miravən apa ye Nimə kape Kughen

²²⁻²⁴ Ye nıpig a, tukmə kwajikovə kirik rarha, rınni mine nisini tukawəkeikei mwor sakrefaes kape nəspirien mamə, rəri-pən Loa kape Moses,* kini ruauə atuaturuk ye nıpig kape Josef mine Meri mə tukwor məkna. Ror pən kirərəh Yesu mirhuvən Jerusalem, miravəh mak ye tanə kiraru uə yəkwınətuən kiraru kini mwəhopni, rəri-pən əmə loa yame Kughen Yermaru rımini.†

Kini kimiravəhsi-pən kwajikovə a kimi Kughen Yermaru. Nar a raməri-pən Nəgkiarrien kape Kughen yame ramni mımə,
 “Nımrin nupan minə yerman, tukaməkeikei kivəhsi-pən əriə kimi Kughen Yermaru mə kafan minə.” *(Eks 13:2, 12)*

Simeon mine Ana kimawəm Yesu, kawəgnəgin Kughen

2:19: Luk 2:51   **2:21:** Luk 1:31   * **2:22-24:** Nakəm loa e ye Eks 13:2 mine 1 Saml 1:22-28.   † **2:22-24:** Loa e raməmır ye Lev 12:8.

25 Kini huaru kirik ramarə apa Jerusalem, nhagin e Simeon. Kafan nimiraghen in ratuatuk huvə, kini nipig mifam in raməri-pən nəgkiarien kape Kughen. Kini in rameito kin nuəyen kape Kristo yame In tukruə mivəh miragh nəmə Isrel. Kini Nanmin kape Kughen ruə mikuar yerkin.

26 Nanmin kape Kughen ruini-pən ta tukun mimə tukripəh nimhəyen meriaji tukrəm Kristo yame Kughen Yermaru rimini mə tukrher-pə kin. 27 Kini Nanmin kape Kughen rimnor rikin mə tukrauru-pən ye Nimə Ehuə kape Kughen. Kini Josef mine Meri kimirərah Yesu mwaru-pən ye Nimə kape Kughen mə iriu tukwor narimnar fam yame Loa kape Moses ramni. 28 Məkneikin Simeon rimnəm Yesu, kini mirəh kin kwermim, kini mamni vi vi Kughen mamni-pən tukun mimə,

29 “Kughen Yermaru, promes yame Ik nimini tuk yo, naknor əfrakis.

Kini taktəkun ai, eighaan kin yo, yorwok e kafam, pəh yakmhə ye nəmərinuyen,

30 meinai yaknəm kwajikovə e kin nimirik yame tukrivəh miragh narmamə.

31 Ik nimnor arnəpeinə mə In tukrivəh miragh narmamə,

kini narmamə m-fam tukharkun nar a.

32 In tukruə rəmhen kin laet, mhajoun swatuk kin nəmə ye kantri pisin pisin minə,

Kini narmamə tukhavəhsi-haktə nəmə Isrel tukun.”

33 Kini rim kwajikovə a mine nisini kwakur pik kin nəgkiarien yame Simeon rimini iran.

34 Kini Simeon rəhuak mimə, “Pəh nihuvəyen kape

Kughen tukrurə tuk əmiru.” Kini mini-pən tuk Meri, nisın kwajikovə a, mımə,

“!Ərig-ru! Kughen rimirpen ta kwajikovə e mə tukror nəmə Isrel khapsaah tukhamir,

kini mə tukror mın əriə khapsaah khavəh nımraghien.

Kughen rimirpen pawk In mə In ror nımtətien kirik, mərig narmamə tukhani hah In.

³⁵ Ror pən tukəm əpu nərigien has kape narmamə khapsaah.

Kini, Meri, rikim tukrəmhə tukun rəmhen kın yame yermamə kirik ramhai rikim kın nau nisa.”

³⁶ Kini piahwaru kirik ramarə aikin, nhagin e Ana. In profet kirik. In ji Fanuel, kwənərəus kape Aser kupən. Rınəpiahuaru əgkəp. Nıpig rınnamətamaruə əmə, məri-pən kafan yerman. Mwarə kwis kape newk seven əmə, kwən a rımhə. ³⁷ Rınnarə pisin əmə məknakin meri-aji mıpiəhuaru. Kini taktəkun ai kafan newk eiti fo. Nıpig mifam in raməmır ye Nimə kape Ehuə Kughen maməhuak, yenpig mine yeraan. Matuakəm mıpəh nəviginien mə tukrəhuak kimi Kughen. ³⁸ Kini in rımauə atuatur ye nıpig yame Simeon raməgkiar kın kwajikovə a. Kini piahwaru ai rımini vi vi Kughen tukun, kini maməgkiar ye kwajikovə e kimi narmamə mifam yamə mine kamhawhin mə Kristo tukririsin nəmə Jerusalem.

Josef mine Meri kimiravən apa Nasaret

³⁹ Kini Josef mine Meri kimıwor narınnar fam yame Loa kape Kughen Yermaru ramni, kini

mərhirerig-pən imərisir ikin Nasaret ye provins e Galili. ⁴⁰ Kwajikovə a rinehuə muiskai, muirkun huvə nar, kini nipig m-fam nihuvəyen kape Kughen rukwar ye kafan nımraghien.

Tamaruə e Yesu ramvən apa Nimə Ehuə kape Kughen

⁴¹ Ye newk minə fam, rim Yesu mine nisini kimiravən apa Jerusalem mə tukwor lafet kape Pasova.† ⁴² Kini nipig Yesu rimivəh newk twelef, kimiwor norien yame kawor hanə, kini Yesu rikwasig kin əriu mirhivən apa faktə ye lafet a. ⁴³ Kini lafet rinor infamien, kini kafan minə kimnharerig mhavən iməriə ikin; mərig tamaruə Yesu In ripəh nikwasigien kin rimni mine nisini, maməmir əmə apa Jerusalem. Kini iriu kweinein. ⁴⁴ Krəmə-ta mə ramkwasig kin əriə. Kini kimisəriwək mamhavən tuk nipig piəpiə kirik. Mipirərikakun mwarha-kin yerki kwənərəus kapəriu mine iriu minə tiksın. ⁴⁵ Mərig kirapəh niwəmien In, mwarha-kin, mirarerig miravən Jerusalem. ⁴⁶ Kwarha-kin In nipig kisisər, kini mipiwəm apa ye Nimə Ehuə kape Kughen. Ramkwətə iriə nəmhajoun minə, mamətərig kin əriə. Kini mamaiyoh əriə kin narımnar tiksın. ⁴⁷ Kini narmamə mifam kimisərig In, kisakur tuk kafan nirkunien mine nhorpinien nəgkiarien minə kafan. ⁴⁸ Kini rimni mine nisini kimiwəm In, kwakur pik kin. Kini nisini rimini-pən tukun

---

2:39: Mat 2:23 † **2:41:** Ye nipig kape lafet kape Nəviərokinien, uə Pasova, nəmə Isrel rikiriə raməsik Kughen rimivəh miragh kwənərəus kupən kapəriə mirəh-si ta əriə ye kwermi yamehuə kape Ijip. Əm-ru stori kape Pasova ye Eksodas 12:21-27.

mimə, “Narik. ? Nimnhawor mor məkneikin irəmru? !Erig-ru! !Kimru rimim, rikimru rəmhə pik tuk ik, kini yakwarha-kin pik ik!”

⁴⁹ Mərig In rini-pən tuk əriu mimə, “? Nakawarha-kin Yo tuk naha? Tukməror nakrapəh nırarkunien mə Yo jakaməkeikei maməmır ye Nimə kape Rimik.” ⁵⁰ Mərig iriu kirəpəh nırarkunien nıprai nəgkiarien yame rimini-pən tuk əriu.

⁵¹ Kini In rikwasig kin əriu, mirheiwaiyu mirhivən apa Nasaret. Kini In rimisiai əriu mamor nəkwairiu. Mərig nıpig mifam nisini ramətərig kin narimnar minə fam a. ⁵² Kini Yesu nıpran ramehuə, kini kafan nırkunien ramhaktə pik. Kini ye nıpig mifam, Kughen mine narmamə, rikiriə ragien əmə tukun.

3

Jon Baptaes raməvsao-ərhav kin nəgkiarien kape Kughen

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹ Kwasig ikin ye narimnar minə a, yemə Rom kirik, nhagin e Taebirias Sisa, in ramehuə ye provins minə fam kape Rom. Kini ye nıpig in rinamarmaru meriaji newk fiftin, kini kwermın minə tiksın e: Herod Antipas ramehuə ye provins e Galili; mine piauni Filip in ramehuə ye provins mir e Ituria mine Trakonaetas, mine Lisantias ramehuə ye provins e Abilin, mine Ponjes Paelat in gavman kape provins e Judia. ² In e ye nıpig

atuatuk kape Anas mine Kaefas yame iriu jif pris mir.

Ye nipig a, Jon, ji Sekaraea, yame rinehuə ta ai, mamarə apa ikin ruhiko ikin, kini Kughen rimivəh-sipən nəgkiarien kirik kimin. ³ Kini in rimnokrən apomh pən ikin minə ipakə tuk nu apa Jodan maməvsao-ərhav kin nəgkiarien kape Kughen. In mamni-pən mimə narmamə tukasəkeikei misarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has, kini mhavən tuk Kughen mə In tukrəspir norien has minə kapəriə. Kini mə nimtətien kirik e, tukor baptaes irəriə. ⁴ In rəri-pən əmə nəgkiarien yame Aesea rimirai kupən ye nəkwəkwə kafan mimə,

“Kwən kirik ramokrən ehuə apa ikin ruhiko ikin mamni mimə,

‘Kimiə taksor apnəpeinə ye swatuk kape Yermaru, kini misor kafan swatuk ratuatuk.

⁵ Nkwətanə minə fam tuksuun huvə, kini tukwas minə mine nahawk minə fam tuksətən-ətən,

kini swatuk iko iko minə tukərəhu atuatuk, kini swatuk yame rapəjiapət tukəkeikei kor ripiə.

⁶ Kini narmamə mifam tuksəm swatuk kape Kughen tuk nivəh-miraghien narmamə.’”
(Aes 40:3-5)

⁷ Kini ye nipig a, narmamə khapsaah kimnhavən tuk Jon mə in tukror baptaes irəriə; mərig rini-pən tuk əriə mimə, “! Kimiə naksahas rəmhen əmə kin snek yamə mine kasərhkwopah! Pəh nien mə tuktu, Kughen ror niemhaa mivəhsi-pən narpinien kimi narmamə. ?Mərig, pa ramni mə to

kimiä nakharkun nisaptayen kin? ⁸ Sor narimnar tiksın yamə rhuvə mə tuksəm mə nakwəsəpəh əfrakis norien has minə kini mhavən tuk Kughen. Nəfrakisien mə kimiä kwənərəus kape Ebrahim, məriğ rikimiä tukriyəh nəsikien mə Kughen tukraməkeikei mivəh miragh əmiä mhawor kimiä kwənərəus kape Ebrahim. !Nikam, in nar apnapıg əmə! Yakamni-pre tuk əmiä mə Kughen rirkun nor-min-ien kapier apnapıg ruə rəmhen kin kwənərəus kape Ebrahim. ⁹ Kini taktəkun ai, Kughen rinərer matuk ta mə tukrərərü nuknei nai. Kini tukmə nai kirik riyəh nikuəyen kin kwənkwan yame rhuvə, kini tukrərərü marakikin-pən ye nap.”*

¹⁰ Kini kwhen ehüə a kimisaiyoh Jon mhamə, “? Məriğ, naha nhagin kimawə jakasəkeikei misor?”

¹¹ Kini Jon rini-pən tuk əriə mimə, “Tukmə kafam neipən kiraru, vəhsi-pən kirik kimi yermamə yame kafan rirkək. Kini tukmə nam nəviginien rarə, əhi-pən tiksın kimi narmamə yamə mine nəriə rirkək.”

¹² Kini narmamə tiksın yamə mine kasərer tuk mane kape takis kimmhauə mə Jon tukor baptaes irəriə, kin misaiyoh in mhamə, “?Naha e nhagin kimawə jakasəkeikei misor?”

¹³ Kini Jon rini-pən tuk əriə mimə, “Takhapəh nhavəh-sitayen mane tuk narmamə rapita yame

---

3:7: Mat 12:34; 23:33   **3:8:** Jon 8:33,39   * **3:9:** Jon Baptaes raməgkiar skai kimi Farisi mine Sadusi, yamə mine khamə ta mə Kughen tukraməkeikei mivəh miragh əriə meinai iriə ji Ebrahim minə. Nuhpikinien ye nai yame Kughen tukrərərü ramhajoun mə Kughen tukrəkir norien kape narmamə, kini yamə mine khapəh nisorien norien huvə, Kughen tukriyəh-si-pən narpinien kimi əriə.

3:9: Mat 7:19   **3:12:** Luk 7:29

rəmhen mə takhavəh.”

¹⁴ Kini mobael minə tiksın kimisaiyoh min mhamə, “? Mərig rhawor irəmawə? ? Naha e nhagin kimawə jakasəkeikei misor?”

Kini in rini-pən tuk əriə mimə, “Takhapəh nhaviyen niginien kimi narmamə mhamə, ‘Tukmə nakhapəh nhavəh-si-pəyen mane, kini jaksor nəmhəyen kimi əmiə, uə jaksor əmiə naksarer ye nimir mırh kini yakhani hah əmiə.’ Mərig rikimiə tukraməkeikei mamagien əmə tuk nərok atuatuk kapəmiə.”

¹⁵ Kini narmamə minə a kasəm misəm, rikiriə ruh mə tukmə ror Jon in Kristo yame Kughen rimini mə tukrher-pə kin. ¹⁶ Mərig Jon rhorpin nətərigien kapəriə mimə, “Yo yakamor baptaes irəmiə kin nu, mərig yermamə kirik tukripiuə yame kafan nəsaninien mine nehuəyen rapita yo. Kini yo ye tanə əgkəp; yakpəh nəmhenien mə to yakənimkur mirisin ta nərəus ye kafan sandel. Kini In tukror baptaes irəmiə ye Nanmin kape Kughen mine nap. ¹⁷ In ramərer matuk tuk nəmien norien kape narmamə maməwhai əriə, nəmə huvə minə mine nəmə has minə. Rəmhen əmə kin yame yeməsim ravəh safel tuk nəspir-tayen tiki kwənkwai wit mə tukripiik nimitin yame rhuvə. Narmamə yamə mine khahuvə kisəmhen kin nimit wit, rīpiik əriə mamvən yerkwanu. Mərig narmamə has kisəmhen kin tiki kwənkwai wit, ramarakikin-pən əriə ye nap ehua yame ramuək rerin.”

¹⁸ Kini Jon ramni-ərhav nəgkiarien ripsaah mamor kwirig kin kimi narmamə mə tukripi-pə

nətərigien kape narmamə khauə tuk Kughen.

*Herod rīmivəh-sipən Jon Baptaes ye kalabus
(Mak 6:14-29)*

¹⁹ Ye nīpig a, Herod Antipas rīmikir ta Herodias in e piahwaru kape piauni, kini mamor narimnar ripsaah yame rahas. Mərig Jon rokrən skai kimin tukun. ²⁰ Ror pən Herod rīmnesik əpnis pən mīn ye norien has kafan mivəhsi-pən Jon ye kalabus.

*Jon rīmnor baptaes ye Yesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Mərig kwasig ikin Jon rīvən ye kalabus, kini in rinamor baptaes ye narmamə, kini Yesu mīn rīmavən, Jon ror baptaes iran. Kini nīpig Yesu rīmnaməhuak, Kughen rīmnəhitə ye neai, ²² kini Nanmīn kape Kughen rīsi-faktə meiwaiyu iran, nīpran rəmhen kin mak ye tanə, kini nəgkiarien kirik rīsi-pən ye rao ye neai mamni mīmə, “Ik narik keikei; rikik ragien pik tuk ik.”

Rip Yesu mīnə

²³ Nīpig Yesu rīmirikakun kafan wok, kafan newk rəmhen kin toti. Narmamə khamə ta mə in ji Josef.

Kini Josef in ji Heli,

²⁴ Heli in ji Matat,

Matat in ji Livae,

Livae in ji Melki,

Melki in ji Janae,

Janae in ji Josef

²⁵ Josef in ji Matatias,

Matatias in ji Amos,

Amos in ji Neham,
Neham in ji Esli,
Esli in ji Nangae,
²⁶ Nangae in ji Mahat,
Mahat in ji Matatias,
Matatias in ji Semein,
Semein in ji Josek,
Josek in ji Joda,
²⁷ Joda in ji Joanan,
Joanan in ji Resa,
Resa in ji Serubabel,
Serubabel in ji Sealtiel,
Sealtiel in ji Neri,
²⁸ Neri in ji Melki,
Melki in ji Adi,
Adi in ji Kosam,
Kosam in ji Elmadam,
Elmadam in ji Ere,
²⁹ Ere in ji Josua,
Josua in ji Eliesa,
Eliesa in ji Jorim,
Jorim in ji Matat,
Matat in ji Livae,
³⁰ Livae in ji Simeon,
Simeon in ji Juda,
Juda in ji Josef,
Josef in ji Jonam,
Jonam in ji Eliakim,
³¹ Eliakim in ji Melea,
Melea in ji Mena,
Mena in ji Matataha,
Matataha in ji Natan,
Natan in ji Deved,

32 Deved in ji Jese,
Jese in ji Obed,
Obed in ji Boas,
Boas in ji Salmon,
Salmon in ji Nason,
33 Nason in ji Aminadab,
Aminadab in ji Admin,
Admin in ji Ani,
Ani in ji Hesron,
Hesron in ji Peres,
Peres in ji Juda,
34 Juda in ji Jekob,
Jekob in ji Aesak,
Aesak in ji Ebrahim
Ebrahim in ji Teraha,
Teraha in ji Neho
35 Neho in ji Serug,
Serug in ji Rehu,
Rehu in ji Peleg,
Peleg in ji Eba,
Eba in ji Sela,
36 Sela in ji Kenan,
Kenan in ji Apaksad,
Apaksad in ji Sem,
Sem in ji Noa,
Noa in ji Lamek,
37 Lamek in ji Metusela,
Metusela in ji Inok,
Inok in ji Jared,
Jared in ji Mahalalel,
Mahalalel in ji Kenan,

38 Kenan in ji Enos,
 Enos in ji Set,
 Set in ji Adam,
 kini Adam in ramsi-pən tuk Kughen.

4

*Setan rimivəhsi-pən wəhsi-pən kimi Yesu
 (Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Nanmın kape Kughen rimikuar ye nimraghien kape Yesu, kini ye nipig ruasi-pən ye nu apa Jordan, Nanmın kape Kughen rikir In mivən apa ikin ruhiko ikin. ² Aikin, Setan ramarkut mə tukrukrao ye nərigien kafan kape nipig foti. Ye nipig minə fam a, In rapəh nəviginien, kini ye nipig infamien, nikumhə rəs pik. ³ Kini Setan rini-pən tukun mimə, “Tukmə ik Ji Kughen əfrəh, ni-pən tuk kapier e mə rukreikin muə mor bred kin.” ⁴ Mərig Yesu rhorpin mimə, “Kimirai ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə, ‘Yermamə ripəh nimraghien əmə ye nəviginien.’ *(Dut 8:3)*”

⁵ Məkneikin Setan rikir Yesu mivən apa ye tukwas apomh kirik, kini taktəkun əmə, rhajoun In kin kantri minə fam ye tokrei tanə, ⁶ kini minipən tukun mimə, “Yo jakərəhu-pre narmaruyen ye tanımtanə ye kwermim, mine nautə kapəriə minə fam, meinai narımnar mifam a raməmır ye kwermik, kini yakirkun neighan-pəniyen kin kimi naha yermamə yame yakorkeikei mə jakvəhsi-pən kimin. ⁷ Kini tukmə nakəhuak kimi yo, narımnar m-fam ai ik takor kafam kin.”

⁸ Mərig Yesu rhorpin kafan nəgkiarieren mimə, “Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

‘Taksəhuak əmə kimi kapəmiə Yermaru Kughen, misəri-pən əmə kafan nərigien.’ *(Dut 6:13)*”

⁹ Məkneikin Setan rikir In mərip In apa Jerusalem mhaktə ye tokrei Nimə Ehuə kape Kughen apa yerpirig əgkəp. Kini mini-pən tukun mimə, “Tukmə ik Ji Kughen əfrakis, iv-ərhav-ru ikin e, ¹⁰ meinai kimirai kimə,

“‘In tukrher-pə kin agelo minə kafan khauə masarha huvə tuk ik.

¹¹ Tukharaptəraikin ik kin kwermiriə mə takpəh nowhan-pənien nihum ye kapier kirik.’” *(Sam 91:11, 12)*

¹² Mərig Yesu rhorpin kafan nəgkiarieren mimə, “Mərig Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə, “Takhapəh nisəm-əsaahyen kapəmiə Kughen Yermaru mə ramarha huvə əfrakis tuk əmiə uə nikam.’ *(Dut 6:16)*”

¹³ Kini Setan ror infamien ye nivəhsi-pən vəhsi-pənien kimi Yesu; məkneikin, mapitan kin Yesu mawhin nipig huvə yame tukruə min tukun.

*Yesu rimirikakun kafan wok
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)*

¹⁴ Kini ai, Yesu rimirerig-pən Galili, kini nəsaninien kape Nanmin kape Kughen rimikuar ye nimraghien kafan. Kini kimnəvsao kin In rarkurao ye tanə a. ¹⁵ Kini Yesu rimnhajoun ye nimə kape nofuginien minə, kini narmamə m-fam khani vi vi In.

Nəmə ime Yesu kimisəpəh In

¹⁶ Kini Yesu rimauə Nasaret, aikin rimnehuə ikin kupən. Kini ye Sabat kirik, In rimavən ye nimə

kape nofuginien rəmhen əmə kin yame ramor hanə. Kini mərer mə tukrəvheikin Nəkwəkwə kape Kughen, ¹⁷ kini kivəhsi-pən nəkwəkwə yame kinnarpəvin-arpəvin yame profet Aesaea rimirai kupən. Kini ruhatukin nəkwəkwə məm nəgkiarieren yame Aesaea rimirai yame ramni mīmə,

¹⁸ “Nanmın kape Kughen ramarə irak
meinai In rimirpen yo,
jakəvsao-ərhav kin nəgkiarieren huvə kimi
yavən hah minə.

Kini In rher-pə kin yo mə jakvən mamni-pən tuk narmamə yamə mine kivəhsi-pən əriə ye kalabus mə tukirisin əriə,
kini mini-pən tuk nimirin pis minə mə tuksəm
mın nar.

Kini rher-pə kin yo mə jakrisin narmamə yamə mine kasəmır ye kwermi narmamə pisin masərig rahah,

¹⁹ mamni-ərhav mə nipig ruauə ta yame Kughen Yermaru tukrhajoun kafan nihuvəyen mivəh miragh narmamə.” *(Aes 61:1, 2)*

²⁰ Yesu rimməhueikin ta nəkwəkwə a, kini meiwaiyu mivəhsi-pən mın kimi yermamə yame ramarha huvə tuk nəkwəkwə minə, kini mamkwətə mə tukrəvhag kimi narmamə. Kini narmamə mifam ye nimə kape nofuginien kasarha tim tim iran.

²¹ Kini In raməgkiar kimi əriə mamni mın mīmə, “Taktəkun ai, ye nipig yame nimisərig Nəkwəkwə e Kape Kughen, niniyen a ruauə minor nəfrakisien kin.”

²² Kini narmamə mifam kasəgnəgin In, kini kisakur pik tuk nəgkiarieren huvə yamə mine ramni,

kini misaiyoh əriə minə mhamə, “?Mərig kwən e In ji Josef əmə uə?”

²³ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Yakirkun mə takpihani nəgkiarien akwas e tuk yo yame ramni mimə, ‘Dokta, or huvə atuk-ru nipram,’ mhani min mhamə, ‘Narimnar yamə mine yimisərig mə nimnor ta apa Kapaneam, rhuvə mə takuə mor min e, imam ikin.’ ²⁴ Nəfrakisien, yakamni tuk əmiə mə narmamə to khapəh nhasaiyen profet kirik yame ramsi-pən irəriə. ²⁵ Ye nipig kape Elaeja, nəhig ripəh nipien newk kisisər mine makuə sikis, kini nikumhə ravən ikin minə fam, nəviginien rirkək. Kini yakni nəfrakisien tuk əmiə mimə, ye nipig a nipiahwaru kimhə tan kin əriə khapsaah e Isrel, ²⁶ mərig pəh nien mə Kughen rher-pə kin Elaeja mə tukrivən masitu irəriə. Nikam. In rher-pə kin mə tukrasitu əmə ye piahwaru kirik yerkwanu Jarefat apa ye provins e Saedon. Mərig piahwaru a pəh nien mə pian Isrel. ²⁷ Kini ye nipig kape profet e Elisa, narmamə khapsaah kimnisarə Isrel yamə mine kamhawəh nəmhəyen e ‘leprosi’* mərig Elisa ripəh nor-huvəyen kirik. Mərig in rimnor huvə əmə kwən Siria e Neman, yame pəh nien mə yemə Isrel.”

²⁸ Narmamə ye nimə kape nofuginien kimisərig nəgkiarien a, niemhaa rhai pik əriə m-fam. ²⁹ Kini kisasar mharəh In, misəukəkin mhatərhav yerkwanu, mhavən misokrig ye tukwas yame kimnor

---

4:22: Luk 3:23; Jon 6:42   **4:24:** Jon 4:44   **4:25:** 1 King 17:1,7

4:26: 1 King 17:8-16   * **4:27:** Leprosi in nəmhəyen skai kirik yame raməmır ye tiki yermamə.   **4:27:** 2 King 5:1-14

taon ikin, mə tuksarkwərhav kin apa ikəutən.
³⁰ Mərig Yesu rīvən-pən ta ye kwənimrheriə, map.

*Yesu rimməko ta yarmhə ye yermamə kirik
 (Mak 1:21-28)*

³¹ Kini Yesu rimməwəiyu apa Kapaneam, taon kirik ye provins e Galili. Kini ye Sabat kirik, In raməvhag kimi narmamə. ³² Kini narmamə kimisərig nəgkiarien kafan, kimisakur kin, meinai nəgkiarien kafan, nanmin aikin.

³³ Kini ye nəkwai nimə kape nofuginien, kwən kirik aikin yame nanmin has ramərer-pən iran. Kini in rokr-apomh mimə, ³⁴ “! Eh, Yesu, yemə Nasaret! ?Rhawor? ?Nimauə mə takoriah əmawə uə? Yakwirikun ta ik. ! Ik yemə rhakə kape Kughen!” ³⁵ Mərig Yesu rimməgkiar skai kimin mimə, “! Ah, pim! ! Əta ye kwən e!” Kwən a ramərer ye kwerkwən irəriə, məkneikin nanmin hah a rəsua kin reiwaiyu mowhan ye nimoptanə, map ta iran, kini mīpəh noriahyen in.

³⁶ Kini narmamə m-fam aikin a kisakur kin, mhani-pən tuk əriə minə mhamə, “! Eh! Nəgkiarien pisin kirik e. Kwən a kafan nəgkiarien nanmin aikin. Tukmə In rəgkiar kimi nanmin has minə, kasəta ye narmamə.” ³⁷ Kini nəvsaoyen kape Yesu ritərhav markurao ye tanə a.

*Yesu rimmənor huvə narmamə khapsaah
 (Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Aikin, Yesu rarar, mitərhav ye nimə kape nofuginien mivən apa nimə kape Saemon Pita†. Ye

---

4:32: Mat 7:28-29 † **4:38:** Nipig kirik, kamokrən kin Saemon Pita kimə, ‘Saemon.’ Kini nipig kirik, kamokrən kin kimə, ‘Pita.’

nīpig a, kuhu Saemon ramhə maməpan pīk, kini iriə kisaiyoh-pən Yesu mə tukror huvə. ³⁹ Kini Yesu rərer ipakə tukun, məkkiar skai kimi nəpanien, nəpanien rəta. Taktəkun əmə piahwaru a rərer, mivən mīruk ta nəriə nəviginien.

⁴⁰ Kini nīpig mīrh natukrivə[†], narmamə kimnhapīk narmamə m-fam yamə mine kamhamhə, mhavən tuk Yesu. Kini In rərəhu-pən kwermīn irəriə kīrikianə kīrikianə, kini iriə m-fam kisəsanin. ⁴¹ Kini yarmhə minə mīn kamhatərhav misap ye narmamə khapsaah, misokrən apomh mhamə, “!Ik Ji Kughen!” Mərig Yesu rəkkiar skai kimi əriə mətəpig kīn əriə tuk nəgkiarīen meinai iriə kwənharkun ta mə In Kristo yame Kughen rīmnher-pə kīn.

⁴² Kəni rīkwamer kīn, Yesu rītərhav aikin a, mivən apa ikīn kīrik. Mərig narmamə kīmisarhakīn In, kini nīpig kīmisəm, khauə tukun misarkut mhamə tukhani-əhu mhamə In tukrīpəh nəpəhyen əriə. ⁴³ Mərig əmə Yesu rīni-pən tuk əriə mīmə, “Nīkam. Yo jakaməkeikei mivən yerkwānu pīsīn pīsīn minə, mīni-ərhav Nəvsaoyen Huvə kape nar-maruyen kape Kughen, meinai Kughen rīmnher-pə kīn yo mə jakor məkneikīn.”

⁴⁴ Kini In rīmavən mameriwək ye tanə Judia mamni-ərhav nəgkiarīen kape Kughen ye nīmə kape nofuginien minə.

[†] **4:40:** Nəmə Isrel, rīkiriə rīmnəsik mə Loa kape Moses ramni-əhu mə tukpəh nīrəhyen yermamə ye Sabat. Mərig nīpig mīrh rīmivīa, Sabat rīnor infamien en, kini kīrkun nīrhəyēn yermamə. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23

5

Aposol yamə mine Yesu rimnəkupən mokrən kin əriə

(*Mat 4:18-22; Mak 1:16-20*) ¹ Nipig kirik, Yesu rərer ye nıkar-kar nu ehuə kamni kimə Galili*, kini narmamə khapsaah kimnhauə misərer rarkurao iran mhamə tuksərig nəgkiarien kape Kughen. ² Kini In rimnəm kwaji rao kiraru yame narmamə kape niviyen kəməm kimnhapəh kawərer ye nipakir misaikwas ye kapəriə net minə. ³ Məkneikin Yesu ratpən ye rao kape Saemon Pita, mini-pən tukun mə tukri-pirə rao. Saemon rivi-pirə rao, kini Yesu rəkwətə-pən aikin maməvhag kimi narmamə.

⁴ Yesu rimnəgkiar infamien, kini mini-pən tuk Saemon mimə, “Saemon, əsuə. Pəh khavən apa ikəmni, pəh naksaruk kin net minə mhavi kəməm tiksın.”

⁵ Mərig Saemon rini-pən tukun mimə, “Yemehuə, yenpig, yimisarkut pik tuk nar e miseriaji reraan, mərig yimnhapəh niviyen kəməm kirik. Mərig ik nakmə tukhavən min, ror pən, pəh khavən misaruk min kin net minə.”

⁶ Khavhirə, misaruk kin net minə, mhavi kəməm khapsaah pik, ror net minə kapəriə khakwar huvə kin kəməm, mharikakun miseikus net minə. ⁷ Kini iriə kisokrən-pən kin iriə minə tiksın ye rao min kirik mhamə tukhauə misasitu irəriə. Kini khauə misarakə-pən kin kəməm ye rao mir a kwəkrig, ipakə əmə rao mir kwənnim.

* **5:1:** Nəgkiarien kape Gris ramni mimə, “nu apa Genesaret.”

5:1: Mat 13:1-2; Mak 3:9-10   **5:5:** Jon 21:3-8

⁸ Kini Saemon Pita rimmə, kini rənimkur-pən tuk Yesu mamni mīmə, “Yermaru. !Yuvən isok tuk yo, meinai yo yakpəh nəmhenien! Yo yor təvhagə hah kirik.” ⁹ In rimməgkiar məknaikin meinai in mine narmamə minə a ye rao mir, kimisakur pik kin kəməəm khapsaah yamə mine kimnhavi. ¹⁰ Kini Jemes mine Jon, ji Sebedi mir, yamə mir e kawor wok irisir Saemon, iriu min kimiwakur pik kin.

Mərig Yesu rini-pən tuk Saemon mīmə, “Pəh niginien. Ik yermamə kape niviyen kəməəm. Mərig taktəkun ai mamvən, ik takvi-pə narmamə.”

¹¹ Ror pən, kimnhavi-fiak kapəriə rao minə, misəpəh narimnar mi-fam mhakwasig əmə kin Yesu, kini mhauə kafan narmamə minə.

Yesu rimmor huvə yermamə kirik yame ravəh nəmhəyen autən ye tikiñ
(*Mat 8:1-4; Mak 1:40-45*)

¹² Nipig kirik, Yesu rimmeriwək mivən yerkwanu kirik, kini kwən kirik yame ravəh nəmhəyen e leprosi, kini nəmhəyen ai rivəh fam nipran. Kini rəm Yesu, rəriwək muə tukun, meiwaiyu, mənim-pən nipəghigin ye nimoptanə, kini mamasək ətgin Yesu mīmə, “Yermaru, tukmə nakirkun mə to nakor huvə yo, or huvə yo, məspir ta nəmkimik irak.”

¹³ Kini Yesu rərao-pən mirap kwən a, mīmə, “Ǝwəh. Yakorkeikei mə jakor. !Ǝsanin!” Kini taktəkun əmə nəmhəyen e leprosi rəta.

5:11: Mat 19:27 † **5:11:** Ye Nəkwəkwə kape Kughen, nəgkiarien e ‘leprosi’ raməgkiar ye nəmhəyen pisin pisin minə kape tikim. Nəmhəyen minə e kasoriah tikim, kini Loa kape Moses ramni mə yermamə yame ravəh nəmhəyen məkna, in rəmkimik ye nimir Kughen. Ǝvheikin Levitikas yame rehua 13-14.

¹⁴ Mərig Yesu rimiini-əhu in mimiə, “Takpəh nini-əravyen narimnar minə e kimi narmamə. Mərig yuvən məm pris kirik pəh in rəm mə nīpram rinor məknen. Kini or sakrefaes kimi Kughen rəri-pən yame Loa kape Moses rimiini ye yermamə kirik yame kafan leprosi ruirkək, pəh narmamə tukharkun mə nəfrakisien nakwahuvə, kini kafam nəmkimik ruirkək.”

¹⁵ Mərig nəvsaoyen kape Yesu ramtərhav mamvən ikin minə fam, kini narmamə khapsaah kamhauə mə tuksətərig kin kafan nəgkiarieren kini mhamə In tukror huvə nəmhəyen minə kapəriə.

¹⁶ Mərig, nīpig rīpsaah, In ramvən pisin əmə apa ikin kirkək ikin, maməhuak.

*Yesu rimnor huvə yermamə kirik nīpran rīmha
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Nīpig kirik, Yesu rimnhajoun apa nimə kirik, kini Farisi minə, mine nəmhajoun minə kape Loa kape Moses, iriə kasəkwətə min aikin. Kimnhasi-pən apa yerkwanu minə apa provins mir e Galili, mine Judia, mine Jerusalem. Kini nəsaninien kape Kughen Yermaru ramarə tuk Yesu mə tukror huvə narmamə yamə mine kamhamhə. ¹⁸ Ye nīpig a, narmamə tiksın kimnharəh kwən kirik mhauə yame ramapir-pən əmə ye nikaokao, meinai nīpran rīmha. Kini iriə kisorkeikei mə tukharəh misərəhu-pən ye nihu Yesu. ¹⁹ Mərig kiseinein mə tukshawor mhavən imə, meinai narmamə khapsaah aikin. Kini kimnhavən apa ye tokrei nimə, misəhipu ta nīkar nimə kirik, mharəh nikaokao yermamə ramapir-pən iran, mhavi, reiwaiyu-pən ye kwerkwan ye narmamə, ipakə əmə tuk Yesu.

²⁰ Kini Yesu rəm nhatətəyən kapəriə mini-pən tuk kwən a mīmə, “Yo kirik. Kafam norien has minə, yakwərəh-si ta fam narpinien iran.”

²¹ Mərig nəmhajoun kape Loa kape Moses mine Farisi minə, rikiriə rəsik mīmə, “? Kwən e raməgkiar məkne, mamni hah Kughen. Kughen pisin əmə In rirkun nivəh-sitayen narpinien kape norien has kape narmamə. ? Pa min to rivəh-si ta?” ²² Mərig Yesu In ruirkun ta əmə kapəriə nətərigien, kini mini-pən tuk əriə mīmə, “?Rhawor e nakasətərig məkneikən? ²³ ?Jakni-pən naha tuk yermamə a, kini kimiə nakasəm əfrakis? ?Mə jakni-pən tukun mə narpinien kape kafan təvhagə hah yakwərəh-si-ta ta? ?Uə mə jakni-pən tukun mə tukrhekimter meriwək mamvən? ²⁴ Mərig yakorkeikei mə jakor yo mə takharkun mə yo, Ji Yermamə, yakvəh nehuəyən ye tokrei tanə tuk nivəh-si-tayen narpinien kape təvhagə has.” Kini marə mini-pən tuk kwən a mīmə, “Yakamni-pre tuk ik mə, takhekimter, mirəh kafam nikaokao mamvən imam yerkwanu.”

²⁵ Kini taktəkun əmə, kwən a rhekimter, mirəh kafan nikaokao məriwək məməgnəgin Kughen mamvən. ²⁶ Kini iriə m-fam kisakur pik kin, məməgnəgin Kughen. Khagin, mhamə, “Man, kimisəm əfrakis nar apsipis minə e towel.”

Yesu rimmokrən kin Livae

²⁷ Kwasig ikin ye narimnar minə e, Yesu ritərhav məməriwək mamvən, kini məm kwən kirik yame ramərer tuk mane kape takis, nhagin e Livae. Ramkwətə ikin kamərok takis ikin. Kini Yesu

rimini-pən tukun mimə, “Yuə, mikwasig kin Yo.”
 28 Məkneikin rimnəpəh narimnar fam kafan, mərər, mikwasig kin Yesu.

29 Kini ai, Livae rimaraptərəkin nəviginien ehuə kirik kape Yesu ye nimə kafan. Kini narmamə khapsaah yamə mine kasərer tuk mane kape takis, mine narmamə apnəpig minə, kimnhavən misəkwətə iriə min, mə tuksəvigin kwis. 30 Mərig Farisi minə mine narmamə min tiksın irəriə yamə mine iriə nəmhajoun kape Loa kape Moses, rikiriə rapəh nagienien, kini mhani-pən tuk narmamə kape Yesu minə mhamə, “?Rhawor e nakasəvigin kwis kimiə narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis mine yor təvhagə has minə?”

31 Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Pəh nien mə narmamə yamə mine kisəsanin khavən masəm dokta. Mərig narmamə yamə mine kamhamhə, tukasəkeikei mhavən misəm dokta. 32 Pəh nien mə Yo yimauə mə jakokrən kin narmamə yamə mine kwəsatuatuk ta. Nikam. Yimauə mə jakokrən kin yor təvhagə has minə, mə tuksarar ye kapəriə nərigien.”

Nhajounien kape Yesu in rivi, nhajounien kape loa in nəkwəs
 (Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Kini iriə kimnhani-pən tuk Yesu mhamə, “Əmru. Narmamə kape Jon Baptaes, nipig ripsaah kisəpəh nəviginien masəhuak kimi Kughen; mine Farisi minə min. ?Mərig rhawor kafam narmamə minə kasəvigin əmə mamharpin?”

34 Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “? Nipig kimia nakmasor nəviginiən kape yerman yame rimnarkurək pə pə, mərig nakhani-əhu in minə tiksın mə tukhapəh nisəviginiən uə? ! Nıkam! 35 Mərig tukripior nipig yame narmamə tukhawəhsi-ta Yerman e yame rimnarkurək pə pə tuk In minə tiksın. Kini ye nipig a in a, In minə tiksın tuksəpəh nəviginiən iran.” †

36 Kini Yesu rımını min nuhpikiniən kirik tuk əriə mımə, “To yermamə kirik ripəh niwəhyen kwonmut neipən vi kirik kini mijir-pən ye neipən mətit kafan yame rimneikus. To ror məknakin, kini tukroriah kwonmut neipən yame rivi, kini neipən vi tukripəh nəmir-pən-tim-tim-ien ye neipən mətit. 37 Kini to yermamə kirik ripəh niwəhyen waen vi kini mivi-pən ye tiki waen mətit. To ramor məknakin, kini waen a ye tiki waen mətit tukrəməteih, kini waen tukraiye. 38 Nıkam. Waen vi tukaməkeikei kivi-pən ye tiki waen vi. 39 Kini yermamə yame ruinim ta waen, in ripəh norkeikeiyen mə tukrinim waen vi, mərig in ramni mımə, ‘Waen akwas in rhuvə rapita.’ ”

6

Narmamə kape Yesu kimisətim wit ye Sabat (Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Kini ye Sabat kirik, Yesu mine kafan narmamə mine kimiseriwək mhavən yerki wit tiksın, kini kafan narmamə mine kimisətim wit tiksın misəkwai-əkwei, masən kwənkwan. 2 Mərig Farisi

---

5:34: Jon 3:29 † 5:35: “Yermamə yame rimnarkurək pə pə,” nıpran e Yesu. Mine “In minə tiksın” nıpran e Kristen minə. 6:1: Dut 23:25

minə tiksın kimnhani mhamə, “!Eh! Sabat e towei, mərig iriə kasor wok masakapir Loa kape Moses. ? Rhawor kafam narmamə kasor məknakin?”

³ Mərig Yesu rimiini-pən tuk əriə mīmə, “Tukmə ror nakhapəh nisəvheikinien nəvsaoyen ye Nəkwəkwə kape Kughen yame raməvsao kün norien yame King Deved rimnor kupən, yame in mine kafan narmamə minə, nəriə nəviginiien ramrirkək, kisəmkərəv. ⁴ Mərig, Deved rimavən ye Nimə Ehuə kape Kughen mən bred yame pris minə kwənhawəhsipən-ta kimi Kughen. Kini mərig Deved rimiivəhsi-pən min kimi kafan narmamə kisən min.* Kini mərig bred a, ye Loa kape Moses ramni mə narmamə apnapig tukhapəh nisəniien. Mərig pris minə əmə kharkun nisəniien.” ⁵ Kini Yesu rimiini-pən tuk əriə mīmə, “Yo, Ji Yermamə, Yo yakamarmaru ye Sabat.”

*Yesu rimnor huvə yermamə ye Sabat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)*

⁶ Kini ye Sabat min kirik, Yesu rimavən ye nəkwai nimə kape nofuginien, maməwhag kimi narmamə. Kini aikin a, kwən kirik aikin yame kwermın matuk rimhə mirpəvin. ⁷ Kini nəmhajoun kape Loa kape Moses minə mine Farisi minə kimisarkut mə tuksəm-ru naha nhagin yame tukhani hah Yesu iran, misarha əterik mə tuksəm-ru mə Yesu to ror huvə kwən a ye Sabat uə nıkam. ⁸ Mərig Yesu ruirkun ta nərigien kapəriə, kini mini-pən tuk yermamə yame kwermın rimhə mirpəvin mīmə, “Yuə, mərer ye nimri narmamə m-fam.” Kini rivən mərer əkupən. ⁹ Kini Yesu

* **6:4:** Stori e raməmir ye 1 Saml 21:1-6. **6:4:** Lev 24:5-9

rimini-pən tuk əriə mīmə, “?Loa kape Moses ramni mə nakharkun nisorien naha nhagin ye Sabat? ? Ramni mə takasor norien huvə uə takasor norien has? ?Mə takshopni yermamə uə takhavəh mīragh yermamə?” ¹⁰ Kini rīmnarha mərərao irəriə, mīni-pən tuk kwən a mīmə, “Huatuk kin kwermīm.” Kini ruhuatuk kin kwermīn, rhuvə əgkəp. ¹¹ Mərig niemhaa rhai pik narmamə mīnə a, kīmnhavən, mhani-pən tuk əriə mīnə mə tukshawor pən iran mīne ye Yesu.

*Yesu rīmīrpen kafan aposol mīnə twelef
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Kini ye nīpīg a, Yesu rīmnhaktə fiak ye tukwas kīrik maməhuak, kini maməhuak kīmi Kughen meriaji reraan. ¹³ Kini yenpīg-enpīg, rīmnokrən kin kafan narmamə mīnə mə tukhauə masəm In. Kini mīrpen narmamə twelef irəriə mīvəhsi-pən nehuəyen kīmi əriə mīmə “aposol mīnə.” ¹⁴ Nhag namasur twelef e ror məknekin: Saemon (yame Yesu rīmnhen-pən nhagin vi mə Pita), mīne pi-auni Andrew, mīne Jemes, mīne Jon, mīne Filip, mīne Batalomiu, ¹⁵ mīne Matiu, mīne Tomas; mīne Jemes ji Alfeas, mīne Saemon Selot, † ¹⁶ mīne Judas ji Jemes; mīne Judas Iskariot, yame kwasīg ikin rīmnor kəut kəsua kin Yesu kīmi nəmə has mīnə.

*Yesu rīmnəwhag kīmi narmamə, mor huvə narmamə yamə mīne kamhamhə
(Mat 4:23-25)*

¹⁷ Kini Yesu mīne kafan narmamə mīnə kīmnhasi-faktə mhauə ikin rətən-ətən ikin,

---

6:14: Jon 1:42   † **6:15:** “Selot” rəmhen kin yermamə kīrik rikwasīg kin nukwao kape nəmə Isrel tuk nherye-rhavyen kin nəmə Rom.

misəm narmamə khapsaah aikin- kimnhasi- pən yerkwanu minə ye provins e Judia, mine Jerusalem, mine ye nikar-kar tahik apa taon mir e Taea mine Saedon. ¹⁸ Kimnhauə mə tuksərig nəgkiarien kape Yesu kini mə tukror huvə nəmhəyen minə kapəriə. Kini In rimnor huvə narmamə yamə minə nanmin has minə kimisoriah əriə. ¹⁹ Kini narmamə yamə mine kimisərer rao rao kin, misarkut mə tukharap In meinai nəsaninien ramsi-pən iran mamor huvə fam narmamə.

Nagianien mine nahasien

(Mat 5:1-12)

²⁰ Kini Yesu rarha-pən məm kafan narmamə minə, mini-pən tuk əriə mimə,

“Kimiə e yavən has minə, nakasarə ye nihuvəyen əfrakis. In nihuvəyen əfrakis meinai, kimiə narmamə kape Kughen, kini In ramarmaru irəmiə.

²¹ Kimiə yamə mine naksəmkərəv ai taktakun, nakasarə ye nihuvəyen əfrakis. In nihuvəyen əfrakis meinai, takpisəvigin rəmhen.

Kimiə yamə mine naksasək ai taktakun, nakasarə ye nihuvəyen əfrakis. In nihuvəyen əfrakis meinai, takpisarh.

²² Nakasarə ye nihuvəyen əfrakis ye nipig narmamə tuksəməkən əmiə, kini mhapəh niseighanien kin əmiə mə taksor narimnar kimiə miriə, kini mhani hah əmiə, kini masoriah nhagmiə mhamə kimiə narmamə kape yarmhə minə, kini iriə tuksor

məknakın irəmiə meinai yo e yo Ji Yermamə,
kını kimiə, kafak narmamə minə.

²³ “Kini rıpriə minə kimisor məknakın ye profet
minə kupən. Mərig ye nıpiğ narımnar a ramuə
tuk əmiə, taksagien, mhavi-haktə-haktə meinai
nərokien kapəmiə ramarə apa ye rao ye neai.

²⁴ “! Kəsi! Mərig nəmhəyen ehuə tukrurə tuk
əmiə yamə mine kapəmiə nautə rehuə ai
taktəkun,
meinai nakwənhavəh nar huvə, mərig
tukrıpior infamien.

²⁵ !Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə yamə
minə nakasəvigın tıpiəmiə raməsiis,
meinai takpisəmkərəv.

!Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə yamə minə
nakasarh ai taktəkun,
meinai, takpısasək rikimiə rəmhə.

²⁶ !Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə nıpiğ
narmamə kamhavəh-si haktə nhagmiə
meinai, rıpriə minə kupən kimnhavəh-si
haktə nhag profet eikuə minə.”

Sorkeikei tikmır minə
(Mat 5:38-48; 7:12; Luk 6:29-30)

²⁷ Kını Yesu rımını min mımə, “Mərig yakamni-
pre tuk əmiə yamə minə nakasərig Yo mımə
takasəkeikei misorkeikei kapəmiə tikmır minə,
kını masor huvə-pən kimi narmamə yamə mine
kasəməkın əmiə, ²⁸ kını nıpiğ narmamə kamhani
hah əmiə, mərig kimiə taksaiyoh Kughen mə
tukrıwəhsi-pən kafan nihuvəyen kimi əriə, kını

masəhuak tuk narmamə yamə mine kasor-ahas-pre kimi əmiə. ²⁹ Tukmə yermamə kirik rəriṗ nıkapım, kini nakukreikin-pən min nıkarın pəh rəriṗ. Kini tukmə yermamə kirik rırəhsi-ta kafam kot, takpəh nini-əhuyen mə tukriṗəh nırəhsita-minien kafam sot. ³⁰ Vəh-sipən naha nhagin kimi yermamə yame ramaiyoh ik kin. Kini tukmə yermamə kirik rırəhsi-ta kafam kirik nar kirik, takpəh niniyen mə tukrarpın. ³¹ Kini taksor huvə pən kimi narmamə mifam ye norien mifam yamə naksorkeikei mə narmamə tuksor min kimi əmiə.

³² “?Məriḡ tukmə naksorkeikei əmə narmamə yamə mine kasorkeikei əmiə, nakhamə ta mə norien a ramor əmiə nakhahuvə uə? Nıkam. Yor təvhagə hah minə min kisorkeikei narmamə yamə mine kisorkeikei əriə. ³³ ?Kini tukmə naksor rhuvə pən əmə kimi narmamə yamə mine kasor huvə pre kimi əmiə, nakhamə ta mə nakhahuvə tukun uə? Nıkam. Yor təvhagə has minə min kasor əmə nar kirikianə. ³⁴ ?Kini tukmə nakseighan-pən əmə kin narımnar kimi narmamə yamə mine kharkun nhavəhsi-preyen tain, nakhamə ta mə nakhahuvə tukun uə? Nıkam. Yor təvhagə has minə min kaseighan-pən kin narımnar kimi narmamə yamə mine tuk nıṗiḡ kirik tukpihawəh-sipən min tain rəmhen. ³⁵ Məriḡ takasəkeikei misorkeikei kapəmiə tikmir minə. Masor rhuvə pən kimi əriə. Mhavəhsi-pən narımnar kimi əriə mhapəh nisaiyohyen kin tain. Tukmə naksor məknekin, nərokien ehuə tukrurə tuk əmiə, kini takpihauə ji Kughen minə yame In Yerṗiriḡ, meinai In min ramor huvə pən kimi nəmə has

minə, mine narmamə yamə mine khapəh nhani-vi-vi-yen In. ³⁶ Rikimiə tukreihuə tuk narmamə rəmhen kin yame Rimimiə Kughen rikin rehuə tuk narmamə.”

Takhapəh nhaniyen nıkar narmamə

(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

³⁷ Kini Yesu rimini mımə, “Takpəh nəm-pənien nar has ye narmamə, tamə Kughen min rəm-pre nar has iram. Takpəh nini-pənien narpınien ye narmamə, tamə Kughen rini-pre narpınien iram. Takpəh norien tai təvhagə has yame narmamə kasor pre kimik, kini tukpəh norien tai təvhagə has kafam. ³⁸ Vəhsi-pən narımnar, kini tukwəhsi-pre min narımnar kimik. Narımnar khapsaah yame kivai-pən, kəsian-əsian, rhaktə mukwar tukhaswin ye kwermim. Tukmə nakvəhsi-pən narımnar rıpsaah, tukwəhsi-pre narımnar rıpsaah kimik; mərig tukmə nakvəhsi-pən rikəskəh, tukhavəhsi-pre rikəskəh kimik.”

³⁹ Kini Yesu rimini nuhpikinien min kirik kimi əriə mımə, “?Nımrın pis to rikir nımrın pis kirik uə, to reinein? Nıkam, tamə kirəviə ye nəkwai nımır. ⁴⁰ Kini studen minə to khapəh nisarmaruyen ye yhajoun kapəriə. Mərig narmamə yamə mine kasətərig huvə kin yhajoun kapəriə, mhavəh fam nəgkiarien kafan, iriə tukhauə misəmhen kin yhajoun kapəriə. ⁴¹ ?Rhawor nakamhani nımoptanə yame ramswin-pən ye nımırı piaumiə; mərig nakhapəh nisərigien nai ehuə yame ramərer-pən ye nımırimiə? ⁴² Tukmə nakhapəh nisərigien nai ehuə yame ramhai nımırimiə, ?

takshawor pən iran mine mhavəh-si ta nimoptanə ye nimri piaumiə? Kimiə nəmarpəkao eikuə minə. Taksəkupən mhavəh-si ta nai ehuə ye nimrimiə, kwasig ikin, nakharkun nisəm-huvəyen nimoptanə yame ramswin-pən ye nimri piaumiə.”

*Kwənkwai nai huvə mine nai hah
(Mat 7:17-20; 12:34-35)*

⁴³ Kini Yesu rimini mimə, “Kini nəpgin kirik rirkək yame ramkuə kin kwənwkan yame kipəh nənien. Kini to nai has ripəh nikuəyen kin kwənkwan huvə. ⁴⁴ Meinai narmamə kasəm kwənkwan, kharkun mə nhag nai minə a. Kapiriapir to ripəh nikuəyen kin kwənkwai fig; kini kwənurkəsik to ripəh nikuəyen kin kwənkwai grep; . ⁴⁵ Yermamə huvə, rikin rukwar kin narimnar huvə minə; kini in ramor əmə narimnar yame rhuvə. Kini yermamə has, rikin rukwar əmə kin nar has minə, kini mamor əmə norien has. Meinai tukmə rəgkiar, nar has minə yerkin khatərhav-pə.”

*Nəgkiarien kape Yesu ramasitu irətawə mə
tuksərer tim tim*

⁴⁶ Kini Yesu rimini mimə, “?Rhawor e naksokrən kin Yo mhamə, ‘Yermaru, Yermaru,’ mərig nakhapəh nisəri-pənien nəgkiarien kafak? ⁴⁷ Pəh yakhajoun əmiə kin norien kape yermamə kirik yame ramuə tuk yo, kini mətərig kin nəgkiarien kafak, marar, mor narimnar yame yakməni. ⁴⁸ Yermamə a in a in rəmhen əmə kin yermamə yame, tukmə rimə tukror kafan nimə, tukrəkupən mikir nimoptanə, meiwaiyu məspir kapier apig,

mor pən nimə iran. Kini nipiḡ tukmə yapiwən raiyu, mīrəhpikin nimə, to rapəh nəusarkuyen, meinai rīmnəvhirəkin tim tim. ⁴⁹ Məriḡ yermamə yame raməriḡ nəḡkiarien kafak, mīpəh norien, in rəmhen kīn yermamə yame tukmə rīmə tukror kafan nimə, ravhirəkin haktə əmə ye nīmoptanə. Kini nipiḡ tukmə yapiwən raiyu, mīrəhpikin nimə, tukrīmīr mowhan əsis.”

7

Yamehuə kape mobael kafan nhatəṭəyen rehuə (Mat 8:5-13)

¹ Nipiḡ Yesu rīmnəḡkiar ta kimi narmamə minə a, kini mivən min apa ye taon Kapeneam. ² Kini ikin aikin a, yamehuə kirik kape mobael kape nəmə Rom ramarə ikin, kini slef kirik kafan aikin, yame in rorkeikei pik. Məriḡ slef a ramhə pik, ipakə rīmhə. ³ Kini nipiḡ yamehuə a rīmnəriḡ nəvsaoyen ye Yesu, kini in rher-pən kīn nəmehuə tiksīn kape nəmə Isrel mīmə tukhavən mhani-pən tuk Yesu mə tukruə mor huvə kafan slef. ⁴ Kini nipiḡ nəmasur minə a kimnhavən misəm Yesu, misəkeikei kimin mhamə, “Eh, ratuatuk əmə mə takasitu ye yamehuə a ⁵ meinai in rorkeikei pik ətawə nəmə Isrel, kini in rīmivhirəkin nimə kape nofuginien kapətawə.” ⁶ Kini Yesu rikwasīḡ kīn əriə.

Kini nipiḡ kwənhauə ipakə tuk nimə, yamehuə kape mobael rher-pən kīn kafan minə narmamə mə tukhavən misəm Yesu mhani-pən mhamə, “Yermaru, takpəh norien narkutien tuk nuəyen, meinai yakpəh nəmhenien mə takuə imak ikin. ⁷ Kini ror məkneikin, yīmipəh nuəyen məm ik. Ik

yerpirig mærig yo yetanə əmə. Mærig, takəgkiar əmə, pəh kafak slef tukrəsanin min. ⁸ Yakirkun mə nimhəyen a tukraməkeikei mor nəkwam, meinai yo min, kafak nəmehuə minə kasehuə irak, kini yakamor nəkwairiə. Kini mobael minə tiksın aikin yame yo yakamehuə irəriə. Tukmə yakni-pən tuk kirik mimə, 'Yuvən,' kini tukraməkeikei mivən. Kini tukmə yakni-pən tuk kirik mimə, 'Yuə,' tukraməkeikei muə. Kini tukmə yakni-pən tuk kafak slef mimə, 'Or nar e,' tukraməkeikei mor."

⁹ Nipig Yesu rimnərig nəgkiarien e, rakur pik kin. Kini marar mini-pən tuk narmamə khapsaah yamə mine khakwasig kin In mimə, "Yakamni tuk əmiə mə, pəh nien mə kwən e in yemə Isrel. Kini nar apnəpig kwənərəus minə Isrel, mærig yakpəh nəm-hanəyen kirik irəriə yame kafan nhatətəyen rehuə rəmhen kin in." ¹⁰ Kini ye nipig narmamə yamə mine yamehuə kape mobael rimnher-pən kin əriə kimnharerig-pə imə, misəm mə slef a rinəsanin ta.

Yesu rimivəh miragh ji piraovin kirik yame kimhə tan kin

¹¹ Kini kwasig ye narimnar minə e, ripəh norien tu, Yesu rimavən ye taon kirik, nhagin e Nain, iriə narmamə khapsaah yamə mine khakwasig kin. ¹² Kimnəsik kəupə rarkurao ye taon a, kini nipig Yesu rimauə ipakə tuk kwəruə, kini məm narmamə tiksın khasi-pən ye taon a mamharəh yemə mhə kirik mamhauə. In pikwarien kape piraovin yame kimhə tan kin, tini yerman kirikianə əmə. Kini narmamə khapsaah khasi-pən ye taon a mamhauə iriə pian a. ¹³ Məkneikin Yesu Yermaru rimnəm pian a, rikin rəpou pik tukun, kini

mini-pən tukun mimə, “Pəh nasəkien.” ¹⁴ Kini mivən mirap nikaokao yame kamharəh kwən a kin rimamhə, məkneikin kisərer. Kini Yesu rimini-pən tukun mimə, “!Pikwarien! !Yakamni-pre tuk ik mimə, hekimter!” ¹⁵ Məkenikin yemə mhə a rimragh, mhekimter, kini mirikakun məgkiar. Kini Yesu rivəhsi-pən min pikwarien a kimi nisini.

¹⁶ Iriə m-fam kimnhagin, misətəmnimin, mhani-vi vi Kughen mhamə, “!Profet ehuə kirik ramarə kitawə min ai taktəkun! !Kughen e ruauə mə tukrasitu ye kafan narmamə minə!” ¹⁷ Kini nəvsaoyen kin Yesu rimnarkurao ikin minə fam ye tanə Judia* mine yamə mine ipakə tukun.

Jon Baptaes rimə tukrirkun-ru mə Yesu in Kristo, uə nikam (Mat 11:2-6)

¹⁸ Narmamə kape Jon Baptaes kimisəvsao-pən Jon kin narimnar minə fam yame Yesu ramor. Kini rimnokrən kin kafan yermamə kiraru kirauə mwəm, ¹⁹ kini rher-pən kin əriu mə tukravən miwəm Yesu Yermaru mwayioh-pən ru mirəmə, “?Rhawor? ?Ik e Kristo kimini ta mə tukruə, uə kimawə jakamhawhin yarmə kirik tukripiuə?”

²⁰ Kini kwərə mir a kimiravən mwəm Yesu, mirəni-pən tukun mirəmə, “Jon Baptaes rimnher-pə kin əmru mə jakrauə mwəm ik yakwayioh-ru ik mirəmə, ‘ ?Ik e yermamə yame Kughen rimini ta mə tukruə, uə kimawə jakamhawhin yarmə kirik tukripiuə?’ ”

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36   **7:16:** Luk 1:68   * **7:17:** 7:17
 Ikin e, nipig Luk ramni “tanə Judia,” tukmə ror raməgkiar ye tanə pəpiə kape nəmə Isrel.   **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Rev 1:8

21 Kini ye nīpīg atuatur a, Yesu rīmnor huvə narmamə khapsaah yamə mine kamhamhə. Tiksin kimnhavəh nəmhəyen minə pisin pisin; tiksin nanmin has raməmīr irəriə. Kini iriə khapsaah nīmririə rīpis. Mərig Yesu rīmnor huvə əriə. 22 Məkneikin, Yesu rīni-pən tuk əriu mə, “Rarerīg, mīravən mīrəni-pən narīmnar minə fam tuk Jon, yamə mine nīmīwərig kini mwəm. Nīmrin pis minə khapsaah kimisəm nar. Kini narmamə yamə mine nihuriə rahas kimiseriwək. Kini narmamə yamə mine kamhavəh nəmhəyen ye tikiriə, tikiriə ruahuvə. Kini narmamə yamə mine nīmətīrgiriə rəru, kini taktəkun ai, nīmətīrgiriə rīnərig nar. Kini narmamə yamə minə kimnhamhə, kwənhamragh min. Kini yavən hah minə, taktəkun ai kwən kirik rīnamni-ərhav pən nəvsaoyen huvə tuk əriə. 23 Kini kimīru, takravən mīrəni-pən tuk Jon mīrəmə narmamə yamə mine kapəriə nhatətəyen irak rīpəh nīmīrien, iriə tuksarə ye nihuvəyen əfrakis.”

*Yesu raməgkiar ye Jon Baptaes
(Mat 11:7-15)*

24 Nīpīg kwərə mir a yame Jon rīmnher pən kin əriu kratərhav, kini Yesu rīmīrikakun maməgkiar ye Jon kimi nukwao ehua. Mīmə, “?In apa kupən kimiə nīmnhavən apa ye tīpəvsik mə taksəm naha nhagin? ?Nīmnhavən mə taksəm əmə yermamə apnapīg kirik yame in rəmhen kin nuwig yame nīmətāg ramuh mamowhan-owhan? !Nīkam! 25 ? Tukmə nīkam, kini nīmnamhavən mə taksəm pa? Yermamə kirik yame ramvən ye neipən huvə yame

nimrin rəutən uə? !Nikam! Narmamə yamə mine kamhavən ye neipən huvə misagien əmə tuk kapəriə nautə, iriə kisarə ye nimə huvə minə rəmhen kin kape king. ²⁶ ?Kini naha nhagin a nimnhavən mə taksəm? ?Profet kirik uə? Əwəh, nəfrakisien. Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə Jon in yerpərig pik rapita profet. ²⁷ Kwən e in e Nəkwəkwə kape Kughen rimini-ta mimə,

“Səm-ru. Yakamher-pre kin kafak yermamə yame tukrivəh kafak nəgkiarieren.

In tukrəkupən kin ik mor apnəpeinə ye kafam swatuk.’

(Mal 3:1)

²⁸ Yakamni-pre tuk əmiə mə narmamə yamə mine kimisarha-pə ye tokrei tanə, kirik rapəh napitayen kwən e Jon. Mərig yermamə yame in ye tanə əmə ye narmaruyen kape Kughen, in yerpərig min rapita Jon.”

Yesu raməgkiar skai kimi narmamə yame khapəh nhaniyen nəfrakisien iran

(Mat 11:16-19)

²⁹ Nipig narmamə apnapig, mine narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis kimisərig nəgkiarieren kape Yesu, iriə khamə swatuk kape Kughen in swatuk atuatuk. Kimnhani məkna meinai Jon rimnor ta baptaes irəriə. ³⁰ Mərig Farisi minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses, iriə kimnhapəh niseighanien kin Jon mə tukror baptaes irəriə. Kini mhaukreikin pən nimeitairiə ye swatuk kape Kughen ye nimraghien kapəriə. ³¹ Kini Yesu rimnəgkiar min mimə, “?Kini Yo jakni mə narmamə yamə

mine kisarə ai taktəkun, mə norien kapəriə rəmhen kın naha? ?Mə naha nhagin nətərigien kapəriə? ³² Iriə kisəmhen əmə kın kwajikovə yamə mine nar kirik rirkək yame tukror əriə, rikiriə ragien. Misəkwətə masəukir ikin kamor maket ikin, mashek əriə minə mhamə, ‘!Ah! Kimawə yimnhauh gita, mərig kimiə nakhapəh nisorien danis. Kini yaksarar miseikuə kın nasəkien tuk nimhəyen, mərig kimiə nimnhapəh nisasəkien kitawə-m kimiə.’ ³³ Yakamni məknei meinai ye nipig Jon Baptaes rimauə, mamatuakəm, məpəh nəviginiən nipig ripsaah tuk nəhuakien, mipəh ninimien waen. Mərig kimiə nakamhani mhamə, ‘Kwən a, nanmin has kirik raməmır iran.’ ³⁴ Kini Yo, Ji Yermamə, yimauə maməvigin, mamnim waen, mərig kimiə nakamhani min mhamə, ‘!Ah! Kwən a in yermamə kape nəvigin-pikien, mine napisien kın ninimien. Kini mamor norkeikeiyen kimi narmamə kape nərerien tuk mane kape takis, mine yor təvhagə has minə.’ ³⁵ Mərig kwajikovə əfrakis kape Kughen minə tukasəkeikei mharkun mə kimru Jon yakawor narimnar ye nirkunien əfrakis.”

Piraovin kape norien təvhagə has rimnəkwi nihu Yesu kın senta

³⁶ Kini Farisi kirik, nhagin e Saemon, raiyoh-pən Yesu mimə tukrivən ye nəkwai nimə kafan məvigin kwis. Kini Yesu rimavən yerkwanu, mivən ye nəkwai nimə kape Farisi a, məkwətə mə tukrəvigin. ³⁷ Kini piraovin kirik ye taon a in yor təvhagə hah, rimnərig mə Yesu raməvigin apa imei Farisi. Kini rimavən miwəh botel kirik kimnor kın kapier kirik

nhagin e alabasta. Nimrin rhaktə. Botel a, senta aikin. ³⁸ Kini in rimauə ipakə tuk Yesu mərer ye nikar nihun, mamasək. Nehe nimrin rətəg-pən ye nihu Yesu, mokwi nihun. Kini mamrai-ta nehe nimrin kin nikwənen ye nihu Yesu, mənim-pən nimrin ye nihu Yesu, mətəg-pən senta ye nihun mir.

³⁹ Mərig Farisi e yame rimnokrən kin Yesu mə tukrəvigin iriu min, nipig rimnəm narimnar minə e, rikin ruh mə, “To kwən e profet əfrakis, rīpirkun norien kape piraovin a yame ramrap nihun, mīpirkun mə in yor təvhagə has.”

⁴⁰ Kini Yesu rimini-pən tukun mimə, “Saemon, yakmə jakni-pre nar kirik tuk ik.”

Kini Saemon rimə, “Yhajoun, ni.”

⁴¹ Kini Yesu rimini mimə, “Yermamə kiraru, kapəriu mane rapəh nəmhenien, kini yamehuə kirik rīvəhsi-pən mane kirik kimi əriu, mə tuk nipig kirik iriu tukwarpin kafan mane. Kirik rimiwəh faef hundred taosen vatu; kini kirik rīvəh fifti taosen vatu†. ⁴² Kini mwarə miravən, mweinein narpinien mane a. Kini yamehuə rimini-pən tuk əriu mimə, ‘Nəmhen. Wəpəh narpinien mane yame nimirəvəh tuk yo.’ ?Kini, pa nhagin irəriu tukrorkeikei pik yamehuə a rapita?”

⁴³ Kini Saemon rini-pən tukun mimə, “Rikik raməsik mə yermamə yame rimivəh mane ehuə, kini yamehuə a rīpəh naiyohyen kin tain.”

7:37: Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 † **7:41:** Gris ramni mə kirik rimiwəh “denari” faef hundred, kini kirik rimivəh “denari” fifti. “Denari” kirik in rəmhen kin mane yame kiwəh tuk wok kape nipig kirikianə əmə.

Kini Yesu rimiini-pən tukun mīmə, “Nakamni əfrah.”

⁴⁴ Kini Yesu rarar marha-pən məm pian a, mīni-pən tuk Saemon mīmə, “Saemon. ?Nakaməm pian e uə? Nipig yımauə imam ikin, ik nakpəh niwəhsi-pəyen nu kirik tuk naikwasien ye nihuk. Mərig pian e in rīmnəkwi nihuk kīn nehe nīmriin, məspir kīn nīkwənen. ⁴⁵ Kini nipig yımauə, ik nīmipəh nəturəm-pəyen kimi yo. Mərig pian e, ravəhsi-pə nīsiayen kimi yo mīpəh nīpəhyen. ⁴⁶ Ik nīmipəh nhawkien kapək kapə kīn nehe olif, mərig pian e rīmnətəg pən senta ye nihuk yame nīmriin rhaktə pik. ⁴⁷ Kini ror məkneikīn yakamni-pre tuk ik mə yımnəspir ta fam kafan təvhagə has yame rehuə pik. Ror məkneikīn mə in rorkeikei pik yo. Mərig tukmə yakaspir təvhagə has kape yermamə yame təvhagə has kafan rəkəskəh əmə, kini, rorkeikei mar əmə Yo.”

⁴⁸ Kini Yesu rimiini-pən tuk pian a mīmə, “Yakwərəh-si ta ta narpinien kape təvhagə has kafam.”

⁴⁹ Kini narmamə mīnə tiksīn yamə mīne kasəvigīn iriə mīn, khani tuk əriə mīnə mhamə, “?Naha e yermamə yame In ramni mə ravəhsi-ta narpinien kape təvhagə has kape narmamə?”

⁵⁰ Mərig Yesu rīni-pən tuk pian a mīmə, “Kughen rīmivəh mīragh ik meinai nīmnhətətə irak. Amvən ye nəmərīnuyen.”

8

Nipiraovin yamə mīne khakwasig kīn Yesu

¹ Kwasig ikin ye narimnar minə a, Yesu In rimneriwək mamvən ye taon minə mamtərhav mamvən yerkwanu minə, maməvsao-ərhav kin nəgkiarrien huvə kape narmaruyen kape Kughen. Ye nipig a, aposol minə twelef kafan kimnhakwasig kin, ² mine nipiraovın tiksın yamə mine kupən kimnhavəh nəmhəyen pisin pisin, uə nanmın has minə kimnasəmir irəriə, mərig Yesu rimnəko-ta əriə irəriə, mor huvə kapəriə nəmhəyen. Nhag nipiraovın minə e: Meri, pian Magdala yame Yesu rimnəko-ta nanmın hah seven iran; ³ mine Joana, piahwaru kape Jusa yame in ramarmaru ye nimə kape King Herod Antipas; mine Susana; mine nipiraovın khapsaah. Nipiraovın minə e kimnhavəh-sipən mane kapəriə tuk nivəhyen nimri narimnar tuk nasituyen ye Yesu mine kafan minə.

Nuhpikinien kin yermamə yame ramsuv kweru nai

(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁴ Narmamə khapsaah khasi-pən ye taon minə khapsaah mhauə tuk Yesu. Nipig kimnhauə masərer rarkurao iran, kini rimiini nuhpikinien kirik tuk əriə, mimə, ⁵ “Yermamə kirik rimavən mə tikrisuv kweru nai apa ye nəsimien. Mipik mivitəg-ətəg fam, kini tiksın rəsaah-əsaah-pən ye swatuk, kəvi-əpni, kini man minə khauə misən fam.* ⁶ Kini kweru nai tiksın rəsaah-pən ye tokrei kapier, murə aihuua əmə. Kini mərig kwəsaukei fam meinai ikin rəusik ikin. ⁷ Kini kweru nai

---

8:2: Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49   * **8:5:** Kwon e ramsuv kweru nai kirik kamni kimə “wit” rəri-pən norien kape nisuyen wit.

tiksin rəsaah-əsaah-pən yerki kwənurkəsik.† Kini mhaktə mehuə. Məknekin, kwənurkəsik rerko əsuun, kini kweru nai rurə mīpəh nikuəyen. ⁸ Kini tiksin rəsaah-əsaah-pən ye nīmoptanə huvə, kini mħaurə, mīseihuə, mhakuə kin kwənkwairiə wan handred.”

Kini Yesu rīmini ta nəgkiarīen e, mokrən apomh mīmə, “Tukmə kimiə narmamə yame nīmətīrgimīə rarə, sətərig huvə kin nəgkiarīen e.”

⁹ Mərig narmamə kape Yesu mīnə kisaiyoh-pən In mħamə, “Hoprai-pə nīprai nəgkiarīen e kimi əmawə.”

¹⁰ Kini rīni-pən tuk əriə mīmə, “Narmaruyen kape Kughen nar erkwaig, mərig yakwəni-ərhav-pre ta kimi əmiə; kini mərig Yo yakamni-ərhav əmə nuhpikinien kimi narmamə mīnə tiksin, rəmhen kin yame Profet Aesaea rīmini mə, “Iriə tuksarhakin, mīsarhakin pawk, mərig to khapəh nisəmīen nīpran.

Iriə to kisərig pawk, mərig to khapəh nharku-nien.’ (Aes 6:9-10)

¹¹ “Nīprai nuhpikinien e ror məkneikin. Kweru nai, in e Nəgkiarīen kape Kughen. ¹² Kini yamə mīne kisəsaah-pən ye swatuk iriə kisəmhen kin narmamə yamə mīne kisərig nəgkiarīen kape Kughen, məkneikin Setan ravəhsi-ta yerkirīə, mamətəpig kin əriə mə tukhapəh nhaniyen nəfrakisien ye Kughen, kini In to rīpəh nīvəh-mīraghien əriə. ¹³ Kini yamə mīne kisəsaah-pən yerki kapiet kisəmhen kin narmamə yamə mīne kisərig nəgkiarīen kape Kughen, rīkirīə ragien

---

† 8:7: Yesu rīpəh nīniyen kwənurkəsik, mərig nərəus kirik nīrhīn aikin.

tukun, mærig nuairiə ri:pəh neiwaiyu-pikien, kini nhatətəyen kapəriə ramarə kape ni:pig kwakwə, mærig tukmə nəśəsaoyen uə nahasien ramuə tuk əriə, tukhamir ye kapəriə nhatətəyen. ¹⁴ Kini yamə mine kisəsaah-pən yerki kwənurkəsik, kisəmhen kin narmamə yamə mine kisərig nəgkiarien kape Kughen, mærig narimnar khapsaah kiseruk nimraghien kapəriə, in e, kasətərig pik kin narimnar kape nimraghien kapəriə, uə, kisorkeikei nautə ripsaah, uə kisorkeikei mə tukasərig rhuvə ye ni:prairiə. Khapəh nishaktə-huvəyen ye nimraghien yame Kughen rorkeikei. ¹⁵ Mærig yamə mine kisəsaah pən ye nimoptanə huvə, iriə kisəmhen kin narmamə yamə mine kisərig nəgkiarien kape Kughen, kini rikiriə ratuatuk mi:huvə, mamharaptərək kin nəgkiarien kape Kughen riskai yerkiriə. Kini iriə masərer tim tim mhavən, mhakuə kin nimraghien huvə.”

Nhatətəyen kapətawə rəmhen kin laet yame raməsiə
(Mak 4:21-25)

¹⁶ Kini Yesu rimini mimə, “To kipəh nəsiə-pəniən ye laet kukrai-pən ye nəkwai baket uə ye nəpəəg tebol. Nikam. Tukaməkeikei kiruk haktə pəh narmamə kisəm nar. ¹⁷ Tukmə nar erkwaig, tukaməkeikei kəm. Tukmə yermamə kirik ruvrig nar kirik, kini mærig tukraməkeikei mier-pə ikin rhakak ikin. ¹⁸ Ror pən, nəgkiarien e yamə nakasərig, sətərig huvə kin. Narmamə yame mine kisəri-pən kafak nəgkiarien, Kughen tukrivəhsi-pən min nirkunien kimi əriə. Mærig narmamə

yamə mine kisərig nəgkiarien kini misor nar ap-napig iran, Kughen tukrivəhsi-ta nirkunien kəskəh yame rikiriə raməsik mə iriə kwənhavəh ta.”

Famle əfrakis kape Yesu, iriə e narmamə yamə mine kasor nəgkiarien kafan

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Kini ye nipig a, nisin Yesu mine piauni minə kimnhauə mə tuksəm In, mərig kiseinein nhavəniēn ipakə tukun, meinai narmamə khap-saah kisərer rarkuraō kin. ²⁰ Kini yermamə kirik rini-pən tukun mimə, “Eh. Nisinim mine piam minə kasərer apa iruə mhamə tuksəm ik.”

²¹ Mərig In rini-pən tukun mimə, “Narmamə m-fam yamə mine kisərig nəgkiarien kape Kughen kini misəri-pən, iriə e kafak narmamə minə, mine nisnik, mine piak minə.”

Yesu ramni-əhu nimətag ehuə ye tame tahik

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Nipig kirik, Yesu rimini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, “Pəh khavən apa nīkar lugun a.” Məkneikin kisətpən ye bot mhavi pirə. ²³ Bot ramaiyu mavirə, Yesu rapir. Kini nimətag ehuə kirik rimnəvi nu, kini nu rinamakətənim kin bot; ipakə iriə kisəmnim. ²⁴ Kini narmamə kape Yesu kimnhavən mhasig In, mhamə, “! Yemehuə! ! Yemehuə! ! Natuksəmnim!”

Kini Yesu rarha, mini-əhu nimətag mine peao-peao ehuə. Nimətag reiwaiyu. Nu reiwaiyu mamərinu min. ²⁵ Kini Yesu raiyoh-pən kafan narmamə minə mimə, “? Mərig nhatətəyen hiə kapəmiə?”

Mərig iriə kisakur mhagin, misaiyoh əriə minə mhamə, “!Eh! ?Naha e yermamə? !Nar apnapig mə nimətag mine tahik, mərig kawor nəkwan!”

*Yesu rimməko-ta nanmin has ye yemə Gerasa kirik, yame nagheen rehuə
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Kimnhavi-pirə bot mhavən mhavhiak nıkar Galili pən, apa kwənmhaan a kamni kimə Gerasa. ²⁷ Yesu rəviə-fiak, məkneikin yermamə kirik ruə məm In. Kwən a, nanmin has minə kasəmir iran. In rımipəh nivənien ye neipən, mipəh napirien imə, ramarə əmə ikin kamnim narmamə ikin. ²⁸⁻²⁹ Apa kupən, nipig rıpsaah, nanmin has minə a kimisor in ramarmar pik, kini narmamə kimnharkwəji kwermın mine nihun ye jen mə tukharaptərəkin tim tim pəh rıpəh noriahyen narımnar. Mərig nipig m-fam raməvi-əru jen minə. Kini nanmin has minə kasəkeikei kimin mə tukhakir misap mhavən apa ikin kirkək ikin.

Kini nipig kwən a rımnəm Yesu ruə mənimkurpən ye nihun. Kini Yesu rımını mə nanmin has tukrier map ye kwən a. Kini kwən a rok-rapomh mımə, “Yesu, Ji Kughen Yerpırig. ?Nakmə takhawor yo? !Aweh! !Yakamaiyoh ik mımə takpəh norien nəmhəyen kimi yo!”

³⁰ Kini Yesu rımnaiyoh-pən nanmin has mımə, “?Nhagım pa?”

Kini in rımə, “Nhagık e Nukwao Ehuə.” Rımını məknakin meinai nanmin has khapsaah kasəmir iran. ³¹ Kini nanmin has minə kimisaiyoh-pən skai m-rıpsaah kimi Yesu mhamə, “Takpəh nher-pəyen

kin əmawə ye nəpəəg e yame reiwaiyu pik, imei narpinien rerin.”

³² Kini ikin a, pukəh minə khapsaah ikin. Kasəruk a ye nihu tukwas a. Kini nanmin has minə kimisasək mhani-pən tuk Yesu mhamə, “! Awe! Əta-pən irəməwə yerki pukəh minə a.” Kini Yesu reighan-pən kin əriə kamhavən. ³³ Kini nanmin has minə a kimnhatərhav ye kwən a mhavən yerki pukəh minə. Kini pukəh minə a, iriə fam kimisaiyu miseiwaiyu ye nəpatu, mhaviərhav misəmnim ye nu.

³⁴ Mərig nipiğ narmamə yamə mine kasəvigin pukəh minə a kimisəm nar a, kimisaiyu mhatərhav, mhavən misəvsao-pən kin ye taon mine ikin minə fam rarkurao aikin. ³⁵ Kini narmamə kimnhatərhav ye taon mhavən mə tuksəm nar a. Kini mhavən masəm Yesu, kini misəm kwən a yame nanmin has minə kimisəta iran ramkwətə yetanə, ipakə tuk Yesu. Kini minipəh narmərien, muavən ye neipən. Kini narmamə ye taon a kimnhagin. ³⁶ Kini narmamə yamə mine kimisəm atuatur nar a kin nimirriə kimisəvsao min kin kimi narmamə tiksın mhamə Yesu rimnhawor mor huvə kwən a yame in apa kupən nanmin has minə kimnasəmir iran. ³⁷ Kini narmamə mi-fam yamə mine kasarə apa Gerasa kimnhani-pən tuk Yesu mə tukritərhav aikin, meinai kimisəm khagin pik kin. Məkneikin, Yesu ratpən ye bot mə tukritərhav. ³⁸ Mərig kwən a yame nanmin has minə kimisəta iran, raiyoh-pən Yesu mimə, “!Eh! Pəh kirau.”

Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, ³⁹ “Rerig-pən imam ikin, mivən mini-ərhav naha nhagin Kughen

rinnor kimik.” Kini kwən a rimavən ikin minə fam ye taon iman ikin mamni-ərhav narimnar m-fam yame Yesu rinnor kimin.

Piahuaru kirik yame ramhə, mine piakəskəh yame rimamhə

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Nipig Yesu rimirerig-pə min ye nikar lungun pə, narmamə kimisagien tukun, meinai iriə kimmnaseito kin. ⁴¹ Kini yermamə kirik, rimauə məm In, nhagin e Jaeras. In ramehuə ye nimə kape nofuginien. Rimauə, mənimkur-pən tuk Yesu, maməkeikei kimin mə iriu tukravən apa iman ikin ⁴² meinai kafan kwajikovə piraovin kwənkwan kirikianə ramhə pik, nimhəyen rineriaji. Kini kafan newk twelef əmə.

Kini Yesu rimmeriwək mivən tuk piakəskəh a, kini narmamə khapsaah khakwasig kin mamhasig-sig In. ⁴³ Kini piraovin kirik aikin yame rawəh nəmhəyen kapəriə nipiraovin, nitawin rimnaiyu mivəh newk twelef. Rimavən məm dokta minə, moriah fam kafan mane ye nəmhəyen kafan, mərig yermamə kirik to ripəh nor-huvəyen. Kini ruə məm Yesu, ⁴⁴ mukurao-pən ye nimetaın, mirap nəpəæg nimri neipən kafan, taktəkun əmə, kafan nəmhəyen ror infamien.

⁴⁵ Kini Yesu rimə, “!Eh! Pa e rirap Yo?”

Kini iriə m-fam khamə kiseinein. Mərig Pita rimə, “!Yhajoun, narmamə khapsaah e kamhasig-sig Ik.”

⁴⁶ Mərig Yesu rimini mimə, “Nikam. Yakirkun mə yermamə kirik e rimirap Yo, meinai yimmərig mə nanmin kafak rinnor huvə yermamə kirik.”

⁴⁷ Kini piraovin a ruirkun mə in to ripəh min nerkwaigien, rimauə mənimkur ye nihu Yesu makur pik kin. Kini ye nimri narmamə m-fam rini-ərhav-pən nar yame rimirap Yesu tukun. Kini mini-ərhav min mə ye nipig atuaturk yame rimirap In, taktəkun əmə, rimnəsanin min. ⁴⁸ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Kafak piakəskəh, nhatətəyen kafam rimnor ik naknəsanin. Amvən ye nəmərinuyen.” †

⁴⁹ Yesu raməgkiar hanə, məkneikin, yermamə kirik risi-pən apa imei Jaeras, yamehuə kape nimə kape nofuginien, muə, mini-pən tuk Jaeras mə, “Kafam piakəskəh ruamhə ta. Takpəh norien narkutien kimi Yhajoun e mə takikir mivən.”

⁵⁰ Mərig Yesu rimnərig nəgkiarien e, mini-pən tuk Jaeras mə, “Takpəh niginien. Hatətə əmə irak, piakəskəh kafam tukramragh min.” ⁵¹ Kini ye nipig Yesu rimauə mitərhav-pə ye nimə kape Jaeras, mini-əhu narmamə mə tukhapəh nhakwasigien kin. Kini mikir əmə Pita, mine Jon, mine Jemes, mine rim piakəskəh e mine nisini, iriə min.

⁵² Narmamə m-fam kəsasək apomh tuk piakəskəh a mamhauvrig-uvrig pik. Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Hapəh nisasəkien. Piakəskəh e ripəh nimhəyen; ramapir əmə.”

⁵³ Mərig iriə kimisarh iakei iran meinai iriə kharkun mə piakəskəh a in ruamhə ta. ⁵⁴ Mərig Yesu rərao-pən, mivəh kwermi piakəskəh a, mini-pən tukun mə, “Piakəskəh kafak. Hekimter.”

⁵⁵ Kini taktəkun əmə nanmin rirerig-pə, in

---

† **8:48:** Nəgkiarien kirikianə əmə yame Yesu rimini-pən tuk piroavin kirik ye Luk 7:50.

mhekimter. Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Havəh-sipən nəviginien kirik pəh rən.” ⁵⁶ Kini rimni mine nisini kawakur pik kin; mərig Yesu rini-pən tuk əriu mimə, “Takrapəh niwəvsaoyen kin nar e kimi narmamə.”

9

Yesu rher yerhav kin kafan narmamə twelef mə tukhani-ərhav narmaruyen kape Kughen

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

¹ Kini ai, Yesu rimnofugin kafan aposol twelef, mivəhsi-pən neihuəyen mine nəsaninien kimi əriə tuk nəko-tayen nanmın has ye narmamə, mimə iriə tuksor huvə mın nəmhəyen mınə. ² Kini Yesu rimnher-pən kin əriə mə tukhani-ərhav narmaruyen kape Kughen, kini mimə iriə tuksor huvə mın narmamə yamə mine kamhamhə. ³ Kini mamni-pən tuk əriə mə, “Tukmə nakamhavən ye swatuk, mhapəh nhavəhyen nar kirik rəmhen kin kaskin, uə nitip, uə nəviginien, uə mane, kini mhapəh nhavəhyen neipən kiraru kiraru. ⁴ Nipig tukmə nakamhavən yerkwanu kirik, misarə ye nimə kirik, nimə e in a taksarə əmə ikin miseriaji mhatərhav ikin mamhavən. ⁵ Kini ikin pukhaa takhavən ikin, tukmə narmamə rikiriə ripəh nagienien mə takhauə misarə kimiə miriə, taksarpita-arpita nimokrur ye sandel kapəmiə. Norien e tukror nımtətien mə narmamə yerkwanu a kimisor nar kirik rapəh nəmhenien.” ⁶ Kini iriə kimnhatərhav miseriwək mamhavən yerkwanu mınə, masəvsao-ərhav kin nəvsaoyen huvə, kini ikin mınə fam kimnhavən ikin, kimisəhuak tuk

narmamə khapsaah yamə mine kamhamhə, kini kasəsanin.

⁷ Kini King Herod Antipas, yame in ramarmaru ye nəmə Galili, in rimiwəh nəvsaoyen kin, kini mətərig kin meinein apomh, meinai narmamə tiksin khamə Jon Baptaes a in a rimamragh min. ⁸ Kini narmamə tiksin kamhani mhamə Elaeja a ruauə min. Kini narmamə tiksin kamhani mhamə in profet kupən kirik kape Kughen yame rimamragh min. ⁹ Mərig Herod Antipas rimə, “Jon e, yimikis əru nipətək nuan. ?Mərig pa e nhagin yakamərig nəvsaoyen kin?” Kini in morkeikei mə tukrəm Yesu.*

*Yesu rimivəh nəviginien rikəskəh, mor ripsaah, maməvigin narman faeftaosen kin
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)*

¹⁰ Kini aposol minə kape Yesu kharerig-pə min tukun, mhani-pən narimnar m-fam yame kimisor. Kini In rikir əriə misəta ye narmamə, mhavən apa taon kirik, nhagin e Betsaeda. ¹¹ Mərig nipig narmamə kimisərig mə Yesu rimauə, kini khauə, mhakwasig kin. Kini Yesu rimnəm əriə, rikin ragien əmə. Kini mamhajoun əriə kin narmaruyen kape Kughen, mamor huvə narmamə yamə mine kamhamhə.

¹² Kini rinamenaiyu, narmamə twelef kape Yesu khavən tukun, mhani-pən tukun mhamə, “Yer-maru. Her-pən kin narmamə mifam e kamhavən apa yerkwanu minə mə tuksarhakin kwənmhan

---

9:7: Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 * **9:9:** Nipig mobael minə kimnharaptərəkin Yesu (Luk 23:8), Herod ramni mə rorkeikei mə tukrəm Yesu, məmru mə to Yesu ror merkele kirik.

huvə kirik kape napriien, mine nəviginien. Meinai ikin e kitawə kasəmır ikin, kwənmhaan əkwak.”

¹³ Mərig əmə rini-pən tuk əriə mımə, “Rhuvə əmə. Kimiə səvigin əriə.”

Mərig iriə khamə, “? Rhawor? Kimawə yakamhawəh əmə bred faef mine kəməəm kiraru. ? Nakmə jakhavən mhawəh nimri nəviginien ne nukwao e uə?” ¹⁴ Kimnhani məknakin meinai narmamə khapsaah khapsaah kwənhauə ikin a, tukmə kəvheikin əmə narman, rəmhen kin faef taosen.

Mərig Yesu rimini-pən tuk kafan narmamə minə mımə, “Havən mhani-pən tuk əriə mə tuksəkwətə fifti fifti ye nimirin minə.” ¹⁵ Məkneikin kafan narmamə minə kimisəwhai məknakin əriə, kasəkwətə.

¹⁶ Kini Yesu rimivəh bred a faef mine kəməəm kiraru, mivaag haktə mini vi vi Kughen tukun, mhapu-hapu bred mine kəməəm, mipik-pən kimi kafan narmamə minə mə tukhapik misəvigin narmamə minə a kin. ¹⁷ Kimisəvigin tipriə rəsiis, misəpəh nipərpər bred mine kəməəm. Kini kafan narmamə minə khavai-pən ye kəmeiru twelef khakwar min.

*Pita rimini mə Yesu in Kristo
(Mat 16:13-20; Mak 8:27-33)*

¹⁸ Nipig kirik, Yesu rimnaməhuak iriə pisin əmə kafan narmamə minə. Kini raiyoh-pən əriə mımə, “Mərig narmamə minə a kamhani mə Yo e pa?”

¹⁹ Kini khani-pən tukun mhamə, “Tiksin kamhani mə ik Jon Baptaes. Kini tiksin kamhani mə ik profet Elaeja. Kini tiksin kamhani mə ik

profet kupən kirik kape Kughen yame ruəmragh mìn.”

²⁰ Mərig Yesu raiyoh-pən əriə mīmə, “? Mərig kimiə nakhamə Yo e pa?”

Mərig əmə Pita rīmə, “Ik e Kristo yame Kughen rīmīni mə tukrher-pə kīn.”

²¹ Mərig Yesu rīmīni-əutən-pən tuk əriə mə tukhapəh nhani-pənien tuk narmamə.

Nikwasigien kīn Yesu in rəutən

(Mat 16:24-28; Mak 8:34-9:1)

²² Kīni In rīmīni-pən mīn mīmə, “Nar kirik yame tukraməkeikei muə mor nəfrakisien kīn. Mə Yo, Ji Yermamə, jakərig nəmhayen tuk narimnar khap-saah. Kīni nəmehuə kape nəmə Isrel, mīne jif pris mīnə, mīnə nəmhajoun kape Loa kape Moses, iriə tukhaukreikīn-pə nimeitairiə kimi Yo, mīshopni Yo. Mərig nīpig yame ror kīsīsər kīn, Kughen tukror Yo jakamragh mīn ye nīmhayen kafak.”

²³ Kīni Yesu rīni-pən tuk kafan narmamə mīnə mīmə, “Tukmə yermamə rīmə tukrikwasig kīn Yo, in tukraməkeikei mətə ye nərigien kafan, kīni tukmə rərig pawk nəmhayen rəmhen kīn nəmhayen ye nīmhayen ye nai kamarkwao kīn, mərig tukrikwasig kīn Yo. ²⁴ Yermamə yame ramgīn tuk kafan nīmraghien, tukraməkeikei mīmḥə. Mərig yermamə yame tukhopni tuk nīkwasigien kīn Yo, tukrarə ye nīmraghien rerin.

²⁵ Tukmə yermamə kīrik kafan nautə rehuə pik ye tokrei nīmoptanə e, mərig ramarakikīn

9:19: Luk 9:7-8   **9:20:** Jon 6:68-69   **9:22:** Luk 9:44; 18:32-33

9:23: Mat 10:38; Luk 14:27   **9:24:** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25

kafan nımraghien tukun, nanmın tukrerwei.
²⁶ Tukmə nakauris kin nini-ərhavyen nhagik mine nəgkiarien kafak ye nımri mirh, Yo mın jakauris kin nini-ərhavyen nhagim nıpig Yo, Ji Yermamə, jakrerig-pə mın kimawə agelo rhakə yamə mine tukhauə ye neihuəyen kape Rimik.
²⁷ Mərig yakamni nəfrakisien tuk əmiə mə, kimia tiksın e nakasərer ikin e, kwasig ikin nakhamhə, taksəm narmaruyen kape Kughen.”

Kughen ramhajoun mə Yesu in Tini, nımrin rukreikin muə mor pisin

(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Yesu rımnəgkiar ta, nıpig eit ruə mivən, kini rikir Pita, mine Jon mine Jemes mishaktə mhavən ye tukwas kirik mə tuksəhuak. ²⁹ Nıpig raməhuak hanə, nımrin rukreikin muə mor pisin. Kini neipən kafan raməsiə rəmhen kin naropigien kape karuəruə. ³⁰ Məkne, Moses mine Elaeja ³¹ kratərhav-pə, nikhakien rarkurao irəriu. Kwarer mwəgkiar irisir Yesu. Marhini nımhəyen kape Yesu apa Jerusalem yame tukror nəgkiarien kape profet mınə kape Kughen tukruə mor nəfrakisien kin.† ³² Mərig Pita mine in mir kiraru, napirien rimivəh nımrisir, kimirhapir kape nıpig kwakwə. Mərig nıpig kimirharha, mirhəm nikhakien rarkurao ye Yesu, mirhəm mın Moses mine Elaeja kawərer irisir Yesu. ³³ Kini nıpig kwərə mir a kimiravən, Pita rini-pən tuk

---

9:26: Mat 10:33; Luk 12:9   † **9:31:** Nəgkiarien Gris atuatuk ramni mə, “kirhəgkiar ye nıpig yame in tukritərhav mıpəh Jerusalem.” Nıpran ramni nımhəyen kafan.   **9:31:** Luk 9:22

9:32: 2 Pita 1:16-18

Yesu mə, “Yermaru. Rhuvə mə kimasir jakarharə ikin e. Pəh jakrharkwopək nimə kisisər- kafam kirik, kape Moses kirik, mine kape Elaeja kirik.” (Mərig in rimnəgkiar əmə mipəh nirkunien nar yame ramni). ³⁴ In raməgkiar hanə, napuə kirik reiwaiyu muvrig əpis əriə. Napuə rimnhorukin əriə, kirhigın pik. ³⁵ Kirhərig nəgkiarien kirik risi-pən ye napuə mamni mimə, “! In e Narik yame yimirpen; taksətərig kin In!” ³⁶ Kimisərig ta nəgkiarien yame Kughen rimini, kini Pita mine Jon mine James kimirharha-pən mirhəm Yesu ramərer pisin əmə. Ye nipig minə a, kimirhipəh nirkhəni-ərhavyen narimnar minə a kimi narmamə; mirhipəh nirkhəniyen narimnar a yame kimirhəm.

*Yesu rimnəkota nanmin has ye pikwarien kirik
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)*

³⁷ Kəni rikwamer kin, kisəta ye tukwas miseiwaiyu-pə, misəm narmamə khapsaah kamhauə mə tuksəm Yesu. ³⁸ Kini yermamə kirik ramokrən apomh kin Yesu mimə, “Yhajoun. Yakorkeikei pik mə takuə masitu irak. Kwajikovə kafak yerman kwənkwan kirikianə əmə. ³⁹ Nipig nanmin hah kirik ramərer-pən iran, mor in ramətəpar pik, nipran ramətəmnimin mamor ghan əmə. Nehe nəkwən ramaiyu rhawən. Nanmin has a ramoriah pik in; mamraptəəkın in, mipəh nipəhyen. ⁴⁰ Kini yo yimnəkeikei kimi kafam narmamə minə mə tuksəko ta nanmin has e, mərig kiseinein.”

⁴¹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “!Kəsi! Kimiə yamə mine naksarə e towei mine, nhatətəyen

kapəmiə rirkək. Kini kapəmiə nətərigien rapəh nat-uatukien. ?Kitawəm kimiə tuksarə miseriaji nipig pukaa nakpishatətə irak?” Kini rini-pən tuk rim kwajikovə ai mimə, “Harəh pikwarien en mhauə.”

⁴² Kini pikwarien a ruə tuk Yesu, məkneikin nanmin has rəsua kin reiwaiyu mowhan, mamətəmnimin. Mərig Yesu rimnəgkiar skai kimi nanmin has məko-ta. Kini mor huvə pikwarien a. Meighan-pən kin pikwarien a kimi nisini mine rimni.

⁴³ Kini iriə m-fam kisakur, rikiriə ragien tuk nəsaninien kape Kughen.

Mərig nipig narmamə kimisakur pik kin narimnar m-fam yame Yesu rimnor iriə miriə, kini In rini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, ⁴⁴ “Havəh tim tim nəgkiarien e yerkimia: Yermamə kirik tukreighaan pən kin Yo, Ji Yermamə, ye kwermi tikmir minə kafak.” ⁴⁵ Mərig kafan narmamə minə kimiseinein niprai nəgkiarien e meinai Kughen rimnerkwaig kin niprai nəgkiarien e mə iriə tukhapəh nharkunien; kini iriə khagin min kin naiyoh-pən-ien kin nipran.

?Pa e in yermamə yame in rehuə rapita?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Kini narmamə kape Yesu kisotgoh kimi əriə minə mhamə, “? Pa irətawə in ravəh nehuəyen, yame rhuvə mapita?” ⁴⁷ Mərig Yesu rimirkun kapəriə nətərigien, kini miyən mikir kwajikovə kirik mərip ye nikarin, ⁴⁸ mini-pən tuk əriə mimə, “Tukmə yermamə kirik ravəh nhagik, mamasitu

kin ye kwajikovə kirik rəmhen kin yame, nasituyen e in e tukror min kimi Yo. Kini pəh nien mə ramor əmə irak, mərig ramor min kimi Yermamə yame rimmher-pə kin Yo. Meinai tukmə yermamə rīvəh-si əhu atuk in yetanə, in tukruə mamehuə mapita.”

49 Kini Jon rimini mimə, “Yermaru. Kimawə yimisəm kwən kirik ravəh nhagim, maməkota nanmin has minə kin, mərig yakhamə jakhani-əhu, meinai kwən a, pəh nien mə kitawə kirik.”

50 Mərig Yesu rimini-pən tuk əriə mimə, “Hapəh nhani-əhuyen in. Meinai, tukmə yermamə kirik rīpəh norien tikmir kitawə min, in kitawə kirik en.”

Nəmə Sameria tiksın rikiriə rapəh nagienien tuk Yesu

51 Kini ruauə ipakə tuk nīpig yame Kughen tukriwəh Yesu iran mivən apa ye rao ye neai. Kini Yesu rikin rimməsik mə tukraməkeikei mivən apa Jerusalem, nar kirik rirkək yame tukrərer əswasig kin. 52 Kini In rher-pən kin yəgkiar tiksın khavən apa yerkwanu kirik apa Sameria, mə tuk-sor apnəpeinə tukun. 53 Mərig narmamə aikin a, khapəh nisorkeikeiyen mə In tukrivən marə a iməriə ikin, meinai iriə kwənharkun huvə mə In ramvən min Jerusalem. † 54 Kini kafan yermamə mir e Jemes mine Jon kimiwəm mə narminə Same-ria khapəh nisorkeikeiyen əriə, krəmə, “Yermaru. ?Nakorkeikei mə jakwokrən kin nap rīsī-faktə ye

---

9:48: Mat 10:40   9:50: Mat 12:30; Luk 11:23   † 9:53: Nəmə Sameriə kasəməkin nəmə Jerusalem.

neai meiwaiyu mæs əriə, uə?” ⁵⁵ Mərig Yesu rarhəpən məm əriu mini-əhu. ⁵⁶ Kini khatərhav mhavən mīn yerkwānu pīsin mīn kīrik.

*Yesu rīmə narmamə tuksəpəh fam narimnar
mhakwasig kin In
(Mat 8:19-22)*

⁵⁷ Kini Yesu mīne kafan narmamə mīnə kīmiseriwək ye swatuk, kini kwən kīrik rīni-pən tukun mīmə, “Yo jakikwasig kin ik ikin hiə takvən ikin.”

⁵⁸ Kini Yesu rīni-pən tukun mīmə, “Kuri aparū mīnə, kapəriə nəpəəg rarə yame kasapir ikin. Kini man mīnə, nīmairiə rarə yame kasapir ikin. Mərig Yo, Ji Yermamə, kafak nīmə rirkək tuk napirien.”

⁵⁹ Kini Yesu rīni-pən mīn tuk kwən kīrik mīmə, “Yuə, kirau mik, muə kafak kīrik yermamə.” Mərig kwən a rīni-pən tukun mīmə, “Rhuvə, Yermaru. Mərig eighaan kin yo yakvən pi pom mīnim rīmik.”

⁶⁰ Mərig Yesu rīni-pən tukun mīmə, “Nikam. Apəh-pən. Narmamə yamə mīne khapəh nhavəhyen nīmraghien pəh khavən mhanim nəmə mhə mīnə. Mərig ik, yuvən mīni-ərhav narmaruyen kape Kughen.”

⁶¹ Kini kīrik mīn rīni mīmə, “Yermaru, jakikwasig kin ik muə yermamə kīrik kafam. Mərig, awhin yo, pəh yakrerig mivən imak ikin mawīə kin yo mīnə tiksīn.”

⁶² Mərig Yesu rīni-pən tukun mīmə, “Yermamə yame rīmə tukror wok kape Kughen, mərig rīkin

ramvən tuk nar pişin, rapəh nəmhenien mə to ruə
Kughen ramarmaru iran.Ş”

10

Yesu rher-yerhav kin kafan narmamə seventi tu

¹ Kwasig ye narimnar minə a, Yesu Yermaru rimirpen ta narmamə kafan seventi tu, kini mher-pən kin əriə kiraru kiraru kisəkupən kin In mhavən ye taon minə mine ikin minə tiksın yamə mine Yesu tukripikwasig mipivən min ikin. ² Kini rimini-pən tuk əriə mimə, “! Səmruru! Nəviginien rehuə apa ye nəsimien yame kwənhamruə. Mərig yorwok kwatiksın əmə yame kamhavəh. Kini səhuak-pən kimi Yemasur kape nəsimien mhamə In tukrher-pə kin yorwok minə khapsaah mə tukhavən mhavəh nəsimien kafan. ³ !Havən! Mərig takasəkeikei mharkun mə Yo yakamher-pən kin əmiə mə takhavən rəmhen kin kwaji sipsip yamə mine kaseriwək mhavən yerki kuri aparu minə, yame kasəs narmamə. ⁴ Takhapəh nharurien kwaji nitip kape mane, mine nitip apnapig min, mhapəh nhavəhsi-pənien sandel, mhapəh nisapisien ye swatuk misəgkiar apap kimi narmamə. ⁵ Naha nimə yame taksapir ikin, taksokupən mhani-ərhav mhamə, ‘Pəh nəmərinuyen tukramarə eikin e.’ ⁶ Tukmə narmamə aikin, iriə narmamə kape nəmərinuyen, kafam nəhuakien tukruə

Ş 9:62: Yesu rimini nuhpikinien ye nəsimien. Yermamə yame rimə tukrəsim, mərig rikin ramvən tuk rukwanu, mə tukrapis əmə, in ripəh nəmhenien. **10:1:** Mak 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3:** Mat 10:16 **10:4:** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

mor nīpran, nāmārinuyen tukramāmīr tuk əriə. Mərig tukmə narmamə kape nāmārinuyen rirkək aikin, kwənkwai nəhuakien kafam tukrīrerig-pre min tuk ik. ⁷ Taksapīr əmə ye nimə a, mhapəh nisapīrien ye nimə pīsīn pīsīn. Kini taksən naha nəviginien yame tukvəhsi-pre kimi əmiə, mhanim naha nīnimien yame tukvəhsi-pre kimi əmiə. Meinai ratuatuk mə narmamə yamə mine kasor wok tukhavəh nərokien iran. ⁸ Tukmə nakhavən ye taon kīrik, kini narmamə rīkiriə ragien tuk əmiə, sən naha nəviginien yame tukvəhsi-pre kimi əmiə, ⁹ mīsor huvə narmamə aikin yamə mine kamhamhə. Mhani-ərhav tuk əriə mhamə, ‘Narmaruyen kape Kughen ruauə ipakə tuk əmiə.’ ¹⁰ Mərig tukmə nakhavən ye taon kīrik, kini narmamə rīkiriə rīpəh nagienien tuk əmiə, havən mīseriwək ye swatuk ehuə mamhani mhamə, ¹¹ ‘Yaksarpita-arpita nīmokrur ye taon kapəmiə yamə ramswin-pən ye nīhumawə, ramor nīmətātien mə nīmīsor nar kīrik rapəh nəmhenien. Kini Kughen rīmnəpəh əmiə. Mərig takasəkeikei mharkun mə narmaruyen kape Kughen ruauə pakə ta.’ ¹² Kini yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə Kughen tukror narpīnien ehuə kimi əriə rapita narpīnien yame rīmnor ye taon has a Sodom* kupən.

¹³ “!Kimiə nəmə Korasin! !Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə. Kimiə nəmə Betsaeda, kəsi, nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə, meinai yīmnor

10:7: 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18   **10:8:** 1 Kor 10:27

10:11: Wok 13:51; 18:6   * **10:12:** Nap risifaktə ye neai məs narmamə m-fam apa Sodom. Nakəm stori kape Sodom ye Jen 19:1-25.   **10:12:** Wok 13:51; 18:6

pawk nar apsipis rehuə ye taon mir kapəmiə. Kini tokmə yapior narimnar minə a apa Taea mine Saedon kupən, narmamə a to kipsisarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has mīpihavən ye neipən has, mīpisəsok-əsok ye nīmrawk ror nīmtətien mə kīsəriḡ rahas pīk tuk kapəriə norien has minə. ¹⁴ Məriḡ ye nīpiḡ a yame Kughen tukror narpinien kapəmiə, in tukrīskai pīk rapita narpinien yame tukror kimi narmamə yamə mine kīmisarə apa Taea mine Saedon kupən.† ¹⁵ Kini kīmiə nəmə Kapeneam. ?Kīmiə nakhamə ta mə Kughen tukrīvəh-si haktə əmiə ye kwənmhaan kape nīsiayen ye rao ye neai? Nīkam. Kughen tukrīvəh-si-əhu əmiə nakswēiwaiyu pīk əḡkəp, ye kwənmhaan kape narpinien.”‡

¹⁶ Kini Yesu rīni-pən tuk kafan minə mīmə, “Narmamə yamə mine kasətəriḡ kīn əmiə, kasəriḡ Yo. Kini narmamə yamə mine kamhaukreikin-pən nīmetairiə kīmi əmiə, khaukreikin-pə mīn nīmetairiə kīmi Yo, kini narmamə yamə mine kamhaukreikin-pə nīmetairiə kīmi Yo, kamhaukreikin-pən nīmetairiə kīmi Yermamə yame rīmnher-pə kīn Yo.”

Narmamə seventi tu kape Yesu khareriḡ-pə mīn

¹⁷ Kini narmamə seventi tu kape Yesu khareriḡ-pə mīn, rīkiriə ramagien, mhani-pən tuk Yesu mhamə, “Yermaru. !Nar apnapiḡ mə nanmīn has

---

† **10:14:** Kughen rīmnoriah əḡkəp Taea mine Saedon. Əm-ru stori ye Aes 23:1-8. ‡ **10:15:** Yesu ramni narpinien yame Aesea rīmīni ta tu ye Aes 14:12-15. **10:15:** Mat 11:20-24 **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23

mīnə, məriḡ kīmawə yaksəḡkiar ye nhagim, kini iriə kasor nəkwaimawə!”

¹⁸ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “Yo yimnəm Setan rīsi-pən ye neai meiwaiyu rəmhen kin yame naraḡpiḡien reiwaiyu mowhan. ¹⁹ Sətəriḡ-ru. Yo yakvəhsi-pre ta nəsaninien kimi əmiə. In a nakharkun nisəvi-əpnien snek mīnə mīne milpedš mīnə. Kini nəsaninien yame yakavəh-si-pre kimi əmiə in rapita nəsaninien kape tikmīr kapətawə e Setan. Kini to nar kīrik rīpəh noriahyen əmiə. ²⁰ In e nəfrakisien. Məriḡ tukmə naksagien, pa rīmə naksagien mə nanmīn has mīnə kasor nəkwaimə, məriḡ taksagien mə kwərai-pən ta nhagmīə ye nəkwəkwə ye rao ye neai.”

²¹ Kini ye nīpiḡ a, Yesu, rīkin ramagien pīk ye nagienien yame ramsi-pən ye Nanmīn kape Kughen, kini In raməhuak mamni mīmə, “Tatə Kughen. Ik Yermaru kape narimnar fam- yerpīriḡ ye neai, mīne ye tokrei tanə. Yakəḡnəḡin Ik meīnai Ik nīmnerkwaig kin nīprai narimnar mīnə e ye nīmri narmamə yamə mīne kharkun nar. Kini mor əpu kimi narmamə yamə mīne kisəmhen əmə kin kwajikovə mīnə mə iriə e tukharkun nar. Əwəh. Tatə. In e nar yame nakorkeikei.”

²² Kini Yesu rīrpiḡ nəḡkiarien mīni-ərhav mīmə, “Rīmīk rīmneighan-pə ta kin narimnar fam ye kwermīk. Kini Rīmīk piḡin əmə rīrkun Tini. Kini Tini əmə mīne narmamə kafan mīnə, iriə əmə kharkun

---

10:18: Aes 14:12; Rev 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Rev 20:1-3,10 § **10:19:** Gris rapəh nīnien “milped,” mamni əmə “skopion.” Nīpikov skopion ramhai əjir. **10:20:** Fil 4:3; Rev 3:5

Rimni. Iriə e narmamə yamə mine Tini rimirpen ta əriə mə In tukror əpu Rimni tuk əriə.”

²³ Kini Yesu rarar mægkiar əmə kimi kafan narmamə minə mimə, “Kimiə nakasarə ye nihuvəyen əfrakis meinai kimiə nakasəm narimnar minə e ye nimrimia. ²⁴ Yakamni-pre tuk əmiə mə apa kupən, profet minə khapsaah, mine king minə khapsaah, kimisorkeikei pik mə tuksəm narimnar minə e yame kimiə nakasəm ai taktəkun. Mərig kimnhapəh nisəmien. Kini iriə kimisorkeikei mə tuksərig narimnar yamə mine nakasərig, mərig kimnhapəh nisərigien.”

Yesu rimini nuhpikinien kin yemə Sameria kirik yame rhuvə

²⁵ Nipig kirik, yemhajoun kirik kape Loa kape Moses ruə mini naiyohyen kirik kimi Yesu mə tukrəm-ru mə Yesu rirkun nar uə nikam. Mimə, “Yhajoun. ? Jakhawor pən iran mine mivəh nimraghien rerin?”

²⁶ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “? Mərig Loa kape Moses ramni naha nhagin? ? Nipig nakəvheikin, kini nipran ramni naha nhagin tuk ik?”

²⁷ Kini kwən a rini-pən mimə, “Takaməkeikei morkeikei Kughen Yermaru kafam yerkim fam, mine ye nimraghien mi-fam kafam, mine ye nəsaninien fam kafam, mine ye nətərigien fam kafam. Kini morkeikei min ik minə tiksın rəmhen kin yame nakorkeikei atuk ik.”

28 Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “In atuatur en. Tukmə nakor məknakin, kini ik takvəh nımraghien rerin.”

29 Mərig kwən a, in rorkeikei əmə mə tukrhajoun mə in yemə atuatur, kini maiyoh-pən Yesu mimə, “?Mərig, ni-pa minə e yo minə tiksın?”

30 Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yemə Isrel kirik rimatərhav Jerusalem meriwək mamvən apa Jeriko. Mamvən ye swatur, yəkrəh minə tiksın kımnharaptərəkin mhapik ta kafan narımmnar, kini mhauh, rimhə rhaih, misap ta kin. 31 Mərig ye nıpig atuatur a, pris kirik rəri-pən swatur a mamuə. Mərig nıpig in rımməm kwən a, rəurək kin mamvən. 32 Kini Lifaet* kirik rəri-pən min swatur a mamuə. Kini nıpig rımməm kwən a raməmır, in rımmor əmə nar kirikianə kin məurək kin. 33 Mərig yemə Sameria kirik [yame kasor tikmır iriə nəmə Isrel], in min rəri-pən swatur a mamuə, kini məm kwən a raməmır. Nıpig rımməm, rikin rimhə tukun. 34 Kini meriwək mivən pakə tukun. Maməkwi kafan nımap minə kin nehe olif mine waen, muvrıg kafan nımap minə. Kini mırəh-si haktə kwən a mərəhu-haktə ye kafan dongki, kini mırəh mıravən apa ye hotel, mamarha huvə tukun aikin. 35 Kəni rikwamer kin, in rivəh mane tiksın, mivən mivəhsi-pən kimi yamehuə kape hotel, mini-pən tukun mimə, “Takamarha huvə tuk kwən en. Kini tukmə nakəvrə kin kafam kirik mane, tukmə yakrerıg-pə, nakni tuk yo pəh jakarpın.’ ”

10:28: Lev 18:5

*

10:32: Lifaet in pris kirik yame ramehuə

ye temple.

³⁶ Kini Yesu rimi-ta nuhpikinien a, marar maiyoh-pən yemhajoun kape Loa kape Moses mimə, “?Ye kafam nərigen, nakirkun mə kwərə misir a, pa nhagin rimnor huvə pən kimi kwən a kimoh, rəmhen kin mə in kirik?”

³⁷ Kini yemhajoun kape Loa kape Moses rimi-pən tukun mimə, “Yermamə yame rikin rehuə tuk kwən a.”

Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Ita. Ik yuvən mor min rəmhen kin yame kwən a rimnor.”

Yesu rimavən imei Mata mine Meri

³⁸ Kini nipig Yesu mine kafan narmamə minə kaseriwək ye swatuk, mhatərhav-pən yerkwanu kirik. Kini piraovin kirik, nhagin e Mata, rikir Yesu yerkin agien miravən ye kafan nimə. ³⁹ Pian a, naorahini e Meri. Kini Meri ruə məkwətə-pən ipakə tuk nihu Yesu Yermaru, mamətarig kin nəgkiarien minə kafan. ⁴⁰ Mərig Mata, kafan nətərigien ramvən pik tuk norien nəviginien. Kafan wok rimoh in. Kini rivən mini-pən tuk Yesu mimə, “Yermaru. ?Rhawor? ?Rikim raməsik mə ratuatuk uə nikam mə pian e naorahik rapəh nasituyen irak tuk norien wok e, kini yo pisin əmə yakamor. Her-pə kin pəh ruə masitu irak.”

⁴¹ Mərig Yesu Yermaru rini-pən tukun mimə, “Eh, Mata. Takpəh nərig-pikien narimnar ripsaah məknei. ⁴² Mərig nar kirikianə əmə in nar keikei. Kini Meri rorkeikei nar yame rhuvə rapita, kini to yakpəh min nivəhsi-tayen.”

11

Nəhuakien kape Yermaru (Mat 6:9-15)

¹ Nipig kirik, Yesu rınnaməhuak apa ikin kirik. Kini nipig rınnəhuak ta, kafan kirik yermamə raiyoh In mə, “Yermaru, hajoun-ru əmawə kin nəhuakien rəmhen kin yame Jon Baptaes rınnhajoun kafan minə.”

² Kini Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “Nipig naka-hamə taksəhuak, takhani mhamə, “ ‘Rımtawə ye neai, nhagım rəmərhakə, pəh narmamə tukhasiai Ik.

Pəh kafam narmaruyen tukruə mamarə.

³ Nipig mi-fam, vəh-si pə nəviginien kimi əmawə rəmhen tuk nipig e towei.

⁴ Kini vəh-si ta narpinien kape təvhagə hah kapəməwə meinai kimawə yakhapəh nharaptərəkin tim-timien norien has yame narmamə kasor irəməwə.

Pəh nipəhyen əməwə mə Setan tukrivəhsi-pə vəh-si-pə kimi əməwə tamə yakhamır.’ ”

Tukamharpin ye nəhuakien (Mat 7:7-11)

⁵⁻⁶ Kini rini-pən tuk əriə mə, “? Tukmə yermamə kirik ruə imam ikin yenpig, tukmə nakəm nəviginien rirkək, kini takhawor pən iran mine? Takvən imei ik kirik, mını-pən mımə, ‘Yo kirik, vəh-si-pə nəviginien kirik, pəh yakvən məvigin yermamə kirik kin yame rımasi-pən isok mitərhav-pə imak ikin yenpig. Mərig nəviginien rirkək yame jakəvigin in kin.’ ⁷ Kini ik kirik tukrhorpin nəgkiarien kafam mımə, ‘! Ah! Amvən. Pəh

nisiġien əmawə. Yaknəsapir kimawə kwajikovə minə. To yakpəh nərerien mivəhsi-pre nəviginiien kimik.’ 8 Yakamni-pre tuk əmiə mə, nar apnapig mə in ik əgkəp kirik, mərig kwən a ripəh norkeikeiyen mə tukrivəh-si-pre nəviginiien kimik. Mərig yakamni əfrakis mə tukmə nakamharpin ye naiyohyen, in tukraməkeikei mərer mivəh-si-pre narimnar fam kimik yame nakorkeikei. 9 Kini ror məknakin, yakamni-pre tuk əmiə mə, saiyoh Kughen kin narimnar, kini In tukrivəh-sipre kimi əmiə. Sarha kin, misəm. Səsik-əsik kwəruə, kini pəh kwəruə tukrəhitə tuk əmiə. 10 Yakamni məknakin meinai narmamə m-fam yamə mine kisaiyoh, tukhavəh. Kini narmamə yamə mine kasarha kin, tüksəm min. Kini yamə mine kisəsik-əsik kwəruə, kwəruə tukrəhitə tuk əriə.

11 “Kini, kimiə tatə minə. Yermamə kirik aikin irəmiə yame tukmə tini raiyoh kin kəməəm, mərig ravəhsi-pən snek uə, nīkam? !Nīkam! 12 ?Uə tukmə nīpig raiyoh kin kwənəhr man, mərig ravəhsi-pən milped* uə? !Nīkam! 13 Kimiə naksahas pawk, mharkun nhavəh-si-pəniien narimnar huvə minə kimi jimie minə. Mərig Rimtawə Kughen ye neai, kafan norien rhuvə pik rapita norien kapəmiə, kini nəfrakisien, In tukrivəh-si-pre Nanmin Kafan kimi narmamə yamə mine kisaiyoh kin.”

Farisi minə kamhani mhamə Yesu ramor wok ye nəsaniien kape Setan

(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

14 Kini nīpig kirik, kwən kirik aikin yame nanmin has raməmīr iran, mamor in rameinein

* **11:12:** Nəgkiariien kape Gris ramni mə “skopion.” Əm-ru footnote ye Luk 10:19.

nəgkiarien. Kini Yesu rimməko-ta nanmin has a iran, kini kwən a ririkakun maməgkiar, kini narmamə kisakur pik kin. ¹⁵ Mərig narmamə tiksın kimnhani mhamə, “!Nikam! Rirkun nəko-tayen nanmin has minə meinai rikwasig kin Setan, yemehuə kape nanmin has minə.” ¹⁶ Mərig narmamə minə min tiksın aikin khamə tukharkun-ru mə nəsaninien kafan ramsipkaa, kini misaiyoh In mə tukror nımtətien kirik ye nəsaninien yame ramsipən ye rao ye neai.

¹⁷ Mərig Yesu ruirkun ta nətərigien kapəriə kini mimə, “Nikam. Tukmə narmamə ye kantri kirik kasəwhai əriə minə, misarə kiraru, kini tukSORIAH kapəriə narəyen, kantri tukrimir. Kini rəmhen min kin yerkwanu kirik. Tukmə narmamə kasəwhai əriə minə, misarə kiraru, rukwanu a to ripəh narə-huvəyen. ¹⁸ Kini rəmhen min kin narmamə kape Setan minə, tukmə iriə kasəwhai əriə minə, misarə kiraru, tukseikus-eikus min nimə kape Setan. Norien kape Setan tukripəh niskaiyen. Tukrəsaah-əsaah mirkək. Yakamni məkneikin meinai kimiə nakamhani mə yakaməko ta nanmin has ye nəsaninien kape Bielsebul. ¹⁹ Kini kimiə minə min tiksın nakasəko-ta nanmin has minə rəmhen kin yame yakamor. Mərig pa rimə kisəko ta nanmin has minə e ye nəsaninien kape Bielsebul. Rhuvə mə iriə tukhani neikuəyen ye nəgkiarien yame nakamhani mhamə yakaməko ta nanmin has ye nəsaninien kape Bielsebul. ²⁰ Mərig Yo yakəko-ta nanmin has minə ye nəsaninien kape Kughen, ramhajoun mə narmaruyen kape Kughen ruauə ta tuk əmiə. ²¹ Nipig yermamə

11:15: Mat 9:34; 10:25

11:16: Mat 12:38

yame nagheen rehuə, ravəh̄si-pən neipən kape narowaginien, mamərer matuk mamarha huvə tuk kafan nimə, in, kafan narimnar ramswin huvə əmə. ²² Mərig tukmə yermamə min kirik nagheen rehuə rapita min kwən a, ruə, mīroh əriu minə, mīravən, mərig yermamə nagheen rehuə, in tukraməkeikei mapita, mivən, mipik ta neipən kape narowaginien yame kwən a rimnəkupən mivən iran, mamətigtə iran, mipik ta min kafan nautə mivən məwhai kimi kafan narmamə minə.†

²³ “Yermamə yame ripəh̄ n̄ikwasigien kin yo, in kafak tikm̄ir. Kini yermamə yame ripəh̄ nofuginien narmamə minə kafak, in raməko-ta əriə kisaiyu rik rik. ²⁴ N̄ipig nanmin has raməta ye yermamə kirik, in ramavən ye tipəvsik, mamarha kin ikin tukrapis ikin, mərig ripəh̄ n̄əmien. Kini in mamni mimə, ‘Pəh̄ yakrerig pən ye kafak nimə yame yimnamarə ikin kupan.’ ²⁵ N̄ipig in rirerig-pə məm kafan nimə, kimnahiə r̄ipiə huvə, narimnar m-fam kamhaswin huvə. ²⁶ Kini in ramvən mikir min nanmin has minə iriə seven yamə mine kisahas pik min rapita in. Kini khavən min imə misarə min ye nimraghien kape yermamə a. Kini yermamə a, in apa kupən, kafan nimraghien rahas, mərig taktəkun ai rimnahas pik rapita yame in kupən.”

²⁷ Yesu raməgkiar hanə, məkneikin, piraovin kirik rokrən apomh mimə, “Pəh̄ Kughen tukrautə-

---

† **11:22:** Ye stori e, Yermamə yame ramarha tuk nimə kafan, in e Setan. Yesu rəmhen kin yermamə nagheen rehuə rapita. Yesu rimnapita in, m̄irisi-ta nautə kafan. In e, rimnor huvə yermamə yame reinein n̄agkiarien, meinai yarmhə raməm̄ir iran. **11:22:** Kol 2:15 **11:23:** Luk 9:50

pən kın kafan nıhuvəyen kımı pıraovın yame rımneımək kın ik, mıvəhsi-pre nah kımık.”

28 Kını Yesu rımə, “Nəfrakıs. Mərig Kughen tukrautə-pən kın kafan nıhuvəyen rapıta kımı narmamə yamə mıne kasərig kafak nəgkiarın ma-sor.”†

Nımtətın yame Kughen rımnor kupan ye nımraghın kape Jona, kını tukrıpor mın ye Yesu (Mat 12:38-42; Mak 8:12)

29 Kını narmamə kımnhauə mə tuksərig nəgkiarın kape Yesu; ırıə khapsaah. Kını Yesu rımə, “Kımıə narmamə e towei mıne, kımıə naksor pık təvhagə has. Kımıə naksorkeıkeı mə taksəm nımtətın pısın kırık. Mərig tukmə ror Kughen tukrıpəh norın nımtətın kırık ırəmıə. Mərig tukror əmə nımtətın kırıkianə əmə yame rımnor kupən ye nımraghın kape Jona. 30 Rəmhen əmə kın yame nımraghın kape Jona rımnor nımtətın ye nəsanının kape Kughen kımı nəmə Nıneve kupən. Ye norın a, ın əmə mın e, Yo, Jı Yermamə, nımraghın kafak tukror nımtətın ye nəsanının kape Kughen kımı narmamə e towei mıne. 31 ın apa kupən, kwın kape kanrı e Shipa§, rıması-pən ısok muə mə tukrıvəh nırkunın kape Kın Solomon kupən. Mərig yo yakmauə, nırkunın kafak rapıta Kın Solomon. Mərig kımıə nakhapəh nısətərigın kın Yo. Mə tukmə nıpig Kughen tukrəkır narmamə ırın, kwın a tukrərer mınıhah yamə mıne kısarə e towei mıne. 32 Kını ye

11:27: Luk 1:28,42,48 † 11:28: Əm-ru storı ye Luk 8:18-21.

11:29: Mat 16:4 § 11:31: Nakəm kwın kape kanrı e Shipa ye 1 Kın 10:1-13.

nipig yame Kughen tukrækir narmamə iran, nəmə Nineve mīn tuksərer mhani hah narmamə yamə mīne kisarə e towei mīne. Meinai iriə kimisərig nəgkiarien kape Jona, misarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has. Mərig Yo yakapita Jona, mərig kimiə nakhapəh nisətərigien kin Yo.”

Nikhakien kape laet

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ Kini Yesu rimini mīmə, “Yermamə kirik to rīpəh nəsiə-pəniēn ye laet, kini merkwaig kin, uə məskəmnaan kin besin. Nīkam. Tukmə yermamə rəsiə pən ye laet, tukraməkeikei mīruk haktə ye kwənmhaan kape laet, mə narmamə yamə mīne tukhauə ye nəkwai nimə masəm nar.

³⁴ “Nīkwai nīmrim in rəmhen kin laet yame rawəhsi-pre nikhakien ye nīpram. Tukmə nīkwai nīmrim mir kirahuvə, rəmhen kin mə nīpram rukwar kin nikhakien. Mərig tukmə nīkwai nīmrim mir kwahas, rəmhen kin mə nīpram rukwar kin nəpignapien. ³⁵ Kini ror məkneikin mə ik takaməkeikei mamarha huvə tuk nikhakien ye nīmraghien kafam, mə takpəh nīvəniēn ye nəpignapien. ³⁶ Kini tukmə kafam nīmraghien in rukwar huvə kin nikhakien, nəpignapien tukrīrkək əfrakis iram, kini nikhakien in raməsia-pen huvə fam kafam nīmraghien rəmhen kin yame nikhakien kape laet raməsia-pen ik.”

Yesu rīmnəgkiar skai kimi Farisi mīnə mīne nəmhajoun kape Loa kape Moses

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Kini Yesu rimməgkiar ta, kini Farisi kirik ruə mini-pən tukun mimə tukravən məvigin ye kafan nimə. Kini Yesu rauru-pən imə, məkwətə-pən ye nıkar tebol tuk nəviginien. ³⁸ Kini Farisi rəm mə Yesu rıpəh nəravyen tuk nəviginien, rakur.

³⁹ Kini Yesu Yermaru rini-pən tukun mə, “Kimiə Farisi minə nakhamə ta mə tukmə naksaikwas ye narimnar, rəmhen kin kap mine tikiplet mə kimiə takhahuvə, nəmkimik rirkək irəmiə. Mərig in apa imə, nəptigien kin nar mine nahasien rukwar irəmiə. ⁴⁰ !Kimiə naksarmar pik! ?Rikimiə raməsik uə nıkam mə Kughen e yame rimmor nıprai yermamə iruə rimmor min riki yermamə imə, uə? ! Əwəh! ⁴¹ Mərig havəhsi-pən narimnar kimi yavən has minə yerkin agien, kini narimnar fam apa iruə irəmiə mine in apa imə tuksatuatuk mhahuvə.

⁴² “Mərig, !awi, kimiə Farisi minə! !Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə! Kimiə nakasəri-pən huvə loa yamə mine khamar əmə tuk əmiə tuk nəri-pənien, rəmhen kin in e naksəri-pən loa yame ramni mə takasəkeikei mhavəh kwesris mine onion* ye nəsimien vi mhavəhsi-pən kimi Kughen. Mərig naksəpəh Loa yamə mine kasəkupən, iriə e, nakhapəh nisorien nar yame ratuatuk minə kimi narmamə, kini mhapəh nisorkeikeiyen Kughen.

---

* **11:42:** Yesu rıpəh niniyen kwesris mine onion, mərig rimiə nəviginien mir e “dill mine kumen”. Nımar nai yamə mine nəmiovrıə ramapien huvə yame kiwəh-si-pən ye nəviginien. Loa ye Dut. 14:22-29; 26:12-15, mine Lev. 27:30-33 ramni mə tukaməkeikei kiwəhsi-pən nıpar nəsimien vi kimi Kughen. Farisi minə kimisəri-pən huvə loa minə e, mərig kimnhapəh nisəri-pən huvəyen loa yame ramni mə tuksorkeikei Kughen mine narmamə. Loa e raməmır ye Dut. 30:16.

To nakpisəri-pən Loa yamə mine kasəkupən a, mīpisəri-pən mīn Loa mīnə tīksin.

⁴³ “Kimiə Farisi mīnə, nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə meinai naksorkeikei mə takhavən misəkwətə əkupən əmə ye nīmə kape nofuginien. Mine in apa ye maket, naksorkeikei mə narmamə tuksaowia kīn əmiə ye nisaiyen.

⁴⁴ “Kimiə Farisi mīnə, naksəmkimik rəmhen kīn suranə ye yermamə yame rikinar rhorukin. Narmamə kasəriwək əsuun, miseinein kimnhavən ye kwənmhaan kape nīmhayen.”

⁴⁵ Kīni yemhajoun kīrik kape Loa kape Moses rini-pən tuk Yesu mīmə, “Yhajoun. Nakni nəgkiarien mīnə e, mamoriah mīn əmawə kīn.”

⁴⁶ Mərig Yesu rīmə, “! Kimiə namhajoun kape Loa kape Moses! Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə meinai kimiə nakhapik-pən nar pam mīnə kīmi narmamə mə tukhapik. Mərig nakhapəh nhawəsi-pənien kwermimiə mə taksasitu irəriə tuk nīpīkīen. ⁴⁷ Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə. Meinai kimiə nakasor huvə pən marə marə ye suranə kape profet kape Kughen mīnə, mərig rīpmiə mīnə atuatur kimishopni əriə. ⁴⁸ Naksor-pən huvə marə marə ye suranə kape profet kape Kughen mīnə, ramhajoun mə rikimiə ragien tuk nar yame rīpmiə mīnə kimisor, in e kimishopni profet mīnə. ⁴⁹ Kīni tuk nar e, Kughen yame nīrkunien kafan rehuə, ramni mīmə, ‘Yo jakher-pən kīn kafak profet mīnə mine aposol mīnə tukhavən misəgkiar kīmi əriə, kīni mərig iriə tuksor nəmhəyen kīmi tīksin, mishopni tīksin.’

⁵⁰ Ror məknakīn mə Kughen tukrəkīr əmiə rəmhen

kín mæ kímíæ atuk nímishopni profet mínæ m-fam kafan. Kíni In tukror narpínien kímí æmíæ tuk nímhøyen kapəriæ. Iriæ yame míne kímisaræ ye níríkakunien kape tokrei tanæ meriaji-pæ ai taktækun-⁵¹ profet mínæ fam yame kímnhopni æriæ rírikakun ye Ebel muæ meriaji-pæ Sekaraea, yame rímamhæ ye Nimæ Ehuæ kape Kughen ye kwenímrrhei tebol míne kwænmmaan rhakæ.† Næfrakisien mæ kímíæ e towei míne Kughen tukror narpínien kímí æmíæ.

⁵² “Kímíæ næmhajoun kape Loa kape Moses. Næmhøyen ehua tukruræ tuk æmíæ, meínai kímíæ nakharkun pawk swatuk yame Kughen rorkeikei, mærig nakhapæh nisæri-pænien, masærer æswasig kíni narmamæ yamæ míne khamæ tuksæri-pæn.”

⁵³ Kíni Yesu rítærhav ye nímæ a, meriwæk mamvæn, kíni næmhajoun kape Loa mínæ míne Farisi mínæ, niemhaa rhai æriæ. Rírikakun ye nípig a, kímisor tíkmír iriæ mín. Mísaiyoh-pæn kíni naiyohyen skai rehuæ kímín⁵⁴ mæ tuksæm nægkiarien kírik kafan yame tukhani hah In iran.

12

Pæh norien míne nægkiarien kapætawæ tukror kírikianæ

(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

¹ Kíni ye nípig a, narmamæ khapsaah kímnhauæ kírikianæ, to kípæh næhueikín-famien æriæ. Mærig narmamæ kwænhapsaah píik, kíni mhasig-ta-sig-ta æriæ mínæ. Kíni Yesu rírikakun mamægkiar kímí

---

† **11:51:** Pæh nien mæ Sekaraea e rim Jon Baptaes. Nakæm stori kape Sekaraea kupæn ye 2 Kron 24:20-22.

kafan narmamə minə, mimə, “Kimiə, takasərig əmiə tuk yis kape Farisi minə, yis e in e nəgkiarieren kapəriə rhuvə mərig nərigien kapəriə rəmkimik. ² Tukmə nar erkwaig, tukaməkeikei kəm. Tukmə kuvrig əpis, kini mərig tukraməkeikei mier-pə ikin rhakak ikin. ³ Nəgkiarieren yame nakhani yenpig, tukərig yeraan. Nəgkiarieren yame nakhani ye nəkwai nimə, tukni-ərhav ye swatuk.”

Kughen rorkeikei pik atawə mamarha huvə tuk atawə

⁴ Kini Yesu rimə, “Kafak narmamə minə, yakamni-pre tuk əmiə mə takhapəh nhaginien kin narmamə yamə mine kharkun nhopniyen nıpraimiə, meinai kwasig ikin, to khapəh nisorhas-preyen nar kirik kimi əmiə. ⁵ Mərig yakamni-ərhav yermamə e kimi əmiə mə ratuatuk mə takhagin kin. Takasəkeikei mhagin kin Kughen, meinai tukmə In rhopni yermamə kirik, In rirkun narakikin-pən-ien in apa ye nap ehuə. Əwəh, nəfrakisien, yakamni-pre tuk əmiə mə takasəkeikei mhagin kin Kughen. ⁶ Nar apnapig keihap in rikəskəh pik, kivəh nımrin kwaji mane əmə, mərig Kughen ramarha huvə tuk əriə. ⁷ Kini nımraghien kapəmiə rapita nımraghien kape keihap. Kini tukmə Kughen ramarha huvə tuk keihap ramhajoun pən mə tukraməkeikei mamarha huvə əmiə rapita. Nəfrakisien, nar apnapig nımar nıkwənemiə in nar kəskəh, mərig Kughen raməvheikin fam muirkun ta mə kuvhuun.

8 “Kini yakamni-pre tuk əmiə mə tukmə yermamə kirik ramni-ərhav nhagik ye nimir nar-mamə, Yo, Ji Yermamə, yo min jakni-ərhav nhagin ye nimir agelo minə kape Kughen mə in kafak yermamə. 9 Mərig tukmə yermamə ramni-ərhav ye nimir narmamə mə reinein Yo, Yo jakni-ərhav min ye nimir agelo minə kape Kughen mə yakeinein min in. 10 Kini yermamə yame ramni hah Yo, Ji Yermamə, Kughen rirkun nivəh-si tayen narpinien ye kafan təvhagə hah. Mərig yermamə yame ramni hah Nanmin kape Kughen, Kughen to ripəh nivəhsi-tayen narpinien kape kafan təvhagə has.

11 “Kini tukmə kərip-ərhav əmiə ye nimə kape nofuginien, uə ye nimir nəmehuə minə, uə ye nimir narmaru minə, mə tukharuk-pre nəgkiarien has irəmiə, pəh kimiə takhapəh nisətərig-pikien mə takshawor-pən iran mine mishorpin nəgkiarien kapəriə, 12 meinai ye nipig atuatur a, Nanmin kape Kughen tukrhajoun əmiə kin naha nəgkiarien yame takasəkeikei mhani-ərhav.”

Takhapəh nisətərig-pikien tuk nimoptanə mine nautə

13 Kini nəmə minə a kirik rini-pən tuk Yesu mimə, “Yhajoun. Rimik ruamhə ta. Aweh. Uh riki piak mə tukrəwhai narimnar kape rimimru, mivəhsi-pə yame rimimru ruini ta mə kafak.”

14 Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, “Kafak yermamə. Yakirkək ye nətərigien e kapəmiru tuk nəwhaiyen kapəmiru narimnar.” 15 Kini mini-pən tuk əriə mimə, “!Takasərig əmiə! Taksətapig kin əmiə mə takhapəh nisəptigien kin nar. To

yermamə kafan nautə rehuə pawk, mərīg pəh nien mə nautə in nuknei nimirghien.”

¹⁶ Kini rimiini nuhpikinien kirik mimə, “Yermamə kirik, kafan nautə ripsaah. Kini kafan nəsimien ramor kwənkwan rehuə. ¹⁷ Kini rikin raməsik mimə, ‘?Jakhawor pən iran mine? Meinai kafak nimə ripəh nəmhenien mə to yakətu-pən kafak nəsimien aikin.’ ¹⁸ Kini rarar mimə, ‘Rhuve mə jakor məkneikin. Jakpik ta nimə minə e miwhirəkin min nimə tiksın yame rehuə pik min, mətu-pən kafak nəsimien aikin, mine kafak nautə. ¹⁹ Aikin, rikik tukraməsik mə kafak narimnar ripsaah rəmhen tuk newk ripsaah. Kini jakapis kin norien narimnar, məvigin, mamnim, mamərig əmə nagienien mamvən.’ ²⁰ Mərig Kughen rini-pən tukun mimə, ‘!Ik nakeno-eno! Taktəkun əmə, tuk yenpig, nakmhə. ?Kini rhawor ye kafam narimnar e yame nimməwhai kəji?’ ²¹ Kughen tukror məknakin kimi narmamə yamə mine kasəwhai kəji nautə ripsaah mə kapəriə əmə, mərīg rikiriə ripəh nəsik-pikien norien huvə yamə mine Kughen rorkeikei.”

*Tukhapəh nisətərig-pikien tuk neipən mine nəviginien, meinai Kughen rorkeikei ətawə, mavəhsi-pə fam narimnar kimi ətawə
(Mat 6:19-21, 25-34)*

²² Kini Yesu rimiini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, “Tuk nar a, yakamni-pre tuk əmiə mə, takhapəh nisətərig-pikien tuk nimirghien kapəmiə mə taksən naha. Kini takhapəh nisətərig-pikien tuk narimnar kape nipraimiə mə ‘?Yakwəseinein mə

jakhawəhsi-pən naha?’ ²³ Takhapəh nisətərig-pikien tuk narimnar minə e, meinai nimraghien kapəmiə rapita nəviginien, kini nıpraimiə rapita neipən. ²⁴ Səm-ru man minə. Khapəh nisəsimien, mhapəh nisarhakınien nəviginien, mhapəh nisətu-yen nəriə nəviginien ye nəkwai nimə. Mərig Kughen raməvigin əriə. !Mərig Kughen rorkeikei pik əmiə rapita yame rorkeikei man minə! ²⁵ ? Tukmə nakətərig pik tuk nimraghien apomh kafam, nakirkun mə to rasitu iram nakarə min rəpomh uə? !Nikam! Norien kape nətərig-pikien to ripəh nəsik-əpnis-pən-ien aoa kirikianə ye nimraghien kapəmiə. ²⁶ ?Mərig tukmə nakseinein norien nar kəskəh a, mərig rhawor e nakasətərig pik tuk narimnar pisin pisin ye nimraghien kapəmiə?

²⁷ “Rikimiə tukraməsik jihi nai yamə mine kamhavus. Iriə khapəh nisorien wok, mhapəh nhajirien kapəriə neipən. Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə King Solomon kupən, kafan nautə rehuə pawk, kafan neipən rhuvə pawk, mərig ripəh nihuvə-pikien mapita jihi nai minə a. ²⁸ Jihi nai minə a kashaktə tuk nipig kwakwə əmə, kəni rikwamer kin, kivaan əriə ye nap. Mərig Kughen ramor əriə kamhavən ye neipən huvə. ? Mərig kimiə nakharkun mə Kughen tukrivəhsi-pre neipən kimi əmiə uə nikam? !Əwəh! Kafak narmamə minə. Kapəmiə nhatətəyen in rəkəskəh əmə.

²⁹ “Ripəh nihuvəyen mə rikimiə tukrivən pik tuk nəviginien mine ninimien. Takhapəh nisətərig-pikien tukun, ³⁰ meinai narmamə yamə mine khapəh nishatətəyen ye Kughen, rikiriə ramvən

tuk narimnar minə a. Mərig Rimimiə rirkun narimnar yamə mine takamhavəh tuk nimraghien kapəmiə. ³¹ Mərig taksor mə narmaruyen kape Kughen, pəh in tukrərer əkupən ye nimraghien kapəmiə, kini Kughen tukrivəhsi-pre narimnar kape nimraghien e ye tokrei tanə kimi əmiə.

³² “Kimiə e sipsip minə kafak, kimiə kwatiksın əmə, mərig takhapəh nhaginien meinai Rimimiə rikin ragien pik mə In tukramarmaru irəmiə, mamarha huvə tuk əmiə. Kini kimiə min taksarmaru kimiə min. ³³ Taksor salem kin kapəmiə narimnar, mhavəhsi-pən mane iran kimi yavən has minə. Tukmə naksor məknakin, rəmhen mə naksor nıtip kapəmiə yame to ripəh nimətıtien tuk nıpig kirik. Misərəhu-pən nətərigien kapəmiə ye narimnar yame rhuvə apa ye rao ye neai. Kini ikin aikin a, to yəkrəh minə khapəh nhavən-pakəyen ikin, kini to ivn* minə khapəh nisəsien narimnar aikin. ³⁴ Yakamni məkneikin meinai, ikin pukhaa kapəmiə narimnar huvə minə kamhaswin ikin, rikimiə tukrivən ikin.”

Narmamə kape Yesu tukasəkeikei masərer matuk tuk nırerig-pə-minien kafan

³⁵ Kini Yesu rimə, “Takasərer matuk nıpig mıfam, rəmhen kin yame nakamhavəhsi-pən neipən minə kape wok, uə rəmhen kin yame nakasarha huvə tuk kapəmiə laet minə mə tukamhauək ye nıpig mıfam. ³⁶ Takasəkeikei misəmhen kin yorwok minə kape yemehuə kirik yame ramsipən ye lafet kape mared yame kimnor pə pə əmə.

---

* **12:33:** Nəgkiarrien kape Gris ramni “Ikin aikin a, to popahuk ripəh nəsien narimnar aikin.” **12:33:** Luk 18:22 **12:35:** Mat 25:1-13

Tukmə rirerig-pən iman yerkwanu, məsik-əsik tapig, taktəkun əmə kafan yorwok minə tuksəhitə ye tapig mhamə tukruə imə. ³⁷ Yorwok minə kafan yamə mine kasarha masərer matuk ye nipiḡ yame yamehuə kapəriə ramuə, iriə tuksəriḡ huvə. Nəfrakisien, yakamni tuk əmiə mə, yamehuə a in tukreiwaiyu mivəhsi-pən neipən kape yorwok əmə kirik, mokrən kin əriə mə tukhauə misəkwətə, kini in rarha huvə tuk əriə maməvigin əriə rəmhen kin mə in yorwok kapəriə. ³⁸ Kini tukmə yamehuə ramuə pawk yenpiḡ, uə ye kwəsum-niraanien, məriḡ yorwok minə kafan kasərer matuk əmə, kini in tukror huvə-pən pik kimi əriə.

³⁹ “Kini kimiə takasəkeikei mharkun mə, tukmə yermamə kirik rirkun nipiḡ atuatur yame yəkrəh tukruə ye kafan nimə mə tukrəkrəh, kini in to riphə napirien, məriḡ tukramərer matuk mamarha huvə tuk kafan nimə mə yəkrəh tukriphə nivənen imə. ⁴⁰ Kini kimiə, nipiḡ mi-fam, takasəkeikei misərer matuk meinai Yo, Ji Yermamə, jakrerig pə min ye nipiḡ yame kimiə nakseinein.”

⁴¹ Kini Pita rimini-pən tukun mimə, “Yermaru. ?Nakamni-pə nuhpikinien e kapəməwə əmə, uə kape narmamə mi-fam?”

⁴² Kini Yesu Yermaru rimə, “?Pa e yorwok yame rirkun nar, kini mamor kafan wok ye nipiḡ m-fam ye norien yame rhuvə? ?Kini yemehuə kirik to rivəh-si haktə pa nhagin mə in tukrameihuə ye yorwok minə kafan, mivəh-si-pən kapəriə nərokien, in e nəriə nəviginien? ⁴³ Əwəh. Nipiḡ yemehuə kape kwən a ramtərhav-pə, kini məm mə

in ramor huvə kafan wok, kini in tukror huvə-pən kimi yorwok a. ⁴⁴ Nəfrakisien, yakamni-pre tuk əmiə mə yemehuə in tukrivəhsi-haktə yorwok a mə tukruə mamehuə ye narimnar m-fam kafan. ⁴⁵ ? Mərig rhawor? Tukmə ror yorwok a rikin tukruh mimə, 'Kafak yamehuə ramor tan pən tuk nuəyen.' Kini mirikakun mamuh yorwok minə nipiraovin mine narman, mamvən, maməvigin, mamnim, mamapis. ? Kini yamehuə kafan tukrhawor? ⁴⁶ Yemehuə kape kwən a tukritərhav-pə tukun ye nipig kirik yame in to ripəh nirkunien mipəh nərer matukien tukun. Kini Yermaru tukrəəpni, mərəsis-ərəsis, marakikin-pən imei narmamə yamə mine khapəh nhaniyen nəfrakisien iran. ⁴⁷ Yorwok a yame ruirkun ta nəgkiarrien kape yamehuə kafan, mərig ripəh norkeikeiyen mə tukrarer matuk mamor wok minə a, tukup in, rərig nəmhəyen. ⁴⁸ Mərig yorwok yame ripəh nirkun-huvəyen nəgkiarrien kape yamehuə, kini mamor narimnar yame ripəh natuatukien, yame tukraməkeikei mivəh narpinien iran, tukup mar əmə in. Tukup mar əmə yorwok e meinai yermamə yame Kughen rivəhsi-pən narimnar ripsaah kimin, in tukraməkeikei mor narimnar ripsaah. Kini yermamə yame kərəhu-pən narimnar ripsaah ye kwermən, tukaiyoh-pən kin narimnar rehuə tukun."

Yesu raməwhai narmamə kafan minə mine narmamə yamə mine khapəh nhaniyen nəfrakisien iran

⁴⁹ Kini Yesu rimini mimə, "Yo yakwauə mə jakərəhu-pən nap ye tanimtanə, kini taktəkun ai,

12:44: Mat 25:21,23   **12:46:** Mat 24:45-51   **12:47:** Jem 4:17

12:48: Mat 10:34-36

nap a to ripiuæk ta; rikik ripiagian. ⁵⁰ Mærig nîpig æutæn† kirik tukruæ ye kafak nîmraghien, kîni rikik ræmhæ tukun meriaji nîpig yame tukror infamien iran. ⁵¹ ?Rikimiæ ramæsik mæ jakæræhu æmæ næmærinuyen ye tanîmtanæ uæ? !Nîkam! Pæh nien mæ yîmauæ mæ jakæræhu næmærinuyen, mærig yîmauæ mæ jakor narmamæ kasæwhai æriæ minæ. ⁵² Kîni taktækun ai, tukmæ narmamæ kîrkîrip yerkwænu kirik, kîni tuksæwhai æriæ minæ, kîsisær kîrhek kîraru, kîni kîraru kawhek kîsisær. ⁵³ Rîm narman tukshek nîpîkwarien minæ kapæriæ; kîni nîpîkwarien minæ tukshek rîmriæ minæ; kîni nîsîn nîpiraovîn minæ tukshek nîpiakwæskwæh minæ kapæriæ; kîni nîpiakwæskwæh minæ tukshek nîsînriæ minæ; kîni kuhu nîpiraovîn minæ tukshék yasunriæ minæ. Kîni yasunriæ minæ tukshek kuhuriæ minæ.”

Tukasækeikei mharkun nîprai nîmtætien yame Kughen ramor kîmi ætawæ

(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Kîni Yesu rîmîni-pæn tuk nukwao ehua mîmæ, “Tukmæ nakasæm napuæ rærer, nakharkun mæ næhig natukrip. ⁵⁵ Kîni tukmæ nakasæm mæ nuwig ravus jihîn, nakharkun mæ nîpig kape næpan-æpanien ruauæ pakæ. ⁵⁶ !Eh! !Kîmiæ næmarpækao has minæ! Kîmiæ nakhamæ nakharkun pîk nar, mharkun nîprai nîmtætien ye tokrei tanæ mîne ye neai, ræmhen kîn napuæ, uæ jihî nai minæ. Mærig nakhapæh nharkunien nîprai nîmtætien e yame Kughen ramor kîmi æmiæ ai taktækun.

---

† **12:50:** Nægkiarien kape Gris ramni “Baptaes,” mærig ikîn e nîpran ramni nîpig æutæn kirik. **12:50:** Mak 10:38-39 **12:53:** Maeka 4:6

⁵⁷ Takasəkeikei misəri-pən swatuk yame ratuatuk mə taksəri-pən. ⁵⁸ Tukmə yermamə kirik rımə tukrərip ik ye nımri mırh, kini tukmə nakramə takwəriwək kwis miravən ye nımri mırh, rhuvə mə takawəkeikei mwəkupən mwərəhu nəmərınuyen tuk əmiru mınə, tamə, rəkəkın ik mivən ye nımri mırh. Kini yamehuə kape kot reighan-pən kin ik ye kwermi polis. Kini polis rırəh ik mivən mətapig əsigin ik ye kalabus. ⁵⁹ Kini yakamni-pre tuk ik mımə, tukmə ror məknakin, to nakpəh napien ye kalabus meriaji takarpın fam.”

13

Sarar ye nərigien kapəmiə tuk təvhagə has, tamə nakhamhə

¹ Kini ye nıpig a, narmamə tiksın kimnhauə mhani-pən tuk Yesu mə nəmə Galili tiksın kamhauh nar mıragh mınə mhamə taksor sakrefaes kin kimi Kughen, kini aikin, mobael mınə kape gavman e Paelat kimnhauə mışhopni əriə.* ² Kini Yesu rini-pən mımə, “?Rhawor? ? Nakhamə ta mə nımhəyen skai a yame rımivəh əriə ramhajoun pən mə iriə nəmə has rapita narmamə apnapig mınə apa Galili uə? ³ Nıkam. Yakamni-pre tuk əmiə mə rıpəh norien məknakin. Mərig tukmə nakhapəh nısararien ye nətərigien kapəmiə ye norien has mınə kapəmiə, kini kimiə fam takpıasəkeikei mhamə. ⁴ Uə jakni mın ye

---

12:59: Mat 5:25-26 * **13:1:** Narmamə kımısərig nəvsaoyen kin, mə gavman kape Paelat rımavən ye nımə rhakə kirik, mhopni narmamə ye nıpig yame kimnhauə masəhuak, kısakur. Mə nar a gavman rınnor ramor naurisien. **13:2:** Jon 9:2

narmamə iriə m-fam 18 yamə mine nimə apomh a yame kamni kimə Saeloam rimamir mohtərəkīn əriə, khamhə. ?Nakhamə ta mə nimhəyen skai yame rimivəh əriə ramhajoun-pən mə iriə kisah rapita narmamə apnapig minə apa Jerusalem uə?
⁵ Nīkam. Yakamni-pre tuk əmiə mə rīpəh norien məknakīn. Mərig tukmə nakhapəh nisararien ye nətərigien kapəmiə ye norien has minə kapəmiə, kīni kīmiə fam takpīasəkeikei mhamə.”

⁶ Kīni Yesu rimoh nuhpīkīnien kīrik mīmə, “Yermamə kīrik rīmihu nai kīrik e figtri, apa ye kafan nəsimien. Kīni newk minə tiksīn ruə mivən, kīni kwən a ramaiyu-pən məsiəkun, məm rīpəh nīkuəyen. ⁷ Kīni mīni-pən tuk yermamə yame ramarha tuk nəsimien mīmə, ‘Əm-ru. Yīmauə məsiəkun kwənkwai figtri e mīwəh newk kīsīsər, mərig yakpəh nəmien kwənkwai nai kīrik. Ərəru ta. Rīpəh nəmhenien mə tukrərer əswasig kīn nīmoptanə ye nəsimien.’ ⁸ Kīni kwən yame ramarha tuk nəsimien rhorpīn nəgkīarien mīmə, ‘Yemasur. Pəh rīvəh mīn ru newk kīrikianə, pəh jakīkīr-pən nīmoptanə huvə kīmin. ⁹ Kīni tukmə ramkuə ye newk aikīn, kīni rhuvə əmə. Mərig tukmə rīpəh nīkuəyen, pəh kərəru ta.’ ”

Yesu rīmnor huvə piraovīn kīrik ye Sabat

¹⁰ Kīni ye Sabat kīrik, Yesu rīnaməvhag kīmi narmamə apa ye nəkwai nimə kīrik kape nofuginien.
¹¹ Kīni piraovīn kīrik aikīn yame nanmīn has rīmnəmīr-pən iran mīvəh newk 18. Mor nīmeitaan ramīrpəvīn ye nīpīg mīfam, to rīpəh nərer-atuatukien. ¹² Kīni Yesu rəm in, rokrən kīn mə tukrərer

kupən ye narmamə, m̄ini-pən tukun m̄imə, “Piraov̄in. Yo yakwərisin ta kafam nəm̄həyen, to r̄ipəh n̄iraptə̄rəkin-m̄inien ik.” ¹³ Kini Yesu rə̄əhu-pən kwerm̄in mir iran, məkneikin rə̄rer atuaturuk m̄ihuvə, kini maməgnəgin Kughen.

¹⁴ Niemhaa r̄hai yermamə yame ramehuə ye nimə kape nofuginien, meinai Yesu r̄imnor huvə pian a ye Sabat. Kini m̄ini-pən tuk narmamə minə m̄imə, “N̄ip̄ig sikis kape norien wok kapəmiə. Nakharkun nhauəyen ye n̄ip̄ig minə a pəh In ror huvə əmiə. Mərig ye Sabat, takhapəh nhauəyen mə In tukror huvə əmiə.”

¹⁵ Kini Yesu Yermaru r̄ini-pən tuk əriə m̄imə, “! Kimiə nəmarpəkao hah minə. ?Kimiə pa nhagin ram̄risin kafan dongki mine kao ye Sabat, mə tukrəs̄ig m̄ivən mə tukrinim nu? Mə kimiə m̄fam naksor wok məkna. ¹⁶ Kini ye norien əmə a in a, ratuaturuk əmə mə yo jakr̄isin pian e ye nəm̄həyen kafan, m̄ivəh m̄iragh in ye Sabat. Pian a, in kwənərəus kirik kape Ebrahim, kini Setan r̄imirkwəji ətə̄rəkin in kape newk 18.”

¹⁷ Yesu raməgkiar məknei, kafan tikmir minə kimisauris. Kini narmamə m̄ifam, rikiriə ragien tuk wok huvə yamə mine Yesu ramor irəriə.

Narmaruyen kape Kughen ramehuə ye nəs̄an̄inien kafan

(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Kini Yesu r̄imini m̄imə, “?Narmaruyen kape Kughen in rəm̄hen kin naha nhagin? ?Jakni naha nhagin riumhen? ¹⁹ Narmaruyen kape Kughen in rəm̄hen kin kwənk̄wai mastad, kini yermamə kirik

rimivəh mihu ye kafan nəsimien. Kini kwerun rhaktə mehuə, kini man yerpirig minə kamhauə masor-pən nimairiə ye rəgrəgin.”

²⁰ Kini mamni min mimə, “Jakamhajoun nar-maruyen kape Kughen mimə riumhen naha? ²¹ In rəmhen kin yis kirik yame piraovin kirik ramərap-pən ye flaoa yame kamor-pən ye besin ehua, kini rher əpu fam flaoa raməsiis mamehuə.”

Swatuk kəskəh
(*Mat 7:13-14, 21-23*)

²² Kini nipig Yesu rimməriwək mamvən Jerusalem, maməwhag kimi narmamə ye taon ehua minə mine yerkwanu minə. ²³ Kini kwən kirik raiyoh-pən In mimə, “Yermaru. ?Kughen tukrivəh miragh narmamə kwatiksın əmə uə?”

Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, ²⁴ “Yakamni-pre tuk əmiə mə kimiə takasəkeikei misarkut pik mhamə takhavən misauru-pən ye kwəruə yame rəkəskəh, meinai narmamə khapsaah kisarkut mhamə tukhavən imə, mərig to khapəh nhavəniən.

²⁵ Mərig tukmə Yermamə, yame kafan a nimə, tukrərer mətapig ye kwəruə kafan, kini kimiə yamə mine nakhapəh nisauru-pən-hanəyen ye kwəruə, takasərer iruə masəsik-əsik tapig mhamə, ‘Yermaru. Əhitə ye kwəruə tuk əmawə.’ Mərig əmə jakni mimə, ‘!Ah! Yakeinein əgkəp əmiə.’ ²⁶ Kini kimiə taksokrən mhamhə, ‘Yermaru. Kitawə kimisəvigin kwis. Kini Ik nimmhajoun əmawə apa iməməwə ikin.’ ²⁷ Mərig Yo jakni mimə, ‘Yo yakamni-pre tuk əmiə mimə, yakeinein əgkəp əmiə. Kimiə m-fam yor təvhagə has minə. !Havən

isok tuk Yo!’ ²⁸ Ye nīpīg a, kimiā taksəm Ebrahim mine Aesak mine Jakob mine profet kupən minə kasarə ye rao ye neai ikin Kughen ramarmaru ikin, mərīg kimiā takasərer iruə, kini tukarak-ərhav kin əmiə, takasasək, misokwəruə, masərīg rahah. ²⁹ Kini narmamə tukhasi-pirə, mhasi-fiak, mhasi-prah, mhasi-pihiu, mhavən misəkwətə misəvigin ye rao ye neai yame Kughen ramarmaru ikin. ³⁰ Kini rhuvə mə takharkun mhamə narmamə minə e kasəkupən tukpihauə mhakwasig, kini yamə mine kamhakwasig tukpihauə mipisəkupən.”

*Yesu rikin rəpou tuk nəmə Jerusalem
(Mat 23:37-39)*

³¹ Kini ye nīpīg a, Farisi minə tiksīn kimnhauə mhani-pən tuk Yesu mhamə, “! Eh! Rhuvə mə takitərhav eikin e mamvən, meinai Herod rorkeikei mə tukrhopni Ik.”

³² Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Herod in yor kiko iko rəmhen kin kuri aparu yame ramən nar mirə. Takhavən mhani-pən tukun mə Yo yakmə, ‘Əm-ru. Nīpīg kwakwə əmə aikin ramarə, yame Yo jakəko ta nanmin has minə ye narmamə, kini mor huvə nimhəyen kape narmamə. Kini nīpīg kisisər ror infamien, kini jakərkin kafak wok.’ ³³ Nar apnapig əmə Herod rimə tukrhopni yo, mərīg Yo jakaməkeikei məri-pən kafak swatuk mamvən ai taktəkun mine tikianakwamer mine tuknahu mivən mītərhav-pən Jerusalem, meinai ikin əmə aikin a kamhopni profet kape Kughen minə ikin.

13:27: Sam 6:8   **13:28:** Mat 8:11-12   **13:29:** Sam 107:3

13:30: Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8

³⁴ !Aweh, nəmә Jerusalem, nəmә Jerusalem! Kimiә nakashopni profet minә kape Kughen. Kini narmamә yamә mine Kughen rimnher-pre kin әriә tuk әmiә, nakwәsarkwhopni fam әriә kin kapier apig. Nipig ripsaah yakorkeikei mә jakәpkәfugin әmiә mamәm huvә әmiә rәmhen kin yame man ramauu tini minә, mәrig kimiә nakasәpәh. ³⁵ Mәrig kimiә nakharkun mә Kughen rimnәpәh әmiә. Kini yakamni-pre tuk әmiә mә to nakhapәh nisәmminien Yo mhavән miseriaji takhani mhamә, ‘Pәh kivәh-si haktә Kwән en ramuә ye nhag Yermaru.’ ”

14

Yesu rimavән imei Farisi kirik

¹⁻² Ye Sabat kirik, Yesu rimavән ye nәkwai nimә kape yemehuә kirik kape Farisi minә mә tuksәvigin. Kini apa Yesu ramkwәtә ikin, kwән kirik ramhә kin nәmhәyen e kәsis ramkwәtә ipakә tukun. Kini narmamә kimisәm Yesu mә tukrhawor. ³ Kini Yesu raiyoh-pән nәmhajoun minә kape Loa kape Moses mine Farisi minә mimә, “? Rhawor? ? Loa rameighan kin mә yermamә kirik rirkun nivәh-miraghien narmamә yamә mine kamhamhә kamhamragh min ye Sabat uә nikam?” ⁴ Mәrig iriә khapәh nisәgkiarieren. Kini Yesu rirap kwән a mor huvә min nipran, mher-pән kin ramvән.

⁵ Kini mini-pән tuk әriә mimә, “? Tukmә kimiә kirik, kafan kwajikovә* , uә kafan kau rivә-әrhav

---

13:35: Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13

14:3: Luk 6:9 * **14:5:** Kopi akwas tiksın kape Niutesteman khapәh nhaniyen “kwajikovә” mәrig kamhani “dongki.”

pikin ye nəkawai nimir ehua ye Sabat, kini tukrha-wor? In tukraməkeikei mivən mirəh-sihaktə aihuaa əmə. ? Pa e irəmiə in to ripəh norien məkneikin? Rirkək.”⁶ Kini nəgkiarien kapəriə rirkək.

⁷ Kini Yesu rimməm narmamə tiksın yame kimmokrən kin əriə tuk nəviginien a, kini khauə imə misorkeikei mə tuksəkwətə kupən ye narmamə, ye kwənmhaan kape nisaiyen. Kini Yesu rini-pən nuhpikinien tuk əriə mīmə,⁸ “Tukmə yermamə rokrən kin ik mə takvən tuk nəviginien kirik kape narkurəkien, takpəh nivəniən məkwətə kupən ye kwənmhaan kape nisaiyen. Tamə yermamə kirik in yerpərig pik rapita ik ruə,⁹ kini yamehua kape nimə tukrini-pre tuk ik mīmə, ‘Əta. Pəh kwən e tukrəkwətə-pre ikin en.’ Kini takauris meinai takaməkeikei mivən məkwətə yetanə, ikin kipəh nisaiyen əjir ikin.¹⁰ Mərig tukmə yermamə kirik ramokrən kin ik mə takvən məvigin ye lafet kirik, kini rhuvə mə takvən məkwətə-pən ikin kipəh nisaiyen əjir ikin. Tukmə ror yamehua kape nimə tukruə mini-pre tuk ik mīmə, ‘Yo kirik, yuvən məkwətə kupən ye narmamə, ye kwənmhaan kape nisaiyen.’ Ramni-pre məkneikin tuk ik, mivəhsi-haktə nhagim ye nimir narmamə mi-fam apa imə.¹¹ Yakamni-pre məknai meinai yermamə yame ravəhsi-haktə atuk in mə tukreihua, Kughen tukrivəhsi-əhu in. Mərig yermamə yame ravəhsi-əhu atuk in, Kughen tukrivəh-sihaktə in tukreihua.”

¹² Kini Yesu rimi-pən tuk yemehua kape nimə

14:5: Mat 12:11; Luk 13:15
23:12; Luk 18:14

14:8: Prov 25:6-7

14:11: Mat

mimə, “Kini tukmə nakamor nəviginien ehuə kirik yenpig uə yeraan, takpəh nokrənien kin ik minə tiksın, mine piam minə, mine kafam kwənərəus minə, mine narmamə yamə mine kapəriə nautə rehuə yame mine kisarə ipakə tuk ik. Tamə, iriə kisokrən min kin ik mə takvən məvigin kimiə miriə, misarpin tai nar yame nimnor irəriə. ¹³ Mərig tukmə nipig nakmə takor lafet kirik, takaməkeikei mamokrən kin yavən has minə, mine narmamə yamə mine nikariə rimhə, mine nimirin pis minə, mə tukhauə nakasəvigin kwis kimiə miriə. ¹⁴ Iriə to khapəh nisarpin-preyen tai norien a, mərig Kughen tukrautə-pre kin kafan nihuvəyen kim ik. Kini ye Nipig Kwasig, nipig narmamə yamə mine kisatuatuk tukhamragh min, kini Kughen tukrərok ik iran.”

*Yesu rimini nuhpikinien kape nəviginien ehuə
(Mat 22:1-10)*

¹⁵ Kini iriə kirik aikin raməvigin, mamərig nəgkarien a, kini mini-pən tuk Yesu mimə, “!Nar huvə kirik e, nivəniən apa ye rao ye neai, ikin Kughen ramarmaru ikin, maməvigin ye lafet ehuə kafan!”

¹⁶ Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, “Nipig kirik, yermamə kirik rimə tukror nəviginien ehuə kirik kafan, kini markupig, mini-pən tuk narmamə khapsaah mə tukhauə misəvigin kwis iriə min. ¹⁷ Kini rinor ta nipig kape nəviginien, mher-pən kin kafan kirik yorwok mə tukrivən mini-ərhav pən tuk narmamə yame rimnokrən-ta kin əriə mimə,

‘Hauə misəvigin, meinai yaknor apnəpeinə ta ye nəviginien.’

¹⁸ “Mərig iriə m-fam kimisəpəhs-pən, mhamə to iriə khapəh nhavəniēn. Kirik rīmṅəkupən mīni-pən tukun mīmə, ‘Eh. Ni-pən tuk kafam yemehuə mə to yakpəh nurəyen. Yimivəh nīmri nīmoptanə kirik, kini jakaməkeikei mivən məsiəkun.’ ¹⁹ Kini kirik mīn rīmə, ‘Eh. Ni-pən tuk kafam yemehuə mə to yakpəh nurəyen. Yimivəh nīmri kau ten, kini jakaməkeikei mivən məm pi pom wok mīnə kapəriə.’ ²⁰ Kini kirik mīn rīmə, ‘Eh. Ni-pən tuk kafam yemehuə mə yimnarkurək pə pə əmə, to yakpəh nurəyen.’ ²¹ Kini yorwok rīmauə mīni-əsaḥ pən tuk kafan yemehuə. Kini yemehuə ai rikin rəmhə pik, kini mīni-pən tuk kafan yorwok mīmə, ‘Ita. Yuvən aihuaa, apa ye swatuk mīne ikin mīnə tiksin ye taon a məm yavən has mīnə, mīne narmamə nīkariə rīmhə, mīne nīmriṅ pis mīnə, mīne yamə mīne nihuriə rahas, mikir əriə, mhauə.’ ²² Kini in ror nar a yame yemehuə rīmīni-pən tukun, kini mīrerig-pə mīni-pən mīmə, ‘Yemehuə. Narīmnar fam yame nīmīni, yo yaknor fam. Mərig nəviginien rehuə aikin, kini nīmə rəmhən mīn tuk narmamə tiksin.’ ²³ Kini yemehuə rīmīni-pən tuk yorwok mīmə, ‘Ita. Yuvən ye swatuk, mīne ikin mīnə fam iruə ye taon. Yuvən məkeikei kimi narmamə mə tukhauə imə. Nīmə e kafak tukraməkeikei mukwar huvə. ²⁴ Mərig yakamni-pre tuk ik mə narmamə yamə mīne yimnokrən kīn əriə maməkupən, iriə to khapəh nisən-əsīgəviniēn nəviginien kirik kafak.’ ”

Yermamə kape Yesu tukrərəhu kupən Yesu ye nımraghien kafan

²⁵ Narmamə khapsaah pik kamhakwasig kin Yesu ye swatuk, kini In rarar mini-pən tuk əriə mımə, ²⁶ “Tukmə yermamə kirik rorkeikei mə tukrikwasig kin Yo, tukraməkeikei mivəh Yo yakəkupən ye kafan nımraghien. In tukraməkeikei morkeikei Yo rapita rimni mine nisini, mine kafan piraovin, mine tini minə, mine piauni minə, mine nowini minə, mine in atuk. Tukmə rıpəh norien məkneikin, in rıpəh nəmhenien mə tukruə rəmhen kin kafak yermamə. ²⁷ Kini tukmə yermamə rıpəh neighanien kin mə tukhopni in tuk nhagik, uə rıpəh norien nəkwak, in rıpəh nəmhenien mə tukruə rəmhen kin kafak yermamə.

²⁸ “Tukmə kimiə kirik rorkeikei mə tukrivhirəkin nimə apomh kirik, in tukraməkeikei mokupən məkwətə, mirkun huvə mane ye narimnar minə, məm-ru mə kafan mane rəmhen uə nıkam. ²⁹ Tamə ririkakun mor nuknen, meinein norien infamien iran, narmamə tuksarh iakei iran ³⁰ mhamə, ‘Em-ru. Kwən a rimirikakun əmə kafan nimə. Mərig reinein norien infamien iran.’ ³¹ Kini tukmə king kirik, kafan mobael, iriə ten taosen əmə, tukmə rərig nəvsəoyen mə king pisin kirik min yame kafan mobael minə twenti taosen kamhauə mə tuksarowagin iriə min, kini in to rıpəh nivən-aihuaayen ye narowaginien. Kwasig ikin ramvən tuk narowaginien, tukraməkeikei məkwətə, mirkun huvə mə in rirkun napitayen tikmir minə a uə nıkam. ³² Tukmə rirkun mə to

ripəh napitayen, tukraməkeikei mher-pən kɪn narmamə tɪksɪn khavən masəm kafan tɪkmɪr mɪnə tɪksɪn nɪpɪg khapəh hanə nhauəyen ipakə tukun, mɪsərəhu nəmərɪnuyen. ³³ Kɪni ye norien kɪrɪkianə əmə mɪn, kɪmɪə takasəkeikei mɪsəkʷətə mɪsəm huvə nɪmraghien kapəmɪə. Tukmə yermamə kɪrɪk ripəh norkeikeiyen mə tukrəpəh narɪmnar fam kafan mɪkʷasɪg kɪn Yo, in ripəh nəmhenien mə tukruə rəmhen kɪn kafak yermamə.

³⁴ “Nɪgar in nar huvə kɪrɪk. ? Kɪni mərɪg tukmə nɪgar rəhiu pɪk, tukhawor kor rhekin mɪn? ³⁵ Ripəh nəmhenien tuk nar kɪrɪk. Tukarakikɪn əmə. Tukmə kɪmɪə narmamə yame nɪmətɪrgɪmɪə rarə, sətərɪg huvə kɪn nəgkiarɪen e.”

15

Nuhpɪkɪnien ye sɪpsɪp yame rɪmnerwei (Mat 18:10-14)

¹ Ye nɪpɪg a, narmamə khapsaah yamə mɪne kasərər tuk mane kape takis, mɪne yor təvhagə has khapsaah kɪmnhauə mə tuksərɪg nəgkiarɪen kape Yesu. ² Kɪni Farisi mɪnə mɪne nəmhajoun kape Loa kape Moses kɪmnhani hah Yesu mhamə, “Ah. Kʷən a, rɪkɪn rorkeikei mə yor təvhagə hah mɪnə tukhavən mɪsəm, kɪni mɪsəvɪgɪn kwɪs.”

³ Ror pən, Yesu rɪmɪni nuhpɪkɪnien kɪrɪk mɪmə, ⁴ “? Kɪmɪə pa nhagɪn, kafan sɪpsɪp wan handred, kɪni kɪrɪkianə ramerwei, mərɪg rɪkɪn rapəh nəsɪkɪen? Tukmə kɪmɪə kɪrɪk kafan sɪpsɪp rɪmɪrkək məknakɪn, kɪni in tukraməkeikei mɪpəh kafan naenti naen sɪpsɪp kasən mənvhɪrɪk masərər apa

ripiəpiə ikin, kini in tukrivəən marhakin yame rimnerwei meriaji məm. ⁵ Kini nipig tukrəm, kini rirəhsi-haktə mərəhu-pən ye nuran, kini rikin tukragien. ⁶ Kini nipig tukmə rajiarhav-pə yerkwanu, in tukraməkeikei mokrən kin in minə tiksın, mine narmamə yamə mine kasarə ipakə tukun, kini mini-pən tukəriə mımə, ‘Hauə, kisagien kwis, meinai yımnam min kafak sipsip yame rimnerwei.’”

⁷ Kini Yesu ramripin nəgkiarieren mımə, “Yakamni-pre tuk əmiə mə, rəmhen əmə kin apa ye rao ye neai. Tukmə yor təvhagə hah kirikianə rarar ye kafan nərigien mivən tuk Kughen, kini nagienien apa ye rao ye neai tuk kwən a in rehuə, rapita nagienien tuk narmamə naenti naen yamə mine kisatuatuk mhapəh nisorien nar has kirik yame tukasəkeikei misarar ye nərigiein kapəriə tukun.”

Nuħpikinien ye mane yame rimirkək

⁸ Kini Yesu rarə mini min mımə, “Tukmə piraovın kirik kafan silva mane ten, kini kirik rirkək. ?Kini tukrhawor? Tukrəsiə pən ye laet mahiə marhakın huvə apa imə mivən meriaji məm. ⁹ Kini nipig tukrəm mane a, in tukrokrən kin in minə tiksın mine narmamə yamə mine kisarə ipakə tukun, mini mə, ‘Hauə kisagien kwis, meinai yaknam mane apa kafak yame rimirkək.’”

¹⁰ Kini nipig Yesu rimnor infamien ye niniyen nuħpikinien, mini-pən tukəriə mımə, “Kini yako-rkeikei mə jakni-pre tuk əmiə mə, ye norien kirikianə əmə min, agelo minə kape Kughen

kisagien pik ye nipig yor təvhagə has kirikianə ramarar ye kafan nərigien mamvən tuk Kughen.”

Nuhpikinien ye ji yermamə kirik yame rimnerwei

¹¹ Kini Yesu ramripin nəgkiarieren mamni mimə, “Yermamə kirik, tini yerman kiraru. ¹² Kini yame rəkəskəh iran rini-pən tuk rimriu mimə, ‘Rimik. Ewhai nautə minə kafam, mivəhsi-pə kafak ai taktəkun.’ Kini rimriu rəwhai kafan narimnar mivəhsi-pən kimi əriu. ¹³ Kini rapəh norien tu, tini yame rəkəskəh rirəh kafan, mivən, mor salem kin, kini mivəh mane ye nautə minə a, mitərhav iməriə ikin, mivən ye tanə pisin kirik min isok. Kini aikin a rimnoriah kafan mane ehua ye norien yamə mine ravi nərigien kafan, mamvən mamvən. ¹⁴ Kini nipig kafan mane rimirkək fam, nikumhə ehua rimavən piəpiə ye tanə a. Kini nikumhə rinaməs min kwən a; nan nəviginien ruirkək. ¹⁵ Kini rivən mamor wok kimi kwən kirik aikin, kini kwən a rher-pən kin mə tukrivən maməvigin kafan pukəh minə. ¹⁶ [Kini nikumhə rimnəs pik], rikin rivən tuk nəviginien ne pukəh minə, mərig yermamə kirik rirkək mə to riwəhsi-pən nəviginien kirik kimin. ¹⁷ Kini rikin rarə min, mamətərig mə, ‘Eh. Taktəkun ai, yorwok minə kape rimik, nəriə nəviginien rehua rapita, mərig yo yakamarə ikin e, pəh nien mə tuktu, yakəmkərəv mimhə. ¹⁸ Pəh yaktərhav ikin e, mirerig-pən tuk rimik, kini mini-pən tukun mimə, “Tatə. Yo yimnor təvhagə has kimik mine Kughen. ¹⁹ Taktəkun ai, yakpəh nəmhenien mə takokrən kin yo mə narim e yo. Mərig okrən kin yo rəmhen

əmə kɪn yo yorwok əmə kɪrɪk kafam.” ’ ²⁰ Kini rarar, meriwək, mamvən mə tukrəm kafan tatə.

“Kini ramuə hanə isok, kafan tatə rɪmnarhə-pən məm, kini rɪkɪn rehuə tukun, raiyu, mɪvən məutəru, mamagien tukun. ²¹ Mərig tini rini-pən tukun mɪmə, ‘Tatə. Yo yɪmnor təvhagə has kɪmik mɪne Kughen. Taktəkun ai yakpəh nəmhenien mə takokrən kɪn yo mə narɪm e yo.’

²² “Mərig kafan tatə rokrən kɪn kafan yorwok mɪnə mɪni-pən tuk əriə mɪmə, ‘!Eh! Havən aihuaa mhavəh kot yame rhuvə pɪk rapita, mhauə mɪsarkaoh-pən kɪmɪn, kini mhavəh ring mhauə mhavəsi-pən ye kwermɪn. Kini mhavəh sandel mhauə mhavəsi-pən ye nɪhun. ²³ Kini mharəh kau e yame rəsiis-əsiis, mhauə mhauh, pəh kisor kwis lafet kɪn kɪtawə narɪk, ²⁴ meinai narɪk e, rəmhen kɪn mə ruamhə ta, mərig taktəkun ai in ruəmragh mɪn. In rɪmnerwei, mərig yaknəm mɪn in.’ Kini iriə kisor lafet.

²⁵ “Kini ye nɪpɪg a, tini yame rehuə, in apa yerki nəsimien. Kini ye nɪpɪg ramuə muə ipakə tuk yerkwanu, kini mərig narmamə kasəni nɪpe, masor danis. ²⁶ Kini rokrən kɪn yorwok kɪrɪk ruə maiyoh in mɪmə, ‘!Eh! ?Naha e narmamə kasor?’ ²⁷ Kini rini-pən tukun mɪmə, ‘Naorahim ruauə, kini kafam tatə rɪmoh kau kɪrɪk yame rəsiis-əsiis, meinai naurahim rɪrerɪg-pə mɪn, kini in rəsənɪn əmə.’

²⁸ “Kini piauni yame rehuə, rɪkɪn rɪmhə, kini mɪmə, ‘To yakpəh nɪvənien imə.’ Kini kafan tatə rɪtərhav-pə iruə maməkeikei kɪmɪn mə tukrɪvən imə. ²⁹ Mərig rini-pən tuk kafan tatə mɪmə, ‘Ǝmru.

Kimwarə newk ripsaah, kini yakamor wok ikin e rəmhen kin yorwok kirik kafam, kini mipəh nəsikien nəkwam. ?Mərig rhawor, tatə? Nimirəh nivəsi-pəyen nar kəskəh kirik kimi yo rəmhen kin nəni, mə jakor nəviginien kirik kimawə yo minə tiksın. ³⁰ Mərig narim a yame rimnoriah fam kafam nautə tuk nərokien piraovın kape swatuk, kini nipig rirerig-pə yerkwanu, kini nakarar muh kau kirik yame rəsiis-əsiis mamor lafet kin kafan.’

³¹ “Kini kafan tatə rini-pən mimə, ‘Narik. Nipig m-fam kirau mik kwarə. Kini narimnar kafak kafam. ³² Mərig ratuatuk əmə mə tuksor lafet e misəvigin meinai naorahim e rəmhen mə ru-amhə ta, mərig taktəkun ai in ruimragh min. In rimneirwei, mərig taktəkun ai kwəsəm in.’ ”

16

Nuhpikinien ye manaja yame ramor norien yame riko-iko

¹ Nipig kirik, Yesu rini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, “Yermaru kirik, kafan nautə ripsaah, kini in mivəh manaja kirik muə yame ramehuə ye kafan yorwok minə. Kini yorwok minə tiksın khauə mharuk-pən nəgkiarien has ye manaja a kimi yermaru mhamə, ‘!Eh! Kwən a ramoriah kafam narimnar.’ ² Kini rokrən kin kwən a ruə raməgkiar kimin mimə, ‘!Eh! ?Naha nəgkiarien yakərig kamni iram? Yakorkeikei mə takvəh fam nəgkiarien minə kape wok kafam, muə, meinai taktəkun ai jakher ye-rhav kin ik.’

³ “Kini manaja a rimavən, mamətərig kin mimə, ‘Aweh. Kafak yermaru rorkeikei mə tukrher ye

rhav kın yo, kafak wok tukrirkək. ?Kini jakhawor pən iran mine? Nagheek ripəh nəmhenien mə to yakikir nimoptanə [mivəh mane iran], kini yakauris pik tuk nawəyen kın mane tuk narmamə.⁴ !Eh! Taktəkun ai yakirkun naha nhagin yame jakor, pəh narmamə tukhakir yo mhavən iməriə ikin masarha huvə tuk yo nipig kafak yermaru tukrher ye-rhav kın yo.'

⁵ "Kini manaja rimavən mokrən kın narmamə yamə mine kasor kaon kimi yermaru khauə kirikianə kirikianə. Kini rini-pən tuk yermamə yame rimnəkupən muə mimə, '?Ik nimmor kaon kimi yermaru ye naha?' ⁶ Kini kwən a rini-pən tukun mimə, 'Yimipik dram kape nehe olif iriə m-fam wan hundred.' Kini yemehuə rini-pən tuk kwən a mimə, 'In əmə e nəkwəkwə kape kaon kafam. Əkwətə aihuua əmə ru, mirai-pən əmə fifti dram ye kafam nəkwəkwə.'

⁷ "Kini rini-pən min tuk kwən kirik mimə, '?Ik nimmor kaon kın naha?' Kini rimə, 'Yimmor kaon kın wan taosen bag wit.' Kini manaja rimə, 'Vəh nəkwəkwə kape kaon kafam, kini mirai-pən əmə eit hundred bag wit.'

⁸ "Kini kwasig ikin, yermaru kape manaja aperə rimnərig nəvsaoyen kın, marar məgnəgin in tuk kafan norien kape neikuəyen mə in tukrəm huvə atuk in. Norien e ramhajoun mə narmamə ye tokrei tanə, kharkun norien bisnes irəriə minə, mərig narmamə kape nikakien khapəh nharkun-huvəyen norien minə kape tokrei tanə. ⁹ Kini yakamni-pre tuk əmiə mə, sasitu huvə ye narmamə kın mane kape tokrei tanə mə iriə tukhauə kimiə minə tiksın. Kini nipig mane kape tokrei tanə

tukrirkək, kini Kughen tukrivəh əmiə mivən apa ye rao ye neai yame ramarə kape rerin.

¹⁰ “Tukmə yermamə yame rirkun narhahuvəyen tuk nar kəskəh kirik rirkun narhahuvəyen tuk nar ehuə kirik. Kini yermamə yame ramor norien yame rapəh natuatukien ye nar kəskəh kirik, in tukuror norien yame rapəh natuatukien ye nar ehuə kirik. ¹¹ ?Ror məknakin mə tukmə kimiə nakhapəh nisarha-huvəyen tuk mane kape tokrei tanə e, yermamə rirkək yame tukreighaan kin əmiə mə takhawəh nar huvə əfrakis, in e narimnar kape Kughen. ¹² Kini tukmə kimiə nakhapəh nisarha-huvəyen tuk narimnar kape yermamə min kirik, kini pəh rikimiə tukripəh nəsikien mə tukvəhsi-pre min kimi əmiə kapəmiə atuk narimnar, meinai, kirkun mə takhapəh nisarha-huvə-minien tuk narimnar minə a.

¹³ “Yermamə rirkək yame to ror slef kape yemehuə mir kiraru. To ramor məknakin, tukraməkeikei morkeikei kirik, maməməkin kirik; uə tukraməkeikei mor nəkwai kirik, məpəh kirik. To nakhapəh nisor-kwis-kwisien wok kimi Kughen mine tuk mane.”

¹⁴ Farisi minə kisorkeikei pik mane, kini nipig kimisərig nəgkiarien minə a, kini misarh iakei ye Yesu. ¹⁵ Mərig In rimini-pən tuk əriə mimə, “Kimiə nakasor norien yamə mine kasor narmamə rikiriə raməsik mə naksatuatuk. Mərig Kughen rirkun mə rikimiə rahas. Yakamni məkneikin meinai naha nhagin yame narmamə khavəh-si haktə mə in nar ehuə, mərig ye nimri Kughen in nar apnapig əmə.”

*Loa tukramarə rerin
(Mat 19:1-12; Mak 10:1-12)*

¹⁶ Kini Yesu rımə, “Kamni-ərhav Loa mine nəgkiarien kape profet kape Kughen minə meriaji-pə Jon Baptaes, kini kwasig ikin, kamni-ərhav nəvsaoyen huvə kape narmaruyen kape Kughen, kini narmamə m-fam kəsarkut mə tukhavən misarə aikin. ¹⁷ Mərig kipəh niniyen kimə wok kape Loa mine nəsaninien kafan ruirkək. Nikam. Nəgkiarien m-fam kafan kasəmiryame rehuə minə meriaji-pən yame rəkəskəh əgkəp minə. Loa tukrarə rerin rapita neai mine tokrei tanə. ¹⁸ Tukmə yermamə kirik rıpəh kafan hanə piraovın, kini mamkir piraovın pisin kirik min mwarə, in ramor təvhagə has. Kini tukmə yermamə kirik rikir piraovın kirik yame kafan yerman rımnəpəh, kini kwarə kwis, kini in ramor təvhagə has meinai in raməkrəh kın piraovın kape yermamə pisin.”

*Kwanage kape kwən kirik kafan nautə rehuə
mine Lasaros mine Ebrahim*

¹⁹ Kini Yesu rımını mımə, “Kwən kirik, kafan nautə rehuə rıvən ye neipən huvə minə, nımrin rhaktə, kini nıpig mıfam ramən pik nəviginien huvə minə. ²⁰ Kini yavən has kirik, nhagin e Lasaros, nıpran rəmhir-əmhir. Kini kirəh kavən apa ye kwəruə kape yerkwanu. ²¹ In rorkeikei pik mə tukrən nisımsı nəviginien yame raməsaah-əsaah-pən ye nəpəəg tebol kape yamehuə a. Kini nar kirik rahas min, kuri minə min khauə masəpaih-əpaih nımap minə kafan.

22 “Kini yavən has a rımamhə, kini agelo mınə khavəh mhavən apa ye nıkar Ebrahim, kwənmhaan kape nısiayen. Kwən a kafan nautə rehuə, in mın rımamhə, kini kınım. 23 Kini in rıvən apa ye nap ehuə, mamərig nəmhəyen ehuə, marha-faktə, maməm Ebrahim apa isok, Lasaros apa ye nıkarın. 24 Kini mokrən apomh mımə, ‘Tatə Ebrahim. !Aweh! Pəh rıkim tukreihuə tuk yo. Her-pən kın Lasaros mə tukreires kwənkwai kwermın ye nu kini mıvəh muə mırıp neramık kın pəh rokiei, meinai yakamərig nəmhəyen ehuə eikın e ye nap ai taktəkun.’

25 “Mərig Ebrahim rımə, ‘Narık, rıkim tukraməsık ru kafam nımraghien apa kupən. Ik nımnavəh narımnar huvə kafam rıpsaah, mərig Lasaros rınnamərig nəmhəyen ehuə ye nıpran. Mərig taktəkun ai, in ramərig rhuvə ikın e. Kini ik, nakamərig nəmhəyen ehuə ye nıpram. 26 Kini nar kırık mın. Ye kwerkwan irətawə, nəkwai nımır ehuə yame raməwhai ətawə. Ik en, kini kımawə e. Tukmə kımawə kırık rımə tukrurə məm əmiə, mərig to rıpəh nurəyen. Kini tukmə kımıə kırık rımə tukruə məm əmawə, mərig to rıpəh nuəyen.’

27 “Kini yermamə yame kafan nautə rehuə rımını mımə, ‘Tatə. Yakaməkeikei kımık. !Aweh! Her-pən kın Lasaros rıvən ye nımə kape kafak tatə 28 meinai piak kırıkırıp aikın. Rhuvə mə in tukrıvən mor kwırıp kımı əriə pəh tukasərig əriə mə tukhapəh nhauə-mınien ikın yakamərig pık nəmhəyen ikın.’

29 “Mərig Ebrahim rımə, ‘Nıkam. Iriə kharkun nısəvheikınien Nəkwəkwə kape Moses mıne profet

kupən minə kape Kughen. Pəh piam minə tuksərig nəgkiarien minə a.’

30 “Kini yermamə yame kafan nautə rehuə ramni mīmə, ‘Nikam, Tatə Ebrahim. Ripəh nəmhenien. Mərig tukmə yemə mhə kirik rirerig-pən mini əsaah pən tuk əriə, iriə tuksarar ye nərigien kapəriə, misəpəh norien has minə kapəriə.’

31 “Mərig Ebrahim rīmə, ‘Tukmə khapəh nisərigien nəgkiarien kape Moses mine profet minə kape Kughen, kini in nar apnərig tukmə kwən kirik ramragh mīn ye nīmhəyen kafan, kini mivən məgkiar kimi əriə, mərig tukhapəh nhaniyen nəfrakisien iran.’ ”

17

*Takhapəh nisorien yermamə rīmīr ye norien has
(Mat 18:6-7; Mak 9:42)*

1 Kini Yesu rini-pən tuk kafan narmamə minə mīmə, “Nəfrakisien. Nivəhsipən-vəhsipənien kape təvhagə has yamə mine kamhavi-pən narmamə ye nahasien, iriə tukhauə. Mərig narpinien ehuə ramvən tuk yermamə yame ravəhsi-pən vəh-sipən kimi narmamə, uə yame in swatuk kape niwəhsi-pən wəhsi-pənien. 2 Mərig tukmə yermamə kirik ravi-pən kwajikovə kirik yame rhatətə irak, mə tukror təvhagə has, kini yermamə a, Kughen tukror narpinien ehuə kimin. Kini narpinien a tukriskai rapita yame kiruk-pən kapier pam kirik ye nipətək nuan, karkw-ərhav-pən kin ye tame tahik mə tukrəmnim. 3 Kini

ror məkneikin mə takasəkeikei masarha huvə tuk kapəmiə nımraghien.”

Takhapəh nisarpinien tai təvhagə has kape yermamə

(Mat 18:15, 21-22)

Kini Yesu rimə, “Kini tukmə piam ramor təvhagə has kimik, ni-pən kafan norien has ye nımrin, kini tukmə ramarar ye kafan nərigien, kini əru kin kafan norien has mıpəh nıvəh-tımtımien yerkim. ⁴ Kini nar apnapig in ramor təvhagə has kimik m-seven ye nıpig kirikianə, kini muə m-seven mini-pre tuk ik mımə, ‘Kəsi. Yımnor təvhagə has kimik. Jakarar ye kafak nərigien mıpəh kafak təvhagə has,’ kini ik takaməkeikei mərükın kafan norien has mınə, kini mıpəh nıwəh-tım-tımien yerkim.”

Yermamə yame ramni nəfrakisien ye Kughen, kafan nəhuakien ror nanmın

(Mat 17:20)

⁵ Kini aposol mınə kimisaiyoh Yesu Yermaru mhamə, “Or kapəməwə nhatətəyen riskai məmhen mın.”

⁶ Kini Yesu Yermaru rimə, “To nhatətəyen kapəmiə rikəskəh pawk rəmhen kin kwənkwai mastad, mərig nakharkun nhani-pənien tuk tukwas e mə, ‘Əvi atuk ik, kini mivən miviə pən apa ye tahik,’ kini tukror nəkwaimiə.”

Kimiə naksəmhen kin yorwok mınə kape Kughen

⁷ Kini Yesu rimə, “Hani-ru. ? Tukmə yermamə kirik, kafan yorwok ramasim, uə ramarha tuk sipsip mınə, kini mırerig-pə yerkwanu, kini rikimiə raməsik mə yamehuə kafan tukrini pən

tukun mīmə, ‘! Eh! Yuə aihuaa məkwətə mən nəviginien a.’? !Nikam! ⁸ Mərig in tukrini-pən tuk kafan yorwok mīmə, ‘Yuvən mor nak nəviginien, kin yuvən miwəhsi-pən kafam neipən huvə, kini miwəhsi-pə nak nəviginien mine nik ninimien. Nipig nimnor fam kafam wok, nakirkun nivəniēn məvigin minim.’ ⁹ ? Kini rikimiə raməsik mə yemehuə, in tukrini-pən tenkiu kimi kafan yorwok tuk wok ehua kafan yame in tukraməkeikei mor uə nikam? !Nikam! ¹⁰ Kini kimiə en, naksəmhen əmə kin yorwok minə kape Kughen. Nipig nimisor fam narimnar yame Kughen rimini-pre tuk əmiə mə takasəkeikei misor, takasəkeikei mhani əmə mhamə, ‘Kimawə yor wok minə əmə. Ripəh nəmhenien mə tukni vi vi əmawə. Yakasor əmə wok yame kimawə jakasəkeikei masor.’ ”

Yesu rimnor huvə narmamə ten yamə mine kamhawəh nəmhəyen e leprosi

¹¹ Nipig Yesu rimneriwək mamvən Jerusalem, In rimavən-pən ye kwerkwan ye provins mir e Sameria mine Galili. ¹² Kini nipig rimatərhav-pən ye yerkwānu kirik, narmamə ten yamə mine kamhavəh nəmhəyen e leprosi kimnhauə misərer isok kwənmopin, ¹³ kini misokrən kin In mhamə, “! Yesu Yermaru! !Pəh rikim tukreihuə tuk əmawə!”

¹⁴ Kini nipig Yesu rimnəm əriə, mini-pən tuk əriə mīmə, “Havən, misəm pris, pəh in tukrəm nipraimiə.” Kini nipig kimiseriwək ye swatuk, kini mhahuvə, nəmhəyen a rirkək irəriə.

¹⁵ Kini iriə kirik rəm mə leprosi kafan rirkək. Kini rarar mirerig-pən tuk Yesu mamokrən apomh

mimə, “!Yakamni vi vi Kughen! !Yakamni vi vi Kughen!” ¹⁶ Kini in rimneiwaiyu mənimkur-pən ye nihu Yesu, mini vi vi In tuk nor-huvəyen kafan nəmhəyen. Kwən a in yemə Sameria. ¹⁷ Kini Yesu rimiini mə, “?Nəfrakisien mə yimnor huvə narmamə ten maikwas ta ye kapəriə nəmhəyen, uə nīkam? ?Məriḡ naen hiə? ¹⁸ Kwən a in yepsipis əmə, məriḡ in pisin əmə rimireriḡ-pə mamni vi vi Kughen.” ¹⁹ Kini Yesu rini-pən tuk kwən a mə, “Ǝrer meriwək mamvən. Kafam nhatətəyen rimnor huvə ik.”

Narmaruyen kape Kughen tukruə

(Mat 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nipiḡ kirik, Farisi minə kimisaiyoh-pən Yesu mhamə, “Tuk nagheen narmaruyen kape Kughen ruə?”

Kini In rini-pən tuk əriə mimə, “To narmamə khapəh nisəmien Narmaruyen kape Kughen yame ramuə kin nimiria. ²¹ Kini yermamə kirik rirkək yame tukrini mə, ‘Hauə-ru misəm, in apa,’ uə ‘Hauə misəm. In apa.’ Meinai narmaruyen kape Kughen ruauə ta maməmir yerkimia.”

²² Kini Yesu rini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, “Nipiḡ minə kimmhauə yame naksorkeikei mhamə taksəm nipiḡ minə kape Ji Yermamə, məriḡ to nakhapəh nisəmien. ²³ Kini narmamə tukhani-pre tuk əmia mhamə, ‘!Hauə-ru misəm, in apa!’ uə ‘Hauə, in apa!’ Məriḡ takhapəh nhakwasigien kin əria, ²⁴ meinai ye nipiḡ Yo, Ji Yermamə, jakurə iran, in tukrəmhen əmə kin naropigien yame raməsia ye neai ye nīkarin kirik muə meriaji-pən

nīkarin kirik min. Kini narmamə m-fam tuksəm mharkun. ²⁵ Mərig kwasig ikin ye narimnar minə a, jakaməkeikei mamərig nəmhəyen ehua, kini narmamə yamə mine kisarə ai taktəkun, kamhaukreikin-pə nimeitairiə masəpəh Yo.

²⁶ “Ye nīpig Yo, Ji Yermamə, jakuə iran, tukrəmhen əmə kin narəyen kupən ye nīpig kape Noa. ²⁷ Ye nīpig a, narmamə kasəvigin, mamhanim, masor nəviginien kape narkurəkien, in e narimnar m-fam kasor ye nimraghien kapəriə, miseriaji-pə ye nīpig yame Noa ruavən imə ye nəpəəg nəkwai rao ehua kafan. Kini nəhig rimap, yapiwən ehua rimauə maiyu makatənim fam kin narmamə yamə mine khapəh nhavənen ye nəkwai rao.

²⁸ “In rəmhen əmə min kin narəyen kupən ye nīpig kape Lot. Narmamə kimnasəvigin, mhanim, masor salem kin narimnar, mamhawəh nimri narimnar, masəsim, mhavhirəkien nimə minə, in e narimnar fam kimisor ye nimraghien kapəriə. ²⁹ Mərig ye nīpig yame Lot rimatərhav-pən ye taon a Sodom, kini nap mine kapiet yame kamhawək mhasi-faktə ye neai masəkwəpni əriə m-fam apa ye taon.

³⁰ “Kini rəmhen əmə kin nīpig Yo Ji Yermamə jakuə min iran. Kini Kughen tukror əpu Yo kimi narmamə. ³¹ Ye nīpig a, tukmə yermamə kirik ramkwətə iruə ye kafan nimə, pəh in tukrap mīpəh nivən-minien a ye nimə mə tukripik kafan narimnar. Kini tukmə yermamə kirik apa ye kafan nəsimien, pəh in tukrap, mīpəh nuə-minien ye yerkwanu. ³² !Takhapəh nisəru-kinien piahwaru

kape Lot! ³³ Yermamə yame rorkeikei mə in tukramraptərəkın kafan nımraghien ye tokrei tanə e, mıpəh nıkwasıgıen kın Yo, in tukrıpəh nı-wəhyen nımraghien rerın. Mərig yermamə yame raməpəh narımınar kape nımraghien kape tokrei tanə e, mıkwasıg kın Yo, in tukrıvəh nımraghien rerın. ³⁴ Yakamni-pre tuk əmiə mə, ye nıpıg a, yenpıg, yermamə kıraru tukawapır ye bed kırıkianə əmə, kını jakvəhsi-ta kırıkianə, mıpəh kırıkianə. ³⁵ Kını pıraovın kıraru tukawor nəvıgınen, kını jakvəhsi-ta kırıkianə, mıpəh kırıkianə. ³⁶ Yerman kıraru tukawasım, kını jakrəhsi-ta kırık, mıpəh kırık.”*

³⁷ Kını kafan narmamə mınə kımnhani-pən tukun mhamə, “Yermaru, takıtərhav-pə hiə?”

Kını In rımını-pən tuk əriə mımə, “Takharkun əmə. Rəmhen kın nıpıg lıgkai mınə kamhaivə yerpırig mıseiwaiyu masərip tahık, nakharkun mə kəməm mınə apaıkın.”

18

Nuhpıkinien ye yeni has yame ramor tan pən ye nasıtuyen

¹ Kını Yesu rımını nuhpıkinien kımı əriə maməvhag kın kımı əriə mə tukasəkeikei masəhuak nıpıg mıfam mhapəh nisəpəhyen, mhapəh nisorien mə rıkirıə tukreiwaiyu. ² In rımını mımə, “Yerkwanu kırık, yeni kırık aikın kape nərəhuyen nəgkiarien mınə. Kını rıpəh

---

17:32: Jen 19:26   **17:33:** Luk 9:24   * **17:36:** Nəgkiarien ye v 36 rıkək ye kopi akwas tıksın kape Niutesteman. Keinein mə Luk rımırı əfrakis uə nıkam.   **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

nisiaiyen Kughen, kini mīpəh nisiai-mīnien narmamə. ³ Kini ye yerkwanu a, piraovīn kīrik kīnnamhə tan kīn aikīn, kini nīpīg mīfam ramuə mamaiyoh yeni a mīni-pən tukun mīmə, ‘Aweh. Asitu irak mərəhu atuatur nahasien yame kafak tīkmīr ramor irak.’ ⁴ Məriḡ yeni a ramor pīk tan pən tuk nəḡkiarīen mə tukror huvə aihuaa nahasien kape pian a. Məriḡ pian a rīmnaiyoh-pən kwən a ye nīpīg mīfam. Kini yeni a ramətəriḡ mīmə, ‘Nar apnapiḡ mə yakpəh nisaiyēn Kughen, mīpəh nisiai-mīnien narmamə, ⁵ məriḡ jakaməkeikei mīvən mərəhu atuatur kafan nahasien kini mərəhu nīhuvəyen. Meinai pian a ramni nar kīrikiānə mamərik mītə yo tuk kafan nəḡkiarīen mamrīpīn. Kini tukmə yakamor tan pən tukun, kini in tukruə mamokrən-okrən kīn yo, kini yakəpkəs kīn.’ ”

⁶ Kini Yesu Yermaru ramrīpīn nəḡkiarīen mīmə, “Sətəriḡ kīn Yo. Nəḡkiarīen kape yeni apa rahas pīk. ⁷ ?Məriḡ rhawor ye Kughen? In rīmīrpen kafan narmamə mīnə, kini iriə kīsasək ətḡīn In nīpīg mī-fam yenpīg-enpīg mīnə mīne yenpīg mīnə fam. ?Kini rikimīə raməsīk mə In tukrīni-pən tuk əriə mīmə, “Takhawhīn pī pom”? Nīkam. ?Kīmīə nakhamə ta mə In ramor tan pən tuk nasituyen ye kafan mīnə uə? Nīkam. ⁸ Yakamni-pre tuk əmīə mə nəfrakisīen, In tukrasitu aihuaa əmə ye kafan mīnə, kini mərəhu atuatur nahasien yame ramuə tuk əriə. ?Məriḡ nīpīg Yo, Ji Yermamə, jakrerīḡ-pə mīn iran ye tokrei tanə, jakəm mə narmamə tīksīn aikīn yamə mīne kīshatətə ye Kughen uə kharkək?”

Nuhpīkīnien kape Farisi mīne narmamə yamə

mine kasærer tuk mane kape takis

⁹ Kini Yesu rimini nuhpikinien kirik kin narmamæ tiksîn yamæ mine khamæ ta mæ kisatuatuk rapita narmamæ minæ tiksîn, masæm-æhu narmamæ minæ fam. ¹⁰ In rimini mimæ, “Kwæræ mir kiraru kimiravæn apa ye Nimæ Ehuæ kape Kughen mæ tukwæhuak. Kirik, in Farisi. Kini kirik in ramærer tuk mane kape takis. ¹¹ Kini Farisi ramærer mamsigævin næhuakien, mamægkiar atu-atuk iran mimæ, ‘Kughen, yakamni vi vi lk meinai yakor pisin ye narmamæ apnapig minæ, yamæ mine kisorkeikei pik mane, maseikuæ mæ tuksækræh kin, masor rahas, misækræh kin piraovîn kape yermamæ pisin. Kini yo yakpæh norien ræmhen kin kwæn e yame ramærer tuk mane kape takis. ¹² Nipig kiraru ye wik kirikianæ, yo yakamatuakæm mamæpæh næviginien tuk næhuakien. Kini tukmæ yakvæh narimnar ten, yakvæhsi-pre kirikianæ.’

¹³ “Mærig kwæn a yame ramærer tuk mane kape takis, in ramærer isok, kini mamurais, mipæh narha-faktøyen ye neai mamæhuak. Kini rikin rarkwopir, mamasæk, mamærip nimagen mimæ, ‘Kughen. Yo yemæ has. !Pæh rikim tukreihuæ tuk yo!’ ”

¹⁴ Kini Yesu ramripin nægkiarien mimæ, “Yakamni-pre tuk æmiæ mæ nipig kwæræ mir e tukrarerig-pæn yerkwanu, yermamæ yame ramærer tuk mane kape takis, Kughen tukræm mæ kafan nimraghien in ratuatum. Mærig Farisi rapæh natuatumien, meinai yermamæ yame ravæh-si haktæ atuk in, Kughen tukrivæh-si æhu; mærig

yermamə yame ravəhsi-əhu atuk in, Kughen tukrivəh-si haktə.”

*Kwajikovə minə kimnhavən misəm Yesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Kini narmamə tiksın kimnhapık kapəriə kwajikovə əmtəmtə minə mhavən masəm Yesu mə In tukrərəhu-pən kwermın irəriə, mivəhsi-pən nihuvəyən kimi əriə. Mərig narmamə minə kape Yesu kimnhani-əhu əriə. ¹⁶ Mərig Yesu rımnokrən kın kwajikovə minə mə tukhavən ipakə tukun. Kini mımə, “Takhapəh nhani-əhuyen kwajikovə minə. Səta irəriə pəh khauə tuk Yo. Meinai Kughen tukramarmaru ye narmamə yamə mine kisəmhen kın kwajikovə minə e. ¹⁷ Yakamni əfrakis tuk əmiə mə yermamə yame rıkin rıpəh nagienien tuk nivəhyen kafan nərigien reiwaiyu rəmhen kın kwajikovə, to rıpəh nivəniyen ye Rao ye Neai.”

*Yermamə kirik kafan nautə reihuə
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Kini yemehuə kirik ruə mını-pən tuk Yesu mımə, “Yhajoun huvə. ?Nakmə jakaməkeikei mor naha mamarə rerin?”

¹⁹ Kini Yesu rımə, “? Nakhawor mamni mə Yo yakhuvə? Yermamə kirik rapəh nihuvəyən. Kughen əmə In rhuvə. ²⁰ Ik nakwırkun ta loa yame Moses rımını mımə, ‘Takpəh nhopniyen yermamə. Kini mıpəh napırpən-apnapıg-ien tuk pıraovın pısın. Kini mıpəh nəkrəhyen. Kini mıpəh nını-apnapıgien nar meikuə kın ye yermamə kirik. Tuk nıpig minə fam takamsıai rımım mine nısınım.’ *(Eks 20:12; Dut 5:16-20)*”

21 Kini kwən ai rini-pən tukun mimə, “Yhajoun. Loa minə en, yakaməri-pən fam ye nəkəskəhyen kafak, muə meriaji-pə.”

22 Kini Yesu rimnərig nəgkiarieren a, mini-pən tuk kwən a mimə, “Nar kirikianə əmə ik nakpəh nor-hanəyen. Takvən, məvrai rik rik fam kafam narimnar, mivəh mane iran, kini mivəhsi-pən kimi yavən has minə. Kini kafam narimnar tukripsaah apa ye neai. Kini ik muə, mikwasig kin Yo.”

23 Nipig kwən ai rimnərig nəgkiarieren yame Yesu rimini, rikin rəpou, meinai kafan nautə ripsaah.

24 Kini Yesu rarha-pən mini-pən tukun mimə, “! Man! Riskai pik tuk narmamə yamə mine kapəriə nautə rehuə tuk nivənien pəh Kughen rarmaru irəriə. 25 ?Nakhmə ta mə narmiragh ehuə kirik, kamni kimə kamel, to rauru-pən ye kwəruwei nidil uə? Nikam, rəutən pik. Rəmhen əmə min kin yermamə yame kafan nautə rehuə, rəutən pik tukun tuk nətayen aikin a muə Kughen rarmaru iran.”

26 Kini narmamə yamə mine kimisərig nəgkiarieren yame Yesu rimini kinasaiyoh əriə minə, mhamə, “!Eh! ?Mərig tukmə ror məknekin, kitawə pa in tukramarə ye nimraghien rerin?”

27 Mərig Yesu rimini mə, “Narimnar yame narmamə kiseinein nisorien, Kughen rirkun norien.”

28 Kini Pita rini-pən tukun mimə, “?Mərig rhawor irəmawə? Yiməsəpəh fam kapəmawə narimnar, mhauə, mamhakwasig kin Ik.”

29 Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yermamə yame in ravəh əkupən Yo, kini maməta ye kafan narimnar rəmhen kin nimə, uə piraovin, uə pi-auni, uə kafan kakə, uə rimni mine nisini, uə

kafan kwajikovə mə tukruə ye Narmaruyen kape Kughen, ³⁰ kini yermamə a, ye tokrei tanə e, tukraməkeikei mivəh narimnar ripsaah məknakin rapita narimnar yamə mine rimnəpəh kupən. Kini ye narəyen vi kafan, tukrarə ye nimraghien rerin.”

*Yesu rimini-ərhav min kafan nimhəyen
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)*

³¹ Narmamə khapsaah, kini Yesu rokrən kin kafan narmamə twelef, misəkwətə karin, kini rini-pən tuk əriə mimə, “Sətərig ru. Taktəkun ai, tukhavən apa faktə, Jerusalem. Kini narimnar yame profet kape Kughen minə kupən kimnhani irak, Ji Yermamə, tukhauə misor nəfrakisien kin. ³² Tukeighan-pən kin Yo ye kwermi nəmə Rom, kini tuksarh iakei irak, misərkis-ərkis Yo, misərig-əvhin Yo. ³³ Tukrəh Yo, kavən, khopni Yo. Mərig ye nipiğ yame ror kisisər kin, jakamragh min.”

³⁴ Mərig narmamə twelef kafan kimnhapəh nharkunien nipiğai nəgkiarien kafan, meinai Kughen rimnerkwaig kin nipiğai narimnar minə a, kini kimnhapəh nharkunien mə raməgkiar ye naha.

*Yesu rimmor huvə nimrin pis kirik
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³⁵ Nipiğ Yesu ramuə ipakə tuk taon a Jeriko, nimrin pis kirik aikin ramkwətə ye nikar swatuk. Nipiğ mi-fam in ramawə-pən kin mane kimi narmamə. ³⁶ Kini nipiğ nimrin pis rimnərig mə narmamə khapsaah kaseriwək ye swatuk, kini raiyoh-pən mə, “?Naha nhagin narmamə kasor?”

³⁷ Narmamə khani-pən tukun mhamə, “Yesu e. Yemə Nasaret. Rameriwək ye swatuk.”

³⁸ Kini rokrən apomh mimə, “!Yesu! !Kwənərəus kape King Deved! !Rikim tukreihuə tuk yo!”

³⁹ Kini narmamə e kaseriwək misəkupən kin Yesu khani-pən tukun mhamə, “!Ah! !Pim!”

Mərig ramripin əmə ye nokrənien, mamni mə, “!Kwənərəus kape King Deved*! !Rikim tukrehuə tuk yo!”

⁴⁰ Kini Yesu rərer mini-pən tuk əriə mimə, “Harəh mhauə.” Kini kimnharəh mhauə ipakə, Yesu raiyoh-pən mimə, ⁴¹ “?Nakmə jakor naha nhagin kimik?”

Kini in rimə, “Yermaru, yakorkeikei mə jakəm nar.”

⁴² Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Arha məm nar. Kafam nhatətəyen rimnor huvə ik.”

⁴³ Məkneikin, rarha məm nar, kini mikwasig kin Yesu, mamni vi vi Kughen. Kini nipig narmamə m-fam kimisəm nar a, iriə min kimnhani vi vi Kughen.

19

Sakias rimini nəfrakisien ye Yesu

¹ Kini Yesu reriwək mamvən mə tukritərhav-pən Jeriko. ² Kini ye taon a, kwən kirik aikin, nhagin e Sakias. In yemehuə kirik kape narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis. Kini kafan nautə ripsaah. ³ Kini in rorkeikei mə tukrəm-ru mə Yesu In pa. Mərig reinein nəmien, meinai in

---

* **18:39:** Kwən a ramokrən kin Yesu məknakin, ramhajoun mə ramni nəfrakisien iran, mə in Kristo yame Kughen rimirpen.

rarkwakwə. Kini narmamə kasərer əswasig kin.
 4 Kini Sakias raiyu əkupən mivən mhaktə ye tokrei
 nai kirik e kamni kimə sikamo, mə tukrəm Yesu ye
 nipig In tukrukurao-pən aikin.

5 Kini nipig Yesu rimauə atuaturuk a in ikin,
 marha faktə məm in. Kini mini-pən tukun mimə,
 “Sakias. Eiwaiyu aihuaa. Meinai taktəkun ai,
 jakaməkeikei mivən apa imam yerkwanu kafam
 mamarə.” 6 Məkneikin Sakias rimneiwaiyu, mikir
 Yesu miravən apa iman ikin yerkin agien.

7 Mərig nipig narmamə kimisəm narimnar
 minə a, kini kisəsiwən-əsiwən kin norien minə
 a, mamhani nikar Yesu mhamə, “!Ah! Kwən a
 ramvən imei yor təvhagə has minə.”

8 Kini nipig kimnhavən ye nəkwai nimə kape
 Sakias, in rərer mini-pən tuk Yesu mə, “Yermaru.
 Ərig-ru yo. Jakəwhai kafak narimnar mvwəhsi-
 pən nipərin kimi yavən has minə, mipəh nipərin
 kafak. Kini narimnar yame yimnəkrəh kin, yo
 jakarpin-pən mi-kuas.”*

9 Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Taktəkun
 Kughen rivəh miragh ik mine kafam minə. Meinai
 ik min nimnhatətə ye Kughen, kini ik nimauə
 kwənərəus əfrakis kirik kape Ebrahim. 10 Kini
 Yo, Ji Yermamə, yimauə mə jakarhakin narmamə
 yamə mine kwəserwei, miwəh miragh əriə.”

19:7: Luk 15:2   * **19:8:** Eks 22:1 mine Nam 5:6-7 krəni
 mə tukmə yermamə kirik raməkrəh kin nar kirik, turkraməkeikei
 marpin-pən m-kwas.   **19:9:** Luk 13:16; Wok 16:31   **19:10:**
 Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15

*Nuhpikinien ye narmamə yamə mine kimisor
wok kin mane
(Mat 25:14-30)*

¹¹ Nipig Yesu rinamuə ipakə tuk Jerusalem, narmamə rikiriə rimnəsik mə narmaruyen kape Kughen pəh nien mə tuktu ruə. Kini Yesu ramripin nəgkiarien kafan mamni nuhpikinien kirik kimi əriə ¹² mīmə, “Yemehuə kirik rimə tukrivən apa kantri pisin kirik isok, mə tukvəh-si haktə in mə in king kirik. ¹³ Kwasig ikin ritərhav, in rimnokrən kin kafan yorwok ten, məwhai mane mivəhsi-pən kirikianə kirikianə kimi əriə†. Kini mini-pən tuk əriə mīmə, ‘Kimiə takasəkeikei masor wok kin mane, pəh ramehuə, miseriaji yo jakrerig-pə mīn.’

¹⁴ “Mərig iriə apa iman ikin kimisəməkin kwən a, kini misher-pən nəgkiarien mhamə, ‘Yakhapəh nisorkeikeiyen mə kwən a tukrarmaru irəmawə.’ ¹⁵ Mərig kivəh-si haktə in kinor king kin, kini in rirerig-pə mīn. Kini mokrən kin kafan yorwok yame mine rimnəwhai kafan mane irəriə. Rimə tukrirkun-ru mə kimisor win ye naha mane ye nipig rimnamarə isok. ¹⁶ Kini yame raməkupən rimauə mini-pən tukun mīmə, ‘Yemehuə. Nimnərəhu-pə mane kirik ye kwermik, kini yimnor win mīn ye irəkwak ten.’ ¹⁷ Kini kafan yemehuə rimini-pən tukun mə, ‘Ik nimnor wok yame rhuvə, meinai nimnor wok huvə tuk nəm-huvəyen nar yame rikəskəh, kini taktəkun ai, yakeighan kin ik mə takarmaru ye taon iriə m-fam

---

† **19:13:** Nəgiarien kape Gris ramni mə yemehuə rimivəhsi-pən “mina” kirik kimi əriə kirikianə kirikianə. Mina kirikianə in rəmhen kin wan hundred taosen vatu.

ten.’

18 “Kini yame ramkwasig kin ruə mini-pən mə, ‘Yemehuə. Nimmərəhu-pə mane kirikianə ye kw-ermik, kini yimnor win min ye irəkwak kirkirip.’

19 Kini yemehuə rimini-pən tukun mimə, ‘Ik takamarmaru ye taon iriə m-fam kirkirip.’

20 “Mərig yorwok min kirik ruə mini-pən tukun mə, ‘Yemehuə. Mane e kafam. Yimnərkis ətərekin kin neipən merkwaig huvə kin²¹ meinai yakamgin kin ik, meinai kafam norien rəutən. Ik nakawəh narimnar yame pəh nien mə kafam, kini mampik nəviginien ye nəsimien yame pəh nien mə kafam.’

22 “Kini yemehuə a rini-pən tukun mimə, ‘!Ik yorwok has! Nəgkiarien əmə kafam ramhajoun mə nimnoriah əgkəp. Nakwirkun ta mə yo yemə əutən, kini yakavəh narimnar yame pəh nien mə kafak, kini mampik nəviginien ye nəsimien yame pəh nien mə nəsimien kafak.²³ ?Rhawor nimipəh nivəhyen kafak mane mivən mərəhu-pən ye bang, pəh nipig yame jakrerig iran, jakirkun nivəhyen kafak mane iriu profit kafan?’

24 “Kini yamehuə a rarar mini-pən tuk narmamə yamə mine kasərer ipakə, mimə, ‘Havəhsita mane yame yimivəhsi-pən kimin, mhavəhsi-pən kimi kwən a kafan mane ten.’

25 “Kini iriə kimnhani mhamə, ‘Yamehuə. Rapəh natuatukien meinai ruivəh-ta mane ten.’

26 “Kini yemehuə a rini-pən tuk əriə mimə, ‘Yakamni-pre tuk əmiə mə, yermamə yame rawəh nar kirik, tukpivəhsi-pən min tiksın kimin. Mərig

yermamə yame kafan nar kirik rirkək, tukpiwəh-sita fam kafan narimnar minə. ²⁷ Kini taktakun ai, kafak tikmir yamə mine khapəh nisorkeikeiyen mə jakuə king kapəriə, takhakir əriə mhauə, mishopni əriə ye nimirik.’ ”

*Yesu rimavən Jerusalem mor əpu mə in king
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)*

²⁸ Kini nipig Yesu rimnəgkiar ta, kini In rimneriwək məkupən mamvən Jerusalem, kini narmamə kimnhakwasig kin. ²⁹ Nipig kimnhauə ipakə tuk yerkwanu mir a Betfas mine Betani ye tukwas a kamni kimə Olif, kini In rimini-pən tuk kafan yermamə mir kiraru mimə, ³⁰ “Takravən apa yerkwanu yame nakaravaag-pən ikin. Ikin a, takwəm kwaji dongki kirik yame kipəh hanə nəsuəyen iran. Nakrarisin mwəsig mirauə. ³¹ Kini tukmə yermamə kirik raiyoh-pre əmiru mimə, ‘?Nakararisin dongki a tuk naha?’ Kini takrani-pən tukun mirəmə, ‘Yermaru kapətawə rimə tukrəsua iran.’ ”

³² Kini kimiravən mwəm naha nhagin yame Yesu rimini. ³³ Kini nipig kimirarisin kwaji dongki, kini narmamə kapəriə a dongki kimisaiyoh əriu mhamə, “!Eh! ?Nakararisin dongki a tuk naha?”

³⁴ Kini iriu kirəni-pən tuk əriə mirəmə, “Yermaru rimə tukrəsua iran.”

³⁵ Kini kimwəsig miravən kimi Yesu, mawəpeinə-pən kin kapəriu kot ye nimetai dongki, kini mw-asitu ye Yesu rhaktə məsuə ye kwaji dongki a. † ³⁶ Nipig rimnəsua iran mamvən, kini kafan

---

19:26: Mat 13:12; Mak 4:24-25; Luk 8:18 † **19:35:** Sek 9:9 ramni profesi kirik mə Kristo tukrəkwətə-pən ye dongki mamua Jerusalem rəmhen kin king.

narmamə kisəpəkiək ta kɪn kapəriə kot misətu mɪmhahuvə-pən kɪn kɪmi swatuk.

³⁷ Kini nɪpɪg Yesu rɪnamuə ipakə tuk Jerusalem, maməsua ye dongki a, mamuə ye tukwas e kamni kɪmə Olif. Kini narmamə mɪnə kafan khapsaah kɪmnhauə. Rikiriə m-fam ragien, kharikakun mamhani vi vi Kughen masokrən apomh tuk nɪmtətien yamə mɪne kɪmɪsəm In ramor. ³⁸ Kini mamhani mhamə,

“Pəh kɪvəh-si haktə Kwən en ramuə ye nhag Yermaru!
(Sam 118:26)

Pəh nəmərɪnuyen tukrarə apa ye rao ye neai.
 Kini apa yerpɪrɪg əgkəp ye rao ye neai,
 pəh kɪvəh-si haktə nhag Kughen Yermaru.”

³⁹ Kini Farisi mɪnə tɪksɪn yamə mɪne kasərer aikɪn khani-pən tukun mhamə, “Yhajoun. Ni-əhu kafam narmamə mɪnə mə tukhapim əmə.”

⁴⁰ Məriɡ Yesu rɪmɪni-pən tuk əriə mɪmə, “Tukmə narmamə mɪne e khapim, kapier mɪnə e tuk-sokrən-okrən.”

Yesu rɪmɪni mə nəmə Jerusalem tuksarə ye narpɪnien

⁴¹ Kini nɪpɪg Yesu rɪmauə ipakə məm taon a Jerusalem, kini mamasək tuk narmamə mɪnə aikɪn a. ⁴² Mamni mɪmə, “! Eh! Nar apnəpɪg mə nɪmɪsəpəh narɪmnar yame ravəhsi-pə nəmərɪnuyen kɪmi əmiə mɪsəriaji-pə ai təkun, məriɡ tokmə nakpɪharkun əriə ai taktəkun, kini Kughen rɪpivəhsi-pre kɪmi əmiə. Məriɡ nɪkam. Narɪmnar mɪnə a kaserkwaig to nakhapəh nɪsəmien. ⁴³ Məriɡ nɪpɪg mɪnə e yame ramuə tuk əmiə, kapəmiə tɪkmɪr mɪnə tukhauə mɪsərer

rukrao irəmiə, tukhakir nimoptanə mhakir ihaktə kor kəsik kəupə kin ye kapəmiə taon, misor əswasig kin tuk əmiə. ⁴⁴ Kini iriə tuksoriah fam nimə minə ye taon kapəmiə, to kapier kirik ye kapəmiə nimə minə ripəh nərerien. Kini tukshopni əmiə mifam mine kapəmiə kwajikovə minə. Narimnar minə fam e tukruə meinai kimiə nakseinein nipig e towei yame Kughen rimauə mə tukrivəh miragh əmiə iran.”

*Yesu rimnəko ye-rhav narmamə yamə mine kasor maket ye Nimə Ehuə kape Kughen
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)*

⁴⁵ Kini Yesu rimavən ye Nimə Ehuə kape Kughen, maməko yerhav narmamə yamə mine kasor maket aikin. ⁴⁶ Kini In rimini-pən tuk əriə mə, “Kimirai-pən ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə, ‘Kafak nimə, in nimə kape nəhuakien,’ (Aes 56:7) məriḡ kimiə naksor ruə rəmhen kin ‘nimə kirik yame yəkrəh minə kaserkwaig ikin.’ (Jer 7:11)”

⁴⁷ Kini kwasig ikin, ye nipig m-fam, Yesu rimnəwhag apa ye nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen. Kini jif pris minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses, mine nəmehuə minə kape kwənərəus kape Isrel, kasarhakin swatuk mə tukshopni Yesu, ⁴⁸ məriḡ khapəh nisəmien, meinai nipig m-fam narmamə khapsaah iriə min, meiani kisorkeikei pik mə tukasəriḡ nəḡkiarieren minə kafan, kini nəḡkiarieren kafan ramuh kapəriə nətəriḡien.

20

*Namehuə minə kape Isrel kisarkut mə tuksəm-ru
nehuəyen kape Yesu mə rimasiṗ-kaa
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)*

¹ Nipig kirik, Yesu rimnaməvhag kimi narmamə apa ye Nimə Ehuə Kape Kughen, mamni-ərhav nəvsaoyen huvə kape Kughen kimi narmamə. Kini jif pris minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses mine nəmehuə minə kape kwənərəus kape Isrel kimnhauə masəm In. ² Misaiyoh mhamə, “?Nakamhawor narimnar minə e? ?Pa nhagin rimivəhsi-pre nehuəyen mə takor narimnar məknekın?”

³ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Rhuvə. Jakaiyoh kın naiyohyen kirik kimi əmiə. Tukmə nakhani atuatur, jakni-pre tuk əmiə mə Pa nhagin rimivəhsi-pə nehuəyen kimi Yo tuk norien narimnar. ⁴ Hanipə-ru tuk Yo mə ?Pa rimivəhsi-pən nehuəyen kimi Jon mə tukror baptaes ye narmamə? ?Kughen uə yermamə?”

⁵ Kini kinasəsiwən-əsiwən kimi əriə minə mhamə, “?Tukshaw ni e? Tukmə kitawə khani mə Kughen rimivəhsi-pən nehuəyen kimi Jon, mərig Yesu tukrini mimə, ‘?Tukmə Kughen rimivəhsi-pən nehuəyen kimin, rhawor e kimiə nakhapəh nhaniyen nəfrakisien iran?’ ⁶ Mərig to khapəh min nhaniyen mə, ‘Yermamə əmə rimivəhsi-pən nehuəyen kimin,’ meinai narmamə minə e kamhani mə Jon in profet əfrakis.”

⁷ Kini kishorpin mhamə, “Kimawə yakseinein mə pa rivəhsi-pən neihuəyen kimin.”

⁸ Kini Yesu rimi-pən tuk əriə mə, “Kini Yo mın, to yakpəh niniyen mə Pa rimi-vəhsi-pə neihuəyen kimi Yo mə jakor narimnar minə e.”

*Nuhpikinien kin plantesen kape grep
(Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)*

⁹ Kini Yesu rimi nuhpikinien kirik kimi narmamə mimə, “Yermamə kirik rəsim kin kafan plantesen kape grep. Kini in mərəhu plantesen a ye kwermi narmamə tiksın, marə, mitərhav ye tanə pisin marə kape nipig apomh. ¹⁰ Kini kwənkwai grep rimhiak, kini yemehuə kape plantesen rher-pən kin kafan tiksın manaja mə tukhavən misəm narmamə yamə mine kisəsim aikin mə tukhavəhsi-pən grep nan, rəmhen kin nərək kafan. Mərig iriə kisarar, mharaptərəkin kwən ai, misərkis-ərkis, misher-pən kin mə tukrirerig, mhapəh nhavəhsi-pəniyen mane kirik kimin. ¹¹ Kini yamehuə ai rarə mher-pən mın kin kafan kirik yermamə. Mərig iriə kimnhauh mın misor naurisien kimin, misher-pən kin mə tukrirerig, mhapəh nhavəhsi-pəniyen mane kirik kimin. ¹² Əmaikin, yamehuə kape plantesen rher-pən mın kin yermamə kirik mın. Kimnhauh in, misəko yerhav in. ¹³ Kini yamehuə kape plantesen a rimə ‘?Jakhawor ai taktəkun? Rhuvə mə jakher-pən kin narik keikei, tukmə ror iriə tukhasiai in.’ Kini rher-pən kin ruvən. ¹⁴ Mərig iriə kisəm khamə, ‘Kwajikovə atuatur e kape yamehuə kape plantesen. Pəh kishopni pəh plantesen e tukror kapətawə kin.’ ¹⁵ Məknekin kharaptərəkin, misarkw-ərhav kin ye nəkwai

plantesen, mišhopni.* ?Yamehuə kape plantesen a tukrhawor min? ¹⁶ Tukrivən mhopni-hopni narmamə minə ai, mərəhu-pən plantesen a ye kwermi narmamə pišin.”

Kini niṗig narmamə kimisərig nəgkiarieren a khamə, “Pəh nar a tukriṗəh norien nəfrakisien kin.”

¹⁷ Mərig Yesu rimnarha tim tim irəriə mimə, “Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə, “Səpaag e, yame narmamə kape nəvhirəkinien nimə kimisarakikin, mərig Kughen rimnor in ruauə Səpaag huvə yame tukrəkir məkupən.’ (Sam 118:22)

“?Mərig nəgkiarieren e niṗran naha? ¹⁸ Mə narmamə mifam yamə mine kamharəh pikin səpaag a, nikikririə tukrakapir. Kini yermamə yame səpaag a tukrimamir, mhopni, mhosis.”

¹⁹ Kini nəmhajoun kape Loa kape Moses mine jif pris minə kimnharkun mə nuhpikinien minə a ramni irəriə; ror məkneikin, kimisarha-kin swatuk mə tukharaptəraḱin aihuaa əmə In, mhawəhsi-pən ye kalabus, mərig kimisəpəh meinai kimnhagin kin narmamə.

Nəmehuə kape Isrel khamə tukhavəhsi-əhu Yesu tuk nəgkiarieren ye nikarin kape takis (Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Kini nəmhajoun kape Loa kape Moses, mine jif pris minə kimisarha tim tim ye Yesu misorkeikei mə tukharuk-pən nəgkiarieren kirik

---

* **20:15:** Yesu ramni nuhpikinien kape plantesen mə nəmə Isrel kimishopni profet tu minə tiksın kape Kughen, kini mərig ruirkun ta mə tukshopni min In. **20:18:** Aes 8:14-15; Rom 9:33; 1 Pet 2:8, 3:14

iran tuk nægkiarien kafan, mhawəhsi-pən in ye kwermi gavman kape Rom. Kini misasar misherpən kin narmamə tiksın mə tukhavən masor kəut kəsua kimin. ²¹ Kini kəut kəsua minə kimnhavən misaiyoh Yesu mhamə, “Yhajoun. Yakharkun mə Ik yermamə atuaturuk. Nakpəh niginien kin yermamə mə to rivi kafam nərigien, meinai rikim rapəh nəsikien mə yermamə kirik rehuə uə yermamə kirik reiwaiyu, mərig nakaməfrakis əmə, kini nəvhagien kafam raməri-pən əmə norien yame Kughen rorkeikei. ²² Ni-ru tuk əmawə mə, ?Ratuaturuk mə tukasərok-pən takis kimi Sisa, yamehuə kape Rom, uə nikam?”

²³ Mərig Yesu ruirkun mə kimnhani əmə naiyohyen a mə in tukrini nægkiarien kirik yame tukhani hah in tukun. ²⁴ Kini mini-pən tuk əriə mə, “Havən-ru mhawəh mane kirik mhauə pəh yakəm. ?Mə nanmi pa raməmır-pən aikin? ?Mine nhag pa?”

²⁵ Khamə, “Nanmi Sisa, mine nhagin.”

Məknekin Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Namhen. Nar kimini kimə kape Sisa, havəhsi-pən kimi Sisa. Mərig nar kape Kughen, hawəhsi-pən kimi Kughen.”

²⁶ Kini kisakur pik kin nægkiarien yame Yesu rimırpen, miseinein nhawəhsi-əhuyen Yesu ye nimri narmamə kin naiyohyen. Mhapəh nhaniyen nar kirik.

*Sadusi minə khamə tukhavəh-si əhu Yesu tuk nægkiarien ye nikarin kape nimraghien rerin
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)*

27 Kini Sadusi minə tiksın kımnhauə tuk Yesu. Iriə khamə ta mə narmamə yamə mine kwənhamhə, to khapəh nhamragh-minien ye rao ye neai. 28 Kini kımisaiyoh-pən kin nəgkiarien kirik kimi Yesu mhamə, “Yhajoun. Moses rimirai-pən ye Loa kapətawə mə tukmə kwən kirik rimhə-tan kin kafan piraovın, mərig kiripəh hanə nıweiməkien kin kwajikovə kirik, kini piauni kirik tukraməkeikei mikir pian a tukaweimək†, kini kwajikovə minə tukharaptərəkın min nhag yermamə yame rimamhə. 29 Tukmə narman seven, iriə piauriə minə. Nımrin nupan rarkurək kini mipəh nırəhyen kafan kirik kwajikovə, mimhə. 30-31 Kini tukmə yame rikwasig kin rikir piraovın kape piauni yame rimamhə, kini mipəh neiməkien, kini mimhə min. Kini naorahini yame ror kisisər kin ror əmə min nar kirikianə kin meriaji iriə fam a seven kisarkurək ye piraovın a, kini mhamhə fam, mhapəh niseiməkien. 32 Kini en piraovın ai rimhə min. 33 Kini ye nipig kape narmamə tukhamragh min iran, iriə ai seven iriə piauriə minə, ? piraovın ai tukror piraovın kin kape pa nhagin?”

34 Mərig Yesu rimini-pən tuk əriə mimə, “Ye tokrei tanə e, narman mine nipiraovın kisarkurək. 35 Mərig ye nipig kape narəyen vi, narmamə yame Kughen rikin ragien tuk əriə mə tukhamragh min ye nimhəyen kini mivəh əriə mivən kisarə ye narəyen vi, to iriə khapəh nisarkurəkien. 36 Kini iriə to khapəh nhamhəyen meinai tuksəmhen əmə kin agelo minə. Kini iriə ji Kughen minə meinai

---

† 20:28: Moses rimini məknekin ye Dut 25:5-6.

In rimmor əriə kamhamragh min ye nimhəyen.
³⁷ Kini Moses ramhajoun ye nəkwəkwə kafan mə narmamə tukhamragh min ye nimhəyen kapəriə, mamni mə nipiḡ in rimməm nai kirik ramuək; aikin, Moses rokrən kin Kughen mimə Ik, 'Ik Ik Kughen yame Ebrahim, Aesak mine Jakob karhəgnəḡin hanə Ik.' ³⁸ !Kitawə kharkun mə irisir kirharə iriə Kughen meinai nar apnapig kwərhimhə ta tu mirhokupən Moses, məriḡ Kughen ramni mə karhəgnəḡin hanə In. !Kini pa rimə narmamə mhə minə ksəgnəḡin Kughen, məriḡ narmamə yamə mine kamhamragh!"†

³⁹ Kini Farisi§ tiksın kimhani-pən tuk Yesu mhamə, "Yhajoun, nimirpen huvə nəḡkiarien."

⁴⁰ Kini iriə m-fam kimnhəḡin kin naiyoh-pən-minien nəḡkiarien kirik kimin.

Yesu rimivəh-si əhu Farisi minə kin naiyohyen autən kafan

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Kini Yesu ramaiyoh-pən əriə mimə, "?Rhawor e kamni kimə, 'Mesaea in kwənərəus əmə kape Deved?' ⁴² Məriḡ, səmru, Deved rimirai-pən ye Ol Sam mimə,

“ 'Kughen Yermaru rimiini-pən tuk Yermaru kafak mimə,

20:37: Eks 3:2,6 † **20:38:** Sadusi minə kimnhani nəfrakisien ye Ol Testamen, məriḡ kimnhapəh nhaniyen nəfrakisien mə narmamə yamə mine kwənhamhə tukhamragh min. Məriḡ Yesu ramhajoun əriə mə Ol Testamen ramni mə Ebrahim, Aesak mine Jakob kwərhamragh min ye rao ye neai, ramhajoun-pən mə narmamə yamə mine kwənhamhə tukhamragh min. § **20:39:** Nəḡkiarien kape Gris ramni mə "nəmhajoun kape Loa kape Moses."

“Ɛkwətə ye kwermik matuk

⁴³ Meriaji nīpīg jakor ik takehuə ye tikmir
kafam minə.”’ (Sam 110:1)

⁴⁴ “Ye nāgkiarien e, Deved rimnokrən kin
Mesaea mə ‘Yermaru.’ ? Mərig nakshawor
mamhani mə Mesaea in kwənərəus əmə kape
Deved?”

*Yesu rimnəgkiar ye nəmhajoun minə kape Loa
kape Moses*

(Mat 12:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nīpīg narmamə kisətərig kin, In rimini-pən tuk
kafan narmamə mimə, ⁴⁶ “Kimiə takasərig əmiə
tuk namhajoun kape loa kape Moses. Iriə rikiriə
ramagien tuk nīvəhsi-pənien neipən huvə. Kini
tukmə khavən apa ye maket, misorkeikei pik mə
narmamə minə fam tuksaowiə kimi əriə mhasiai
əriə. Kini tukmə khavən ye nimə kape nofuginien,
misorkeikei mə tukasəkwətə əkupən, kini tukmə
khavən ye lafet, misorkeikei mə tukasəkwətə ye
kwənmhaan kape nisaiyen. ⁴⁷ Kini tukmə piah-
waru yame kimnamhə-tan kin, kini iriə kasəkrəh
kin kafan nautə. Kini masəhuak apomh min mə
narmamə minə tukhasiai əriə. Narpinien kapəriə
tukriskai rapita.”

21

*Piahwaru yame kimnamhə-tan kin ravəhsi-pən
mane kimi Kughen*

(Mak 12:41-44)

¹ Kini Yesu ramkwətə ipakə tuk kwənmhan
yame kīvəhsi-pən mane kimi Kughen ikin,
mīvaag haktə məm narmamə kapəriə nautə rehuə
kamhavəhsi-pən mane kapəriə. ² Kini məm min

phiawaru kirik kimnamhə-tan kin ruə; kafan mane rirkək. Kini in miwəhsi-pən əmə siren* kīraru. ³ Kini Yesu rīmə, “Yakamni əfrakis tuk əmiə. Piahwaru e kimhə tan kin, kafan mane rirkək, məriḡ in rimiwəhsi-pən mane kimi Kughen rapita fam mane yame narmamə minə tiksın kimnhavəhsi-pən. ⁴ Narmamə ai kimnhavəhsi-pən əmə nīpar mane, mamhapəh nīpərin. Məriḡ piahwaru e kafan mane rirkək pawk, məriḡ rimiwəhsi-pən fam mane yame tukrivəh nīmri nəviginien kin nan.”

*Nimtətien minə kape Nīpig Kwasig
(Mat 24:1-35; 42-44; Mak 13:1-37)*

⁵ Kini kafan tiksın narmamə kasəḡkiar ye Nimə Ehuə kape Kughen yame kafan kapiar ehuə minə khahuvə, mine narimnar huvə minə a imə yame narmamə kamhavəh-sipən kimi Kughen. Kini Yesu rini mīmə, ⁶ “Nimə e nakasəm ai taktakun, məriḡ nīpig ramuə yame narmamə tuksatmətəḡ-ətəḡ kapiar minə kape nimə e, kapiar kirik to rīpəh nərerien a ikin ramərer ikin taktəkun.”

⁷ Kini kisaiyoh-pən In mhamə, “Yhajoun. ? Narimnar minə e tuk nagheen ruə? ?Kini naha nīmtətien tukrhajoun mə pəh nien mə tuktu narimnar minə e tukhatərhav pə?”

⁸ Kini Yesu rīmə, “Takasəkeikei masəriḡ əmiə mə yermamə kirik tukrīpəh neikuəyen irəmiə mivi əmiə. Meinai narmamə khapsaah tukhauə mhamə, ‘Yo, yo e Kristo’ kini tiksın tukhani mhamə, ‘Nīpig kape narimnar minə e rinamuə

---

* **21:2:** Pəh nien mə rimiwəhsi-pən “siren” məriḡ mane kīraru kape nāmə Isrel, mə “lepta.” **21:3:** 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44

ipakə.’ Mərig takhapəh nhakwasigien kin əriə.
 9 Kini nipiḡ takasərig nəvsaoyen kin mə narmamə kasarowagin, uə narmamə kasərer mashopni gavman kapəriə, mərig takhapəh nhaginien. Narimnar minə a tuksəkupən kin, mərig pəh nien mə Nipiḡ Kwasig a.”

10 Kini Yesu ramripin nəgkiarien mimə, “Kwənərəus minə tiksın tukhauh min kwənərəus pisin minə tiksın. Kini gavman kirik tukruh gavman kirik. 11 Kini mig ehua minə tuksavən. Kini nikumhə tukravən ikin minə khapsaah ye tokrei tanə, kini nəmhəyen skai minə tukhavəh narmamə ye tokrei tanə. Kini apa yerpirig ye nimago-ago, narimnar tukhauə misor riki narmamə khagin. Kini tuksəm nimtətien ehua minə ye neai. 12 Mərig kwasig ikin narimnar minə a tukritərhav, narmamə tukharaptərəkin əmiə, mhauh əmiə, misərip əmiə ye nimə kape nofuginien kapəriə, mhavəhsi-pən əmiə ye kalabus. Misərip əmiə ye nimri king minə, mine nəmehua minə kape gavman meinai kimiə nakamhavəh nhagik mamhani nəfrakisien irak. 13 In a nipiḡ atuaturuk yame takhani-ərhav nəvsaoyen huvə kimi əriə. 14 Mərig takhapəh nisətərig-kupənien mə naha nəgkiarien takhani-pən tuk əriə, 15 meinai Yo jakvəhsi-pre nəgkiarien atuaturuk kimi əmiə kini mivəhsi-pre nirkunien kimi əmiə, kini mor kapəmiə nəgkiarien rəsanin, kini kapəmiə tikmir minə tukhapəh nišorpinien nəgkiarien, mhapəh nhaniyen mə kimiə nakseikuə. 16 Kini kapəmiə tatə minə

mine mamə minə mine piaumiə minə mine kapəmiə kwənərəus minə mine kimiə minə tiksın tukseighan-pən kin əmiə ye kwermi tikmir minə kapəmiə. Kini mishopni əmiə tiksın. ¹⁷ Narmamə m-fam tuksəməkin əmiə meinai nakamhani nəfrakisien irak. ¹⁸ Mərig kimiə taksarə huvə əfrakis, to kimiə kirik rīpəh nerweiyen. ¹⁹ Tukmə naksərer tim tim, mishatətə irak ye nīpig əutən yamə mine kamhauə ye kapəmiə nīmraghien, takhavəh nīmraghien rerin.

²⁰ “Mərig tukmə naksəm mobael minə khapsaah khauə misərer kuraō ye taon e Jerusalem, kini kimiə takasəkeikei mharkun mə pəh nien mə tuktu kini kisoriah əgkəp taon a. ²¹ Kini kimiə yamə mine nakasarə ye Judia, takasəkeikei misaiyu misap mhavən miserkwaig apa ye tukwas minə. Kini kimiə yamə mine nakasarə ye taon a, takasəkeikei misap. Kini kimiə yamə mine nakasarə ikin minə rarkuraō ye taon a, takhapəh nhavənien imə ye taon a, ²² meinai nīpig a in nīpig kape Kughen tukror narpinien kimi narmamə yamə mine kasor norien has. Kini nəgkiarien yame kimirai-pən ye Nəkwəkwə kafan tukruə mor nəfrakisien kin. ²³ !Aweh! Nəmhəyen ehuə tukruə tuk nīpiraovin yamə mine kisor tīpriə, mine yamə mine kahavəhsi-pən nah kimi kwajikovə, meinai nahasien ehuə tukruə ye tanimtanə. Kini Kughen tukror niemhaa mine narpinien kimi nəmə Isrel minə fam. ²⁴ Kini tukshapni narmamə kin nau, kini nīpig kapəriə tikmir minə kisapita əriə, tukhakir əriə mhavən ye kantri pisin pisin minə misor əriə

rəmhen kin slef minə kapəriə. Kini narmamə yamə mine pəh nien mə kwənərəus kape Isrel tuksəvi-əsis Jerusalem mhavəh-si əhu narmamə yamə mine kisərə aikin, misarmaru irəriə mhavən miseriaji nipig kapəriə tukror infamien.†

²⁵ “Kini nimtətien tiksın tukhauə ye mırh mine makuə mine kəmhau minə. Kini eikin e ye tokrei tanə. Kini tahik tukrəsəso, peao-peao minə tukhavi pik, narmamə m-fam tukhagin kin, rukreikin kapəriə kapə. ²⁶ Narmamə tukhagin pik, nimiririə rəpignap kin nahasien ehuə yamə mine tukhauə ye tokrei tanə meinai narimnar kape neai kasərer tim tim pawk, mərig Kughen tukrikiu-kiu irəriə. ²⁷ Kini ye nipig a, tuksəm Ji Yermamə tukreiwaiyu-pə ye nimar napuə kirik ye nəsaninien, nikhakien ehuə tukrarkurao iran. ²⁸ Kini nipig narimnar minə a kharikakun mhauə misor nəfrakisien kin, sərer misarha faktə ye neai, meinai pəh nien mə tuktu kapəmiə Kristo tukruə mirisin əmiə.”

²⁹ Kini In rimini nuhpikinien kirik kimi əriə mimə, “Nakharkun-ru nai e fig mine nai minə tiksın. ³⁰ Tukmə nimariə rəsaah, mhapirpir min, ramor nimtətien mə in nipig kape nəsimien. ³¹ Ye norien kirikianə əmə min, tukmə naksəm narimnar minə a ror məknakin, ramor nimtətien mə pən nien mə tuktu narmaruyen kape Kughen tukruə. ³² Yakamni əfrakis tuk əmiə mə narmamə yamə mine kasarə ye rao e to khapəh

---

† **21:24:** Yesu rimamha, newk 40 ruə muavən, kini ye newk 70 AD, mobael kape Rom kimisoriah Jerusalem. **21:24:** Sam 79:1; Rev 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Rev 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Rev 1:7

nhamhə-famien kwasig ikin narimnar minə fam e tukritərhav-pə. ³³ Napuə mine nimoptanə tukawəkeikei mirarkək, mərig nəgkiarien kafak to ripəh nirkəkien tuk nipig kirik.”

³⁴ Kini Yesu ramripin nəgkiarien mimə, “Takasəkeikei misərig əmiə. Takhapəh nisoriahyen nipig kapəmiə tuk norien əmə lafet, misapis kin ninimien, misətərig pik kin narimnar kape tokrei tanə, tamə Nipig Kwasig tukruə mor kakur kimi əmiə rəmhen kin yame kwənməkuru ramhotərəkin əmiə, naksakur. ³⁵ Meinai nipig a tukruə miwəh fam narmamə kape tokrei tanə. ³⁶ Mərig nipig mifam takasəkeikei misərer matuk, kini masəkeikei masəhuak mə takhavəh nəsaninien rəmhen mə takasərer tim tim əmə ye nipig narimnar m-fam a tukruə, kini in a riki Ji Yermamə tukragien tuk əmiə ye nipig taksərer ye nimirin.”

³⁷ Kini nipig m-fam Yesu raməvhag kimi narmamə apa ye Nimə Ehuə kape Kughen, kini yenpig minə In ritərhav miwən apa tukwas a kamni kimə Olif, mamapir aikin. ³⁸ Kini yenpig-enpig minə fam, narmamə kamhauə misətərig kin kafan nəgkiarien apa ye nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen.

22

*Judas rimneighan-pən kin Yesu kimi tikmir minə
(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)*

¹ Kini nipig kape nəviginien e kamni kimə Bred yame Yis Rirkək iran ruauə ipakə, kini lafet a ririkakun ye nipig kape nəviginien e

kamni kimə Nəviərokinien. ² Kini hae pris minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses kasarhakin məniwən swatuk tuk nhopniyen Yesu. Kasarhakin məniwən swatuk meinai kamhagin kin narmamə.* ³ Kini Setan rimavən yerki Judas, nhagin min kirik e Iskariot, in yermamə twelef kirik kape Yesu. ⁴ Kini in rimavən məgkiar kimi hae pris minə mine nəmehuə minə kape mobael kape Nimə Ehuə Kape Kughen, mamharai mhun mə tukreighan-kin Yesu rivən ye kwermiriə. ⁵ Kini rikiriə ragien, kini kimiseighan kin mə tukhawəh-si pən mane kimin. ⁶ Kini Judas reighan kin nəgkiarien kapəriə, mə tukror, kini mamawhin nipig yame narmamə tukharkək iran, kini reighan-pən kin Yesu rivən ye kwermiriə.

Lodsapa

(Mat 26:17-19; Mak 14:12-16)

⁷ Kini nipig kape lafet e kamni kimə Bred Yame Yis Rirkək Iran ruauə, kini ye nipig a, narmamə tukasəkeikei mhauh kwaji sipsip tuk nəviginien e kamni kimə Nəviərokinien. ⁸ Kini Yesu rimnokrən kin Pita mine Jon, mini-pən tuk əriu mə, “Ravən kini mwor əpnəpeinə ye nəviginien kape Nəviərokinien apa ikin tukhavən misəvigin ikin.”

⁹ Kini kirəni-pən tukun mirəmə, “?Nakorkeikei mə kimru jakravən hiə mwor əpnəpeinə ye nəviginien?”

---

* **22:2:** Nəmehuə minə kimnharkun mə tukmə kimishopni Yesu, narmamə tukhauh əriə tukun. **22:3:** Jon 13:2,27 **22:7:** Eks 12:1-27

10 Kini rini-pən tuk əriu mimə, “Wətərig huvə ru. Nipig kimiru nakratərhav-pən Jerusalem, kini takwəm kwən kirik ramrəh jag ehuə kirik kimiruk pən nu iran. Kini takrakwasig kin mirhuvən ye nimə kirik yame in ramvən ikin. 11 Kini takrani-pən tuk yemehuə kape nimə mirəmə, ‘Yhajoun rimnher-pə kin əmru mə jakrauə mwaiyohpre ik mə ?kwənmhaan a in hiə yame In mine kafan minə narmamə tukhavən misor nəviginien kape Nəviərokinien?’ 12 Kini in tukrikir əmiru nakrhuvən apa yerpirig ye nimə yame kimnətu huvə ta narimnar kape nəviginien aikin. Kini takwor apnəpeinə ye nəviginien aikin.”

13 Kini kimiravən mwəm narimnar m-fam rəmhen kin yame Yesu rimini. Kini kwor apnəpeinə ye nəviginien kape Nəviərokinien.

Nəviginien infamien kape Yesu mine kafan narmamə minə

(Mat 26:20-30; Mak 14:17-26; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-25)

14 Kini ye nipig kape nəviginien, kini Yesu rimavən məkwətə-pən ye tebol iriə kafan aposol minə. 15 Kini mini-pən tuk əriə mə, “Pəh nien mə tuku, kor nəmhəyen kimi Yo. Mərig yakorkei pək mə tüksəkupən misor kwis nəviginien kape Nəviərokinien. 16 Yakorkei pək mə kitawə tüksəvigin məkneikin meinai, jakpəh nən-min-ien nəviginien kape Nəviərokinien meriaji-pən nıprai nəviginien e tukruə mor nəfrakisien kin ye narmaruyen kape Kughen.”

17 Kini Yesu rimiwəh kap waen mini-vi-vi Kughen tukun, kini mimə, “Kimiə fam havəh mhanim, 18 meinai taktəkun ai yakamni-pre tuk

əmiə jakpəh niniim-minien waen meriaji-pən nipiḡ Narmaruyen kape Kughen tukruə.”

¹⁹ Kini miwəh bred mini-vi-vi Kughen tukun, kini mhapu, məwhai kimi kafan narmamə minə, mimə, “In e nīprak yame yakavəh-sipre kimi əmiə. Nipiḡ nakasən bred e, rikimiə tukraməsik Yo.”

²⁰ Kini ye norien kirikianə əmə, nipiḡ kimisəviḡin ta, Yesu rimivəh kap waen kini mini-pən tuk əriə mə, “Kap waen e in nitawik yame tukraiye tuk əmiə, kini ramhajoun promes vi yame Kughen ramor kimi narmamə. ²¹ Məriḡ taksətəriḡ-ru. Kwən kirik ikin e kasəviḡin kitawə min e ye tebol, kini in tukreighan-pən kin Yo ye kwermi tikmir minə kafak. ²² Yo, Ji Yermamə, jakaməkeikei mimhə rəri-pən nəriḡien kape Kughen. !Məriḡ, awe! Narpinien ehuə tukrivən tuk yermamə yame rameighan-pən kin Yo ye kwermi tikmir minə kafak.” ²³ Kini kinisaiyoh əriə minə mhamə, “? Kitawə pa tukror norien a?”

Aposol minə kimisotgoh kimi əriə mə pa in rehuə rapita

²⁴ Kini nar min kirik, iriə kimisotgoh kimi əriə minə mhamə pa nhagin irəriə in yerpiriḡ pik rapita əriə. ²⁵ Məriḡ Yesu rimini-pən tuk əriə mimə, “King minə kape tokrei tanə kasarmaru ye narmamə ye kapəriə nəsaninien, mamhawəhsi-haktə atuk əriə mə iriə ‘narmamə kape nasituyen.’ ²⁶ Məriḡ kimiə, takhapəh nisorien məknakin. Tukmə kimiə kirik in yerpiriḡ, in tukrəhsi-əhu in rəmhen kin kwa-jikovə. Kini tukmə kimiə kirik ramərer kupən, kini

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22
Mat 20:25-27; Mak 10:42-45

22:24: Luk 9:46

22:25:

in tukruə rəmhen əmə mə yorwok əmə kirik. ²⁷ ? Pa e in yerpīrig pik, yermamə yame raməvigin ye tebol uə yorwok yame ravəh nəviginien mamuə? Nakharkun mə yermamə yame raməvigin ye tebol in yerpīrig rapita. Mərig Yo, yemehuə kapəmiə, nīpig yimnamarə kitawə-m kimiə, yakəmhen əmə kin yorwok əmə kirik.

²⁸ “Kimiə e, nīpig mifam nakasarə ipakə tuk Yo ye nīpig yakamarə ye nīpig əutən minə. ²⁹ Kini rəmhen əmə kin mə Rimik rawəhsi-haktə Yo mə jakuə king, kini Yo min yakawəhsi-haktə əmiə mə takhauə rəmhen kin king minə, ³⁰ mə takhauə misəkwətə kitawə, masəvigin kwis ye nīpig yame jakuə rəmhen kin king. Kini ye nīpig a, kimiə min taksəkwətə ye jea kape king minə, kini kimiə takhauə misərer kupən ye kwənərəus minə twelef kape Isrel masəkir əriə masarmaru irəriə.”

*Yesu rimə Pita tukrini mə in reinein In
(Mat 26:31-35; Mak 14:26-31; Jon 13:36-38)*

³¹ Kini Yesu rini-pən tuk Saemon Pita mə, “Kəsi. Saemon. Setan rinaiyoh-pən ta Kughen mə tukreighaan kin in pəh in ruə mivəhsi-pən vəhsi-pən kimi əmiə mor nahasien kimi əmiə mə tukəm-ru mə nhatətəyen kapəmiə riskai uə nikam. ³² Mərig Saemon, yimnəhuak tuk ik mə kafam nhatətəyen tukripəh nimir-əgkəp-ien. Kini nīpig nakamarar ye kafam nətərigien mamrerig-pə min, ik takaməkeikei mor nətərigien kape piam minə tukhaskai.”

³³ Mərig Saemon Pita rimini-pən tukun mimə, “Yermaru. Yakamərer matuk mə kirau mik.

22:26: Mat 23:11; Mak 9:35

22:27: Jon 13:12-15

22:30:

Mat 19:28

22:32: Jon 17:15

Tukvəhsi-pən pawk ərau ye kalabus uə tukhopni pawk ərau.”

³⁴ Mərig Yesu rini-pən tukun mımə, “Pita. Yakamni-pre tuk ik mə tuk yenpig, kwasig ikin man rəkakə, kini takni m-kisisər mə nakeinein Yo.”

Yesu ramor kwirig kimi narmamə kafan mə tuk-sarə ye nəmhayen

³⁵ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Apa kupən, yimnamher-pən kin əmiə yerkwanu minə, nimnharəh nhawəhyen mane mine nitip mine bag mine sandel. ? Mərig rhawor irəmiə? ? Nımisəkwakwə kin nar kirik uə nıkam?”

Kini khani-pən tukun mhamə, “Nıkam.”

³⁶ Kini rini-pən tuk əriə mə, “Mərig taktəkun ai, tukmə kafam mane aikin ye nitip, kini takaməkeikei miwəh mine bag. Kini tukmə kafam nau nisə rirkək, takaməkeikei mor salem kin kafam kot miwəh nımri nau nisə. ³⁷ Yakamni-pre tuk əmiə mə nəgkiarinen e ye Nəkwəkwə Kape Kughen yame raməgkiar irak, tukraməkeikei mor nəfrakisien kin, e ramni mə, ‘Narmamə khamə-ta mə in yemə-akapir loa.’† Əwəh, nəgkiarinen e ruə minor nəfrakisien kin ai taktəkun.”

³⁸ Kini iriə kamhani mhamə, “Yermaru. Əmru. Nau nisə kiraru apa.”

Kini In rımını-pən tuk əriə mə, “Ah, nəmhen.”

Yesu rımavən maməhuak apa ye Tukwas e kamni kimə Olif

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

22:34: Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38   **22:35:** Luk 9:3; 10:4   † **22:37:** Profesi e raməmir ye Aes 53:12.

39 Kini Yesu rimatərhav ye taon mivən apa ye tukwas e kamni kimə Olif rəmhen kin yame ramor nipig mifam. Kini kafan narmamə minə khakwasig kin. 40 Kini kishaktə aikin a, rini-pən tuk əriə mə, “Takasəkeikei masəhuak mə nar kirik to ripəh nivəh-si-pən vəhsi-pənien kimi əmiə mor kapəmiə nhatətəyen rimir.” 41 Kini In rimipəh əriə mivən isok kəskəh əmə, məninkur maməhuak mamni mimə, 42 “Tatə, tukmə rikim ragien, aweh, vəhsi-ta nəmhəyen† yamə mine tukpihauə. Mərig takpəh norien ye nərigien kafak; or əmə ye kafam nərigien.” 43 Kini agelo kirik rimasi-pən ye neai muə mivəhsi-pən nəsaninien kimin. 44 Meinai rikin rimhə pik, kini ramətərig pik, kini maməhuak skai. Nəmnhawkien rarkwəməteih iran maiyu rəmhen kin yame nitaw jir ramaiyu məsik nimoptanə.§

45 Nipig rimməhuak ta, mərer mirerig-pə mə tukrəm kafan narmamə minə. Kini məm əriə kwəsapir yeru. Kwəsəpou meinai rikiriə raməmhə. 46 Kini rini-pən tuk əriə mimə, “?Rhawor nakasapir? Sarha, misəhuak mhamə nar kirik tukripəh niwəhsi-pən vəhsi-pənien kimi əmiə mə tukror nhatətəyen kapəmiə tukrəta irak.”

*Tikmir minə kape Yesu kimnhauə mharəh In
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:2-11)*

47 Nipig Yesu raməgkiar hanə, kwhen ehuə ritərhav-pə tukun, kini kwən a Judas, in yermamə kirik ye narmamə twelef kape Yesu, in rimikir

† 22:42: Nəgkiarien kape Gris ramni, “Vəh-si ta ‘kap.’ Kap ramor nuhpikinien ye nəmhəyen.” § 22:44: Ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman yame kimirai ye Gris, nəgkiarien ye ves 43 mine 44 rirkək.

əriə mhauə. Kini rīmauə ipakə tuk Yesu mə tukrəturəm-pən iran. ⁴⁸ Mərig Yesu rīmini-pən tukun mə, “Judas. Yo Ji Yermamə. ?Mərig rhawor nakamuə mə takaturim-pə irak mameighan-pən kīn Yo kimi tikmīr mīnə?”

⁴⁹ Kini nīpig narmamə kape Yesu kīmīsam narīmnar mīnə a, mharkun naha nhagin tukor, mhani-pən tukun mhamə, “Yermaru. ? Jakshawor? ?Jaksərai əriə kīn nau, uə?” ⁵⁰ Kini iriə kīrik rīmnərai nīmətīrgi slef kīrik kape jif pris kīn nau.

⁵¹ Mərig Yesu rīmə, “!Ah! !Nəmhen! Səpəh əmə!” Kini In rīrap nīmətīrgi kwən a kīni mor huvə mīn.

⁵² Kini Yesu rīmnəgkiar kimi hae pris mīnə mīne nəmehuə mīnə kape mobael kape Nīmə Ehuə kape Kughen, mīne nəmehuə mīnə kape kwənərəus kape Isrel, yame kīmnhauə mə tukharaptərəkīn In. Mīni-pən tuk əriə mə, “!Eh! ?Nakhamə ta mə Yo yermamə kape narowaginien, kīni nakamhapik nau nisə mīne kwətavhə mīnə mamhauə mə takharaptərəkīn Yo uə?” ⁵³ Nīpig mīfam yakamarə kītawə-m kīmīə ye Nīmə Ehuə kape Kughen. ?Mərig rhawor nakhapəh nharaptərəkīnien Yo aikin? Mərig taktəkun ai, in nīpig atuatuk kapəmīə-nīpig yame nəpīgnapien in ramehuə.”

Pita rīmə in reinein Yesu

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kini khauə mharaptərəkīn Yesu mharəh mhavən imei jif pris. Kini Pita rīkwasiɡ kīn əriə, mərig rīpəh nīvən-pakəyen tuk əriə. ⁵⁵ Narmamə mīnə a kīmīsher nap kīrik ipakə tuk nīmə kape

hae pris, kini misəkwətə rao rao kin nap. Kini Pita rivan məkwətə iriə miriə. ⁵⁶ Kini piakəskəh kirik yame in yorwok kirik rimauə məm Pita ramkwətə, nəmrhawəniən kape nap risia-pen in. Kini pian a rarha tim tim iran, mini-pən tukun mimə, “Kwən min e in e iriu Yesu kimnaweriwək.” ⁵⁷ Mərig Pita rimini-pən tuk pian a mə, “Pian apa, yakeinein kwən en.”

⁵⁸ Kini kwasig ikin, ripəh norien tu, kwən min kirik ruə mini-pən tuk Pita mə, “Eh. Ik min kirik yermamə kafan.”

Mərig Pita rimə, “Eh. Pəh nien mə yo yermamə kafan.”

⁵⁹ Kwasig ikin, aoa kirik ruə muavən ta, kini kwən kirik raməgkiar skai kimi əriə mimə, “Yakamni əfrakis mə kwən e rinaməriwək iriu Yesu, meinai in min in yemə Galili.”

⁶⁰ Mərig Pita rimə, “Kwən apa, yakpəh-nirkun-əgkəpien nəgkiarien e nakamni.” Kini Pita raməgkiar hanə, man rəkakə. ⁶¹ Kini Yesu Yermaru rarar mivaag-pən məm Pita. Kini Pita, rikin ruh nəgkiarien kape Yermaru yame rimini iran mimə, “Tuk yenpig əmə e, kwasig ikin man rəkakə, takni m-kisisər mə nakeinein Yo.” ⁶² Kini Pita rimatərhav iruə, rimnasək rimnasək.

Narmamə kisərh iakei ye Yesu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kini ye nipig a, narmamə yamə mine kimnharaptərəkin Yesu kimisərh iakei iran, mamhauh. ⁶⁴ Misarkis ətərəkin nimirin kini mhauh, mhani-pən mhamə, “!Eh! !Profet! Niru mə pa ramuh ik!” ⁶⁵ Kini kimnhani nəgkiarien hah rehuə iran misoriah In.

*Kimnəriþ Yesu ye kaonsel
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)*

⁶⁶ Kini yenpiḡ-yenpiḡ kin, nāmehua kape kwənərəus kape Isrel, mine hae pris minə, mine nəmhajoun kape Loa kape Moses khauə misofugin ye kaonsel kapəriə. Kini narmamə kharəh Yesu mhauə rərer ye nimri kaonsel a. Kini narmamə kape kaonsel kimnhani-pən tukun mhamə, ⁶⁷ “Niru tuk əmawə mə ik e Kristo yame Kughen rimirpen uə nikam.”

Məriḡ Yesu rini-pən tuk əriə mə, “To yakni pre tuk əmiə, nakhapəh nhaniyen nəfrakisien irak. ⁶⁸ Kini to yakaiyoh əmiə, nakhapəh nishorpinien. ⁶⁹ Məriḡ ririkakun ai taktəkun, Yo, Ji Yermamə, Yo jakvən məkwətə ye kwənmhaan kape nəsaninien mine nisaiyen, in e ye nikar Kughen matuk yame Rəsanin.”

⁷⁰ Kini iriə m-fam kisaiyoh-pən tuk Yesu mhamə, “?Rhawor? Ik Ji Kughen uə?”

Kini Yesu rimini mə, “Nakamhani məknen, nəfrakisien.”

⁷¹ Kini khamə, “To khapəh nhawhinien yermamə min kirik mə tukruə mini-hah in, meinai kimisəriḡ atuaturək nəḡkiarien a ye nherin.”

23

*Yesu rimnərəer ye nimri Paelat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)*

¹ Kini narmamə m-fam kape kaonsel kimisarar mhakir Yesu mhavən kimi Paelat. ² Kini mharuk-pən nəḡkiarien iran mhamə, “Yimisəm mə kwən e in e ramkir kapətawə narmamə minə mamor

əriə kasarmər, kini mamarar ye nərigien kapəriə kasor tikmir iriə gavman kape Rom, mamni-əhu əriə mə tukhapəh nisərokien takis kimi Sisa yame ramarmaru ye tanə e. Kini in mamni-ərhav mə in Kristo yame Kughen rimirpen ta mə In king kirik.”

³ Kini Paelat raiyoh-pən mimə, “?Rhawor? ?Ik king kape nəmə Isrel uə?”

Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, “Nakamni əfrah.”

⁴ Kini Paelat rini-pən tuk jif pris minə mine narmamə m-fam mə, “Yakpəh nəm-pənien nar has kirik iran yame ramni mə In rimmakapir loa kirik.”

⁵ Mərig iriə kisokr-apomh mamhani mhamə, “Nikam. Kwən e raməriwək apnapig mamhajoun narmamə mifam ikin minə ye Judia, ririkakun Galili muə meriaji-pə eikin e, kini mamor nətərigien kapəriə kaserwei misarmər.”

⁶ Kini nipig Paelat rimmərig nəgkiarien a, raiyoh mə, “?Rhawor? ?Kwən e in yemə Galili?” ⁷ Kini rimmərig mə Yesu rimatərhav ikin a Herod Antipas ramarmaru ikin, in mher-pən kin Yesu mə tukrivən mamərer ye nimri Herod, meinai ye nipig a, Herod min in ramarə Jerusalem.

Yesu rimmərer ye nimri Herod Antipas

⁸ Kini nipig Herod Antipas rimməm Yesu, rikin rimməgien pik, meinai rimmorkeikei mə tukrəm In ror tu. Herod rimmərig əmə nəvsaoyen kin, kini morkeikei mə tukrəm Yesu tukror nimmətien kirik.

⁹ Kini rimməyoh kin nəgkiarien ripsaah kimi Yesu, mərig Yesu ramapnapig əmə mipəh nhorpinien kafan nəgkiarien. ¹⁰ Kini jif pris minə mine

nəmhajoun kape Loa kape Moses kimisərer ye nimir Herod mamharuk-pən nəgkiarien ripsaah ye Yesu. ¹¹ Kwasig ikin, Herod Antipas mine kafan mobael minə kimisarh iakei ye Yesu. Kini Herod rini-pən tuk kafan mobael minə mə tuksarkaoh-pən kin kot huvə kirik kimin, kini mhakir mhavən min kimi Paelat.

¹² Kupan ikin, Herod Antipas mine Paelat kimawor tikmir kimi əriu minə. Mərig ye nipig a, iriu kimirauə kirikianə.

*Paelat rimini mə Yesu tukraməkeikei mimhə
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)*

¹³ Kini Paelat rimnokrən kin jif pris minə mine nəmehuə minə kape nəmə Isrel, mine narmamə m-fam, kini iriə mifam kimnhauə kirikianə. ¹⁴ Kini in rimini-pən tuk əriə mimə, “Kwən e, nimmharəh mhauə ramərer ye nimirik, kini nakamhani mhamə ramarar ye nərigien kape narmamə kapəmiə, kasor tikmir kimi gavman. Mərig yaknəkir ta nərigien a ye nimirimə, kini mipəh nəmien mə rimnakapir loa kirik. Nəgkiarien yamə mine nakamharuk-pən iran ripəh norien nəfrakisien kin. ¹⁵ Kini Herod Antipas min, in rinəkir min məm mə ripəh norien nar has kirik. Ror məkneikin in rimnher-pə min kin kimi ətawə, kini rimar əmə tuk nəmien mə kwən a in ripəh norien nar has kirik mə to khopni in tukun. ¹⁶ Pəh kafak mobael minə kisərkis-ərkis əmə in kini ai misher-yerhav kin pəh ramvən.”

¹⁷ Ye nipig kape lafet kape Nəviərokinien, Paelat tukraməkeikei mirisin kapəriə kirik yermamə

ritərhav ye kalabus.* 18 Mərig iriə m-fam kisokr-apomh mhamə, “!Kır ərhav kwən en pəh khopni! ! Mərig risin Barabas rirerig-pə tuk əmawə!” 19 (Kwən e Barabas, kimivəhsi-pən in ye kalabus meinai in rimmor narmamə kamhauh mobael minə kape gavman ye taon a, kini in yhopni yermamə).

20 Mərig Paelat rorkeikei mə tukririsin Yesu ramvən, kini in mægkiar min kimi əriə. 21 Mərig iriə kisokr-apomh pik min mhamə, “!Əsik-haktə in ye nai kamarkwao kin! !Əsik-haktə in ye nai kamarkwao kin!”

22 Mərig Paelat rimməgkiar min kimi əriə yame ror kisisər kin, mimə, “?Rhawor? ?Kwən a In rimmor naha nhagin yame rahas? Yo yakpəh nəmien mə In rimmor nar has kirik yame ratuatuk mə tukhopni In tukun. Mərig pəh kafak mobael minə tukserkis-ərkis əmə In, kini ai misher-yerhav kin ramvən.”

23 Mərig iriə kasəkeikei misəgkiar skai, kini masokrən apomh ye Paelat mhamə tukrəsik haktə pən ye nai kamarkwao kin. Kini misokrən apomh mamhavən, mhakurao ye nərigien kape Paelat. 24 Kini Paelat rimini-ərhav mə Yesu tukraməkeikei mimhə rəri-pən nəgkiarien kapəriə. 25 Kini meighan-pən kin ramvən ye kwermi kafan mobael minə mə tukharəh mhavən misor nərigien kape narmamə minə a. Mərig Paelat rimirisin Barabas e kupən kimivəhsi-pən ye kalabus tuk nuhyen mobael kape gavman mine nhopniyen yermamə.

---

* 23:17: Nəgkiarien ye ves 17 rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman. Keinein mə Luk rimirai əfrakis uə nikam.

*Kimikir Yesu kivən mə tukhopni
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)*

²⁶ Kini nipiḡ mobael minə kimnhakir Yesu mhatərhav ye taon, misəm yemə Saerin kirik, nhagin e Saemon. In rimasi-pən isok meriwək mamuə ye taon. Kini kharaptəkin, misərəhu-pən nai kamarkwao kin kape Yesu ye nuran mhamə tukrirəh. Kini mhani-pən tukun mhamə, “Kwasig kin Yesu.” ²⁷ Kini narmamə khapsaah kimiseriwək mamhakwasig kin Yesu ye swatuk. Kini nipiraovin khapsaah kimnhakwasig kin əriə, misasək, masokrən kin Yesu. ²⁸ Mərig Yesu rarar marha-pən məm əriə, kini mini-pən tuk əriə mimə, “Nipian Jerusalem, takhapəh nisasəkien tuk Yo; mərig sasək atuk tuk əmiə mine jimie minə. ²⁹ Sətərig kin Yo. Nipiḡ ramuə tukpini kimə ‘Sagien kimie nipiraovin yamə mine naksor siə kin əmiə, mine yamə mine nakhapəh nhavəhsi-pənien nah.’ ³⁰ Ye nipiḡ a, narmamə tukhani-pən tuk tukwas ehuə mhamə,

‘!Aweh! !Əkwətəsis əmawə!’

Mhani-pən tuk nahak minə mhamə, ‘Əkwətəsuun əmawə.’ (Hos 10:8) ³¹ “?Mərig tukmə nap ramuək məkna nipiḡ nai ramrəmrə, kini tukrhawor ye nipiḡ yame nai ramsiə?”†

Mobael minə kimnharuk haktə Yesu ye nai kamarkwao kin

23:29: Luk 21:23 † **23:31:** Yesu ramni nuhpikinien kirik ye nai ramrəmrə mine nai ramsiə. Yesu In rəmhen kin nai ramrəmrə, meinai nımraghien kafan ratuatuk, mərig in ramərig rahas rəmhen kin yame nap ramuək. Mərig yor təvhagə has minə kisəmhen kin nai yame ramsiə nihuvəyen rirkək irəriə. Kini iriə tuksarə ye narpinien ehuə, nap tukrəs pik əriə.

³² Kini mobael minə kimmharəh kwərə mir kiraru yamə mir kimawəkəpir loa mhamə tukshopni ərisir Yesu. ³³ Kini kimmhauə ikin kirik e, nhagin e Kerhə Irə Jir. Aikin a, kimmharuk haktə Yesu ye nai kamarkwao kin. Kini mharuk haktə min yemə-akapir loa mir kiraru aikin, kirik ye nikar Yesu matuk, kini kirik ye nikarin mawor. ³⁴ Kini Yesu rimə, “Tatə, takpəh narpin-pəniien tai norien has yame kasor irak, meinai kiseinein naha nhagin yame kasor.” Kini kimmisəwhai kafan narimnar masarukin daes tukun.

³⁵ Kini narmamə yamə mine kasərer aikin kasəm narimnar minə a. Mərig nəmehuə minə kape kwənərəus kape Isrel kasarh iakei min ye Yesu mamhani mhamə, “In ruəvəh miragh ta narmamə khapsaah. Mərig tukmə in Kristo yame Kughen rimirpen, mine in Yemə Kughen Rimmher-pə kin, pəh rivəh miragh atuk ru In.”

³⁶ Kini mobael minə, iriə min kisarh iakei ye Yesu, kini mhavən ipakə tukun masaiyoh mərorkeikei waen. (Mərig waen a rəukəh pik).

³⁷ Mamhani-pən tukun mhamə, “!Tukmə Ik king əfrakis kape kwənərəus kape Isrel, vəh miragh atuk Ik ai təkun!”

³⁸ Kini kimirai-pən nəgkiarieren kirik ye tənkar nai kirik, kəsik-pən yerpərig ye nai kamarkwao kin yame ramni mimə, “In e king kape nəmə Isrel.”

³⁹ Kini yemə-akapir loa kirik yame kimarkwətərinkin-pən in ye nai kamarkwao kin, rimməgkiar has pən kimi Yesu mamni mimə, “! Eh! ?Ik Kristo yame Kughen rimmher-pə kin Ik uə

nīkam? Tukmā ror məknenkin, vəh mīragh Ik kini mivəh mīragh mīn əmru.”

⁴⁰ Mərig yemə-akapir loa kirik mīn rīmīni-pən tuk in kirik, mīni-əhu mīmə, “?Rhawor? Natakmhə pawk, mərig nakpəh nīsiayen Kughen. Narpīnien e kapətasir in rəm nəmhen əmə. ⁴¹ Mərig ratuatuk əmə mə kīrau tukrīmhə tuk kapərau norien has yame mīne kīmīwor. Mərig kwən a rīpəh norien nar has kirik.”

⁴² Kini mīni-pən tuk Yesu mīmə, “Yesu, ye nīpig takuə mor king iran, pəh rīkim tukraməsik yo.”

⁴³ Kini Yesu rīmīni-pən tukun mīmə, “Yakamni-pre əfrakis tuk ik, mə towei əmə, kīrau mik tukwarə apa ye rao ye neai.”

Yesu rīmamhə

(Mat 27:45-46; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Kini ipakə tuk twelef klok yerkweiha, mīrh rīpəh nəsiayen, kini nəpīgnapien rīmneiwaiyu-pə məmīr meriaji-pən tri klok yenaiyu. Kini ye nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen, kīmīruk haktə neipən kirik yame kīmənətapig kin Kwənmhan yame Rəmərhakə Məmərhakə pik. Neipən a rəhipu nīpərin kīraru. ⁴⁶ Kini Yesu rīmnoqrən apomh mīmə, “Tatə. Yakamərəhu-pre nīmraghien kafak ye kwermīm.” Nīpig rīmnoqkiar ta, kini kafan neihagien rītərhav.

⁴⁷ Kini nīpig yeməhuə kape mobael mīnə kape nəmə Rom rīmnam narīmnar mīnə a, rəgnəgin Kughen mamni mīmə, “! Nəfrakisien, kwən a In yemə atuatuk!” ⁴⁸ Kini narmamə yamə mīne kīmnhauə aikin a mhamə tuksəm, nīpig

kimisəm narimnar minə a, kimnhavən misərig rahah yerkiria, kini misərip nimagiria. ⁴⁹ Kini narmamə tiksın kape Yesu, mine nıpiraovın yamə mine kimnhasi-pən Galili, mamhakwasig kin Yesu mamhauə, iriə kımisərer isok kəskəh, masəm narimnar minə a.

Josef Aramatia riminim nıprai Yesu

(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kini yemə Aramatia kirik aikin, nhagin e Josef. Aramatia in taon kirik apa Isrel, kini kwən a in yermamə kirik kape kaonsel kape nəmə Isrel. In yemə huvə, kafan nımraghien ratu-atuk, kini in yermamə kirik yame rimnawhin mə tukrəm narmaruyen kape Kughen. Kini in rimipəh neighanien kin nəgkiarien kape kaonsel yame kimiseighan-pən kin Yesu mə tukhopni. ⁵² Kini in rimavən məm Paelat maiyoh-pən in mə tukreighaan kin nıprai Yesu pəh rirəh. ⁵³ Kini Josef rimavən mirəhsi-əhu nıprai Yesu ye nai kamarkwao kin, mirəh mivən muvrıg kin neipən huvə kirik e kamni kimə linen. Kini mirəh mivən mərəhu-pən ye nəpəəg kapier yame kinirai ta tuk norien suranə ikin, mərig kipəh hanə ninimien yermamə kirik aikin. ⁵⁴ In a ye nıpig yame nəmə Isrel kasor apnəpeinə iran tuk Sabat, kini ipakə Sabat ririkakun.

⁵⁵ Kini nıpiraovın yamə mine kimnhasi-pən Galili mamhakwasig kin Yesu, kimnhakwasig kin kwən a, mhavən misəm nəpəəg kapier a. Kini misəm mə Josef rimnhawor pən iran mine mərəhu nıprai Yesu. ⁵⁶ Kini ai, nıpiraovın minə a kimnharerig-pən yerkwanu mə tuksor apnəpeinə ye nımar nai minə tiksın mine pomad yame

nəmiovriä rapien huvə mə tuksor-pən ye nıprai Yesu. Mərig ye Sabat, iriä kisapis rəri-pən loa.

24

*Yesu rimimragh min ye nimhəyen
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)*

¹ Kini Sande, yenpig-enpig əgkəp, nıpiraovın minə kimnhavən apa ye nəpəəg kapiet, mhəpik nar pien-pien yamə mine nəmiovriä rapien huvə, yamə mine kwəsor apnəpeinə ta iran. ² Nıpig kimnhauə ipakə tuk nəpəəg kapiet, misəm kapiet yame kimnətapig kin ye nəpəəg kapiet, mərig kinəsua ta kin. ³ Kini kimisauru-pən imə ye nəpəəg kapiet, mhəpəh nisəmien nıprai Yesu Yermaru. ⁴ Kini miseinein apomh masətərig kin narimnar minə a. Məkneikin, yermamə kiraru kratərhapə, mwərer iriä miriä. Miravən ye neipən yame rhawən maməsiä. ⁵ Kini nıpian minə a kimnhagin pik, misənimkur. Kini kwərə mir a krəmə, “? Rhawor nakasarha kin yemə ruəmragh ta e imei nəmə mhə minə? ⁶ In ruirkək eikin e. ! In ruəmragh min! Rikimiä tukraməkeikei maməsikru nəgkiarient yame rimini-pre tuk əmiä ye nıpig yame rinamarə apa Galili mimə, ⁷ ‘Narimnar minə e tukasəkeikei mhauə misor nəfrakisien kin. Tukeighan-pən kin Yo, Ji Yermamə, yakvən ye kwermi yor təvhagə has minə, kini tukruk haktə Yo ye nai kamarkwao kin kini jakmhə. Mərig nıpig yame ror kisiser kin, jakaməkeikei mamragh min.’ ”

⁸ Kini rikiriə rimnaməsik nægkiarien a kape Yesu.
⁹ Mhatərhav ye nəpəəg kapier, mhavən mhani-pən narimnar minə a tuk narmamə leven kape Yesu, mine kafan minə m-fam. ¹⁰ Kini nipiraovin yamə mine kimnhani-ərhav narimnar minə a kimi aposol minə, iriə e Meri Magdala, Joana, Meri nisin Jemes, mine nipiraovin minə min tiksın yamə mine kimnhavən ye nəpəəg kapier. ¹¹ Mərig aposol minə kimisərig nægkiarien a, khamə nægkiarien armər kirik yame nipran rirkək, mhapəh nhaniyen nəfrakisien iran.

¹² Mərig Pita rərer maiyu mivən apa ye nəpəəg kapier, məmrəmır mivaag-pən məm əmə neipən yame kimuvrig niprai Yesu kin, mərig nar min kirik rirkək. Kini in rarar mirerig mivən yerkwanu, kini mamətərig pik kin norien a.

Yermamə kiraru kape Yesu kimiwəm In ye swatuk yame ramvən apa Emeas

(Mak 16:12-13)

¹³ Ye nipig əmə in a, yermamə kiraru kape Yesu kimaweriwək miravən yerkwanu kirik, nhagin e Emeas. Yerkwanu a isok tuk Jerusalem rəmhen kin leven kilometa. ¹⁴ Kini ye nipig iriu kw-eriwək miravən, kini marəni narimnar yamə mine rimatərhav-pə. ¹⁵ Mwəgkiar hanə, kini Yesu rivən ipakə tuk əriu, mirhəriwək kwis marhivən. ¹⁶ Mərig kiripəh nirhirkunien mə pa irisir miriu krhəriwək, meinai Kughen rimnətapig kin ye nərigien kapəriu.

¹⁷ Kini Yesu rimini-pən tuk əriu mimə, “Kwərə mir. ?Naha e nakarəni?”

Məkneikin kwərə, rikiriu rəpou. ¹⁸ Kini iriu kirik, nhagin e Kleopas, rimini-pən tukun mimə,

“Tukmə ror Ik yepsipis əmə kirik e Jerusalem, yame reinein narimnar yamə mine rimatərhav-pə ye nipiğ yamə mine ruauə ta muavən.”

¹⁹ Kini raiyoh əriu mimə, “?Naha minə e?”

Kini kirəni-pən tukun mirəmə, “Narimnar yamə mine kimnor ye Yemə Nasaret e Yesu. In profet kirik kape Kughen, kini kafan wok rəsanin huvə mine kafan nəgkiarien minə khapam. Kini riki Kughen mine riki narmamə ragien tukun. ²⁰ Mərig kapəmawə hae pris minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses kimnharəhsipən In ye kwermi nəmə Rom mə tuksəkir misəm mə In tukrimhə. Kini kimisəsik haktə In ye nai kamarkwao kin, kini rimhə. ²¹ Narimnar a rinor ta ruəvəh nipiğ kisisə. Mərig kimawə yimisərəhu-pən pawk kapəmawə nərigien skai iran mə In tukririsin əmawə kwənərəus minə kape Isrel ye kwermi tikmir minə kapəmawə. ²² Nar kirik min, nipiərovin tiksın irəmawə kimisor əmawə yaksakur tuk nəgkiarien kirik. Towei, yenpig-enpig əgkəp, kimnhavən apa ye nəpəəg kapier yame kiminim Yesu ikin, ²³ mhapəh nisəmien nıpran. Mharerig-pə mhani mhamə, ‘Yimisəm nəmrərhavyen kirik. In e agelo mir kiraru kirəni-pə tuk əmawə mirəmə, “Yesu ramragh.” ’ ²⁴ Kini kapəmawə narmamə tiksın kimnhavən ye nəpəəg kapier, masəm narimnar fam əgkəp ratuatuk rəmhen kin yame nipiərovin minə a kimnhani. Mərig khapəh nisəmien Yesu.”

²⁵ Kini In rini-pən tuk əriu mimə, “Kwərə mir. Kapəmiru kapə rirkək. Naksor pik kəmar tuk

niniyen nəfrakisien ye nəgkiarieren yame profet minə kape Kughen kimnhani. ²⁶ ?Nakrarkun uə nikam mə Kristo yame Kughen rimirpen tukraməkeikei mamərig nəmhəyen ye nipran, kini kwasig ikin, In tukripivən apa ye rao ye neai mivəh nhag kape nisaiyen?” ²⁷ Kini Yesu rimnhoprai-pən Nəkwəkwə kape Kughen kimi əriu yame raməgkiar iran, ririkakun ye nəkwəkwə minə kape Moses muə meriaji-pə nəkwəkwə minə kape profet minə kape Kughen.

²⁸ Kini kinarhuə ipakə tuk yerkwənu yame kwərə mir a kiravən ikin, mərig kwəm mə rameriwək mamvən. ²⁹ Kini iriu kawəkeikei kimin mirəmə, “Eh. Rhuvə mə takaməmir kitasir, meinai rinəpignəp ta. Pəh nien mə tuktu mirh rivə.” Kini rimavən məm əriu marhəkwətə.

³⁰ Kini kinarhəkwətə mə tukrhəvigin, kini In rivəh bred minə vi vi Kughen tukun, kini mhəpu migəhsi-pən kimi əriu. ³¹ Məkneikin Kughen rimnor kirarkun mə In Yesu. Taktəkun əmə rirkək min, kirəpəh niwəmien In. ³² Kini kirəni-pən tuk əriu mirəmə, “Eh. Nəfrakisien mə nipig In rimnamhoprai-pə huvə Nəgkiarieren kape Kughen kimi ərau ye swatuk, kini kwərig huvə kin, rikirau ramagien pik.”

³³ Kini taktəkun əmə min kimiwərer miratərhəv aikin a mirarerig min miravən Jerusalem. Kini ikin a, iriu kimiwəm nəmə leven kape Yesu mine narmamə tiksın min kafan kwənhəuə misofugin ta misəkwətə. ³⁴ Mamhani-pən tuk əriə mhamə, “Nəfrakisien. Yesu Yermaru rimimragh min, kini

Saemon Pita rīnəm ta.” ³⁵ Kini iriu kīrəni-pən fam narīmnar yame rīmatərhav-pə tuk əriu ye swatuk, kini mīrəni-pən nīpīg yame iriu kīmīrarkun Yesu iran, ye nīpīg yame In rīmnhapu bred mīvəhsi-pən kīmi əriu.

*Yesu rīmatərhav-pə tuk kafan narmamə minə
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)*

³⁶ Kini nīpīg kīrəni nəgkiarīen a, Yesu ruə mərer ye kwerkwan irəriə mamni-pən tuk əriə mə, “Pəh nəmərinuyen tukramarə tuk əmiə.”

³⁷ Mərig iriə kīsakur pīk kīn, kini mhagin kīn. Khamə ta mə yarmhə. ³⁸ Mərig In rīni-pən tuk əriə mīmə, “?Rhawor nakamhagin məkneikīn? ?Rhawor kapəmiə nətərigien ramor kīraru? ³⁹ Taksəm-ru kwermīk mir mīne nīhuk mir. Yo əmə e. Sərao-pə mharap nīprak kini mharkun mə Yo e. Nanmī yermamə nīpran mīne nīkəkrin rīrkək, rīpəh norien məkneikīn. Nakasəm Yo, nīprak mīne nīkəkrik aikīn.”

⁴⁰ Rīmīni nəgkiarīen a, mhajoun kwermīn mir mīne nīhun mir kīmi əriə. ⁴¹ Iriə khapəh nhani-əgkəpien nəfrakisien iran, meinai rīkiriə rīmnamagian pīk, kini kīsakur pīk kīn. Mərig In rīmnaiyoh əriə mīmə, “Havəhsi-pə-ru nəvigīnien kīrik.” ⁴² Kini kīmīvəhsi-pən kəməəm kīrik yame kīmnhavaan ye nap kīmin. ⁴³ Kini rən ye nīmīriə.

⁴⁴ Kini Yesu rīmīni-pən tuk əriə mīmə, “In apa kupən, nīpīg yīmnamarə kitawə-m kīmīə, yīmīni nəgkiarīen e tuk əmiə mə, ‘Narīmnar mīnə fam yame kamhani irak ye Nəkwəkəwə kape Kughen, tukraməkeikei muə mor nəfrakisien kīn. In e

nægkiarien minə ye nəkwəkwə minə kape Moses mine nəkwəkwə kape profet minə kape Kughen, mine Ol Sam.’”

⁴⁵ Kini In rəhitə ye nərigien kapəriə mə tukharkun nīprai nægkiarien ye Nəkwəkwə kape Kughen. ⁴⁶ Mini-pən tuk əriə mimə, “Nægkiarien yame raməmīr ye Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə ‘Narmamə tukSOR ahas pən kimi Kristo yame Kughen rimirpen. Masor rərig nəmħəyen ye nīpran meriaji mimhə. Mərig ye nīpig yame ror kisīsər kin, In tukramragh min ye nīmħəyen.’

⁴⁷ Kini ye nhagik, narmamə tukasəkeikei mhani-ərhav nægkiarien a mhamə narmamə tukasəkeikei misarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has, kini Kughen tukripəh narpinien tai təvhagə hah kapəriə, kini mərū-kin kapəriə norien has minə. Nægkiarien e tukraməkeikei mivən kimi kwənərəus minə fam apa ikin minə fam. Ririkakun Jerusalem, mivən meriaji pən ikin minə fam ye tanimtanə. ⁴⁸ Kimiə nīmīsəm narimnar minə e, kini takhani-ərhav atuaturək nægkiarien minə iran. ⁴⁹ Mərig taksəmīr ye taon e mamhawhin miseriaji takhavəh nəsaninien kape Nanmin kape Kughen, kini tukrikwar ye nīmraghien kapəmīə. Yo jakher-pən kin In rəmhen kin yame Rimik rimirpen ta mə tukror.”

*Kughen rīmivəh Yesu mamvən ye neai
(Mak 16:19-20)*

⁵⁰ Kini Yesu rīmīkīr əriə mhatərhav ye taon, mhavən yerkwanu a Betani. Kini rīmivəhsi-haktə kwermīn mir maməhuak mivəhsi-pən nihuvəyen

kimi əriə. ⁵¹ Kini nipiḡ raməhuak hanə, mipəh əriə. Kughen rīvəh In mamhaktə ye neai. ⁵² Kini kasəgnəḡin In, mharerig pən Jerusalem, rikiriə ragien. ⁵³ Kini nipiḡ minə fam kamhavən ye Nimə Ehuə kape Kughen mamhani vi vi Kughen.

**Nəkʷəkʷə imərhakə kape kughen: nirpenien
vi
The New Testament in the Southwest Tanna Language
of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue sud-ouest Tanna
de Vanuatu**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Southwest Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tanna, Southwest

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

ad9e16d0-33ca-5cbe-ad05-46d1635fa22b